

4/2015

Neljännesvuosijulkaisu
Kvartalspublikation

kvartti

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS * HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL * CITY OF HELSINKI URBAN FACTS

**Pitkäaikaistyöttömien
määrä** jyrkässä kasvussa
Helsingissä

Hyvinvointi
– terveyden
ja turvallisuuden
kokemukset
lähiöissä

Päätoimittaja | Ansvarig redaktör | Editor in Chief
TIMO CANTELL

Toimitus | Redaktör | Editor
TEEMU VASS

Käännökset | Översättning | Translations
MAGNUS GRÄSBECK
LINGONEER OY (ss. 4-5, 92-99)

Kuviot | Figurer | Graphs
LOTTA HAGLUND

Visuaalinen ilme | Formgivning | General Layout
PEKKA KAIKKONEN

Kansi | Pärm | Cover
PEKKA KAIKKONEN

Painoyhteydet | Tryckerikontaktperson
Liaison with printers
TARJA SUNDSTRÖM-ALKU

Kansikuva | Pärmbild | Cover Photo
ARI-PEKKA DARTH

Paino | Tryckeri | Print
LÖNNBERG PRINT & PROMO

Julkaisija
HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS
PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
p. (09) 310 1612

Utgivare
HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
tel. (09) 310 1612

Publisher
CITY OF HELSINKI URBAN FACTS
P.O.BOX 5500, FI - 00099 City of Helsinki,
Finland
telephone +358 9 310 1612

Tilaukset, jakelu | Beställningar, distribution
p. | tel. (09) 310 36293
tilaukset.tietokeskus@hel.fi

Orders by phone, Distribution
telephone +358 9 310 36293
tilaukset.tietokeskus@hel.fi

ISSN 0788-1576 (painettu)
ISSN 1796-7279 (verkossa)

kvartti 4/2015
www.kvartti.fi

Sisällys | Innehåll

- 4** Pääkirjoitus | *Ledare*: **TIMO CANTELL**
HENRIK LÖNNQVIST & MINNA SALORINNE
Pitkäaikaistyöttömyyden kasvulle ei näy loppua – työttömyys Helsingissä 1987–2015
Ingen ände i sikte på ökningen i långtidsarbetslöshet – arbetslösheten i Helsingfors 1987–2015
- 16** **LEENA HIETANIEMI**
Lapsiköyhyysriski Helsingissä koko maata korkeampi
Fattigdomsrisker bland barn högre i Helsingfors än i hela Finland
- 28** **TEEMU KEMPPAINEN**
Koettua hyvinvointia Helsingin seudun lähiöissä
– alustavia tuloksia koetusta terveydestä ja turvallisuudesta
*Upplevd välfärd i förorterna i Helsingforsregionen
– preliminära rön om upplevd hälsa och trygghet*
- 40** **HENRI LAUKKANEN & TIMO M. KAUPPINEN**
Millaisessa yhteydessä asuinalueen työttömyysaste on työttömäksi joutuvien
työmarkkinamenestykseen?
*Sambandet mellan ett områdes arbetslöshetsgrad och chansen att få jobb
för dem som blivit arbetslösa*
- 52** **OSKARI HARJUNEN, MIKA KORTELAINEN & TUUKKA SAARIMAA**
Helsinkiisten lapsiperheiden kouluvalinnat asuntomarkkinoilla
Helsingforsiska barnfamiljers skolval på bostadsmarknaden
- 62** **ELISE HAAPAMÄKI**
Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus tukena helsinkiäisten hyvinvoinnin seurannassa
Undersökningen Hälsa och välfärd för invånarna stöder följandet av helsingforsbornas hälsa
- 70** **AURI LYLÄ**
Sosiaalipalveluja koskeva tieto parempaan käyttöön
Ta bättre vara på kunskapen om socialservicen
- 76** **PÄIVI KIPPO-EDLUND & KARI HYYTIÄINEN & PETRI TAPIO**
Itämeri hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn lähteenä
Östersjön som källa för välbästand och konkurrenskraft
- 92** **UUTISET | NYHETER**
Aktiivinen nuori voi hyvin
Aktiva unga mår bra
- 100** **SUMMARY**

Timo Cantell

Yksi kaupunkikehityksen ydinteemoista kytkeytyy erilaisten hyvinvointikysymysten seurantaan: mitä kaupungissa tapahtuu ja minne se on menossa, mikä on erilaisten väestöryhmien tilanne tai miten kaupunginosat kehittyvät.

Hyvinvointitematiikka muodostaa erittäin monisyisen kokonaisuuden. Tämän Kvartin eri artikkelit kertovat joistakin lähestymistavoista ja tutkimuksellisista otteista, joilla hyvinvoinnin seurannan ja sitä koskevan tiedontuotannon haasteisiin voidaan vastata.

Vaikka puhutaankin hyvinvointikysymyksistä, aihealue näyttäytyy usein negaation kautta pikemminkin pahoinvointiasiana. Erilaisin mittarein ja kyselyin tavoitetaan hyvinvoinnin puutteita ja ongelmia selkeämmin kuin kokonaisuuteen kuuluvia positiivisia seikkoja. Kun tällaisia puuteluetteita on sitten kerätty, tilanteesta myös raportoidaan niiden kautta.

Väestön hyvinvointierojen seuranta on osa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lakisääteistä kokonaisuutta. Helsinkiläisten hyvinvoinnista ja terveydestä tuotetaan runsaasti tietoa niin lakisääteisten velvollisuuksien täyttämiseksi kuin laajemminkin kaupungin itseymmärryksen ja toiminnallisen ohjauksen varmistamiseksi.

On tärkeää saada luotettavaa tietoa päätöksenteon ja valmistelun hyväksi oikea-aikaisesti ja helposti omaksuttavalla tavalla. Hyvinvointikysymykset edustavat monilta osin pitkiä jatkumoa, jolloin muutokset eivät ole kovinkaan nopeita. Toisaalta uusia ilmiöitä syntyy jatkuvasti ja niiden ketterä tavoittaminen tietotuotannossa on tärkeää.

Ett av de centrala temana i stadsutveckling är kopplat till uppföljning av olika välfärdsfrågor: vad händer i staden och vart är den på väg, hur är situationen för olika befolkningsgrupper och hur utvecklas olika slags stadsdelar.

Välfärdstematiken bildar en mycket mångfasetterad helhet. Olika artiklar i denna Kvartti berättar om några angreppssätt och forskningsgrepp för att bemöta utmaningarna i uppföljningen av välfärd och tillhörande informationsproduktion.

Även om man talar om välfärdsfrågor, visar sig ämnesområdet ofta genom en negation snarare som en fråga om att må dåligt. Med olika slags mätare och enkäter blir ofta brister och problem i välfärden tydligare än de positiva inslagen i helheten. När sådana brister listats sker också rapporteringen om situationen genom dem.

Uppföljningen av välfärdsskillnader bland befolkningen är en del av kommunernas lagstadgade uppgiftshelhet för främjande av välfärd och hälsa. Det produceras mycket information om helsingforsbornas välbefinnande och hälsa både för att uppfylla lagstadgade skyldigheter och i ett bredare syfte för att säkerställa förståelsen inom stadens organisation och dess funktionella styrning.

Det är viktigt att få tillförlitlig information för beslutsfattande och beredning i rätt tid och på ett sätt som är lätt att ta till sig. Välfärdsfrågor representerar på många sätt långa kontinuum, varvidförändringarna inte är särskilt snabba. Å andra sidan uppstår det ständigt också nya fenomen och det är viktigt att fånga upp dessa smidigt i informationsproduktionen.

Hyvinvointierojen seuranta on Helsingin kaupungissa edistetty myös siten, että keväällä 2015 valmistui tähän aihepiiriin keskittyneen työryhmän työskentely. Mukana oli kaupungin eri virastojen edustajia. Tietokeskuksen tutkija **Tuula Vesanen** raportoi tulokset tietokeskuksen julkaisemassa työpapereissa *Hyvinvointierojen seurannan kehittäminen* (Työpapereita 2015:2)¹.

Työryhmä teki kaikkiaan viisi kehittämishetketä. Työryhmä korosti hyvinvointierojen seurannassa keskinäisen koordinaation tärkeyttä, jotta erilaisia aineistoja voitaisiin hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Tällöin esimerkiksi kansalliset aineistot on otettava nykyistä tehokkaammin käyttöön. Samoin kaupunkitasoiset ohjelmat, kuten *lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (LASU)* ja *Stadin ikäohjelma*, on syytä saattaa sillä tavalla yhteen, että niiden aineistot voidaan koordinoita ja kokemukset huomioida osana Helsingin strategiaohjelmaa.

Tässä lehdessä asiantuntijat esittelevät hyvinvoinnin tutkimusta ja hyvinvointitiedon tuotantoa monista eri näkökulmista. Myös ympäristökysymykset on laskettavissa osaksi tätä kokonaisuutta. Kaikki artikkelit lähestyvät asiaa huomioiden tavalla tai toisella Helsinkiin liittyvät erityiskysymykset. Niin kansainvälinen kuin kansallinen keskustelu saadaan näin sovellettua osaksi Helsingin omaa hyvinvointikeskustelua.

Helsingin kannalta on positiivista, että olemme monessa asiassa varsin hyvässä tilanteessa, mutta kuten artikkeleista huomaa, meillä on myös kehitettävää aihealueita. ☺

¹http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/15_08_27_Tyopapereita_2_Vesanen.pdf

Uppföljningen av välfärdsskillnader har i Helsingfors stad också främjats genom att en arbetsgrupp som fokuserat på detta ämnesområde slutförde sitt arbete under våren 2015. Med i arbetsgruppen fanns representanter för stadens olika förvaltningar. Forskare **Tuula Vesanen** vid Faktacentralen rapporterade resultatet i ett av Faktacentralen utgivet arbetspapper, *Hyvinvointierojen seurannan kehittäminen* (Utveckling av uppföljningen av välfärd) (Arbetspapper 2015:2).

Arbetsgruppen lämnade sammanlagt fem utvecklingsförslag. Arbetsgruppen framhävde vikten av intern koordination i uppföljningen av skillnader i välfärden för att olika slags material ska kunna utnyttjas på bästa sätt. Därvid ska till exempel nationellt material användas mera effektivt än idag. Även program på stadsnivå, såsom *välfärdsplanen för barn och unga (LASU)* och *Stadens seniorprogram*, bör harmoniseras på ett sådant sätt att materialet i dem kan samordnas och erfarenheterna beaktas som en del av Helsingfors strategiprogram.

I den här tidningen presenterar experterna välfärdsforskning och produktion av välfärdsdata ur många olika synvinklar. Även miljöfrågorna kan ses som en del av denna helhet. Alla artiklar inkluderar på ett eller annat sätt frågor som rör just Helsingfors i sin behandling av ämnet. Därigenom kan såväl den internationella som nationella diskussionen infogas i den välfärdsdiskussion som förs i Helsingfors.

Ur Helsingfors synvinkel är det positivt att vi på många sätt har en ganska god situation, men som det framgår av artiklarna har vi också ämnesområden som kräver utveckling. ☺

Pitkäaikaistyöttömyyden kasvulle ei näy loppua

Työttömyys Helsingissä 1987–2015

► **HELSINGIN** työllisyys- ja työttömyystilanne on heilahdellut artikkelissa tarkasteltavalla ajanjaksolla 1987–2015 huomattavasti. Kahden laman väliin mahtui pitkä nousukausi ja työttömyysasteen lasku. Uusin, vuonna 2008 alkanut taantuma on pitkittyessään johtanut jälleen hankalaan tilanteeseen, jossa erityisen huolestuttavaa on pitkäaikaistyöttömyyden kasvu, nuorisotyöttömyyden seuraukset sekä ulkomaalaistaustaisen väestön työllistymismahdollisuudet.

- HENRIK LÖNNQVIST
- MINNA SALORINNE

Suomi on kohdannut viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana kaksi syvää taloudellisesta lamaa. Näistä ensimmäistä, 1990-luvun alun lamaa, pidettiin aikanaan poikkeuksellisen voimakkaana. Tilanteen takana nähtiin olevan sekä ”huonoa politiikkaa että huonoa tuuria” (Honkapohja & Koskela 1999). 1980-luvun lopun nousukauden ja täystyöllisyyden jälkeen kansantalouden ajautui vaikeuksiin 1990-luvun alussa. Vakaan markan politiikka yhdistyneenä Neuvostoliiton kaupan romahtamiseen ja yleisempään taloudelliseen taantumaa muissakin maissa olivat päätekijät laman takana. Lama iski nopeasti ja johti massatyöttömyyteen. Koko maan työttömyysaste nousi pitkälti yli 20 prosentin tasolle.

Jos lama iski nopeasti, myös käänne parempaan suuntaan tapahtui nopeasti. Vuodesta 1994 alkaen taloudellinen aktiviteetti ja työllisyys toipuivat. Nousukautta leimasivat keskeisellä tavalla matkapuhelinteollisuuden, Nokian ja sen alihankkijoiden, nousu kansantalouden kolmanneksi tukijalaksi metalli- ja konepajateollisuuden sekä metsä- ja paperiteollisuuden rinnalle. Vuosituhannen alun minitaantumaa lukuun ottamatta suotuisa taloudellinen kehitys jatkui aina vuoteen 2008 asti. Työttömyysaste ei kuitenkaan enää laskenut 1980-luvun lopun nousukauden tasolle.

Nykyinen, vuonna 2008 alkanut taantuma, on sekä taustatekijöiltään ja kestoaltaan toisenlainen. Yhdysvaltojen subprime-kriisi ja eurokriisi tarjoavat laajemman viitekehyksen, johon yhdistyvät Suomen kansantalouden rakenteesta kumpuavat omat selitykset nykytilalle. Nokia-kluusterin ongelmat ja romahdus, paperiteollisuuden vaikeudet ja viimeisenä Venäjän kaupan väheneminen ovat kaikki olleet johtamassa nykyiseen taantumaa. Työttömyysasteen osalta emme ole vielä vuoden 1993 tasolla, mutta muutoin tilanne on varsin huolestuttava.

Ingen ände i sikte på ökningen i långtidsarbetslöshet

Arbetslösheten i Helsingfors 1987–2015

► **UNDER DEN PERIOD**, 1987–2015, som vår artikel granskar har sysselsättningen och arbetslösheten i Helsingfors varierat märkbart. Mellan två recessioner ryms ett långt uppsving och en nedgång i arbetslöshetsgraden. Den senaste recessionen, som började redan år 2008 har lett till ett svårt läge igen, där man oroas av en ökande långtidsarbetslöshet, följderna av ungdomsarbetslösheten samt möjligheterna att få arbete åt personer med utländsk bakgrund.

Under de senaste tre årtiondena har Finland drabbats av två djupa ekonomiska recessioner. Den första av dem, i början av 1990-talet, upplevdes i tiden som exceptionellt häftig. Man upplevde att det i bakgrunden fanns både ”dålig politik och otur” (Honkapohja & Koskela 1999). Efter uppsvinget och den fulla sysselsättningen i slutet av 1980-talet blev det svårigheter för nationalekonomin i början av 1990-talet. De huvudsakliga bakgrundsfaktorerna till recessionen var strävan att hålla valutan FIM, den finska marken, stark, att sovjethandeln säckade ihop och att det rädde en svacka i världsekonomin. ”Laman”, recessionen, slog till snabbt och ledde till massarbetslöshet. Arbetslöshetsgraden i landet som helhet steg långt över 20 procentsstreck.

Om djupdykningen var snabb den gången kom även återhämtningen snabbt. Från och med år 1994 började den ekonomiska aktiviteten och sysselsättningen repa sig. Uppsvinget karakteriserades i hög grad av att mobiltelefonindustrin, Nokia med underleverantörer, blev en tredje stöttepelare för nationalekonomin vid sidan om metall- och verkstadsindustrin samt skogs- och pappersindustrin. Med undantag av en minirecession något år efter millennieskiftet

fortsatte den gynnsamma utvecklingen fram till år 2008. Men arbetslöshetsgraden sjönk aldrig tillbaka till vad den varit under högkonjunkturen i slutet av 80-talet.

Nuvarande recession, som började år 2008, har en annorlunda bakgrund och varaktighet. Det stora sammanhanget är subprime-krisen i USA och eurokrisen, och med dem förenas orsaker som kommer sig av Finlands egen nationalekonomiska struktur. Problemen och slutligen kraschen i Nokia-klustret, svårigheterna inom pappersindustrin och nu senast nedgången i handeln på Ryssland har alla bidragit till den nuvarande recessionen. Beträffande arbetslöshetsgraden är vi ännu inte riktigt på samma nivå som år 1993, men i övrigt är läget verkligen bekymmersamt.

REMI LANVIN

Tässä artikkelissa tarkastellaan työttömyyden pitkän aikavälin (1987–2015) kehitystä Helsingissä. Analysoimme työttömyyden rakennetta ikäryhmittäin ja työttömyyden keston mukaisesti. Helsingin ja pääkaupunkiseudun tilannetta verrataan paikoin koko Suomen tilanteeseen. Nostamme esille myös joitakin nykytilanteeseen liittyviä erityisiä huolenaiheita. Kaikki artikkelin luvut perustuvat työ- ja elinkeinoministeriön rekisteripohjaiseen työnvälitystilaston tietoihin, myös työttömyysaste on laskettu TEM:n työnvälitystilaston (työttömät) ja Tilastokeskuksen rekisteripohjaisen työssäkäyntitilaston tietojen pohjalta (työvoima). Virallinen työttömyysaste lasketaan Suomessa Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen tiedoista. Tämä aineisto ei kuitenkaan mahdollista työttömyyden rakenteen kuntatasoista tarkastelua.

Talouden suhdanteet ja työttömyyden kehitys Helsingissä vuosina 1987–2015

1980-luvun loppupuolta leimasi talouden kasvu. Helsingin työttömyysaste oli vuosina 1987–88 parin prosentin luokkaa (Kuvio 1). Nousukauden huippuvuonna 1989 työttömien osuus työvoimasta oli Helsingissä vain 1,4 prosenttia ja koko maan tasolla työttömyysaste oli vain 4,4 prosenttia. Lukumääräisesti Helsingissä oli tuolloin 3 800 työtöntä työnhakijaa. Tilanne muuttui kuitenkin nopeasti. Vuoden 1991 aikana työttömien määrä kasvoi yli 3,5-kertaiseksi verrattuna vuotta aiempaan ja Helsingin työttömyysaste nousi 9,1 prosenttiin. Työttömänä Helsingissä oli tuolloin lähes 24 800 henkeä. Seuraavana vuonna työttömien määrä nousi jo 39 300:aan ja työttömyysaste oli vuoden 1992 lopussa 14,6 prosenttia. Laman ollessa syvimmillään vuonna 1993 Helsingin työttömyysaste oli 18,7 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 49 400.

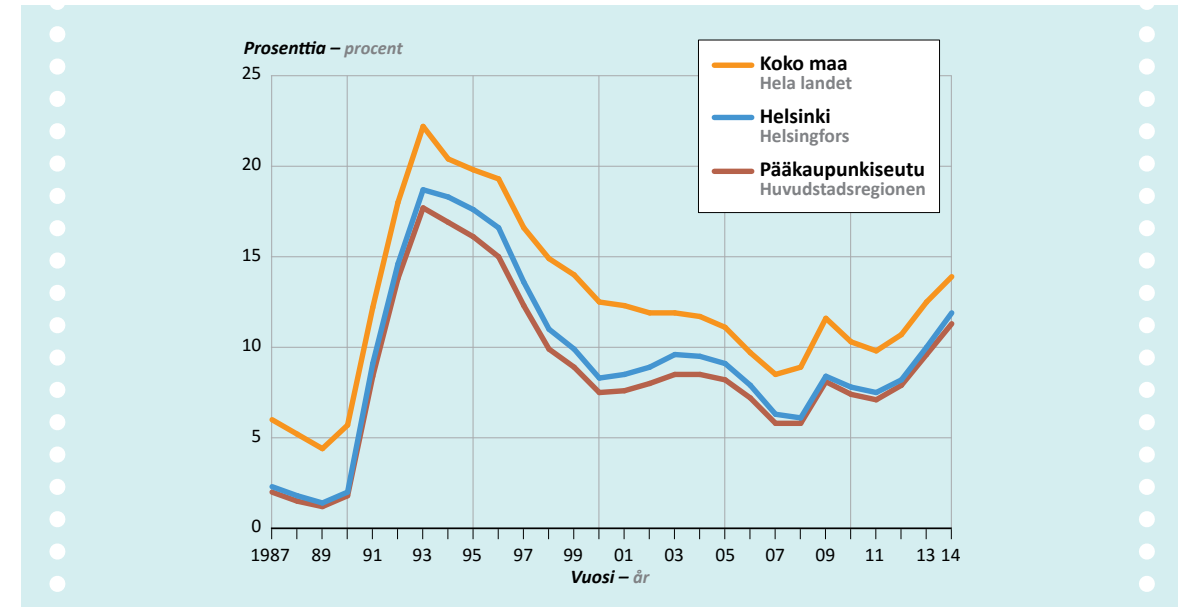
Työttömien määrä kääntyi reippaaseen laskuun vuosina 1994–2000. Vuoden 2000 lopussa työttömyysaste oli 8,3 prosenttia. Vuonna 2001 kansantalous ajautui niin sanottuun ”minitaantumaa”, joka usein liitetään niin sanotun it-kuplan puhkeamiseen. Työttömyyden kasvu jäi kuitenkin melko vähäiseksi. Minitaantumaa jälkeen kansantalouden kasvu jatkui vahvana ja työttömyysaste Helsingissä laski 2000–

I vår artikel synar vi arbetslösheten i Helsingfors under en längre tid (1987–2015). Vi analyserar dess struktur åldersgruppsvis och enligt hur länge den varat. Läget i Helsingfors och Huvudstadsregionen jämförs ställvis med läget i hela Finland. Vi lyfter också fram vissa särskilda orosmoment i nuläget. Alla siffror vi lägger fram bygger på Arbets- och näringsministeriets registerbaserade arbetsförmedlingsstatistik, och även arbetslöshetsgraden har beräknats utgående från ANMs arbetsförmedlingsstatistik (de arbetslösa) och Statistikcentralens registerbaserade sysselsättningsstatistik (arbetskraften). Den officiella arbetslöshetsgraden beräknas i Finland ur Statistikcentralens urvalsbaseerade arbetskraftsundersökning, men det materialet ger inte möjlighet att analysera arbetslöshetsstrukturen på kommunnivå.

De ekonomiska konjunkturerna och arbetslösheten i Helsingfors 1987–2015

Senare hälften av 1980-talet kännetecknades av ekonomisk tillväxt. Åren 1987–88 låg arbetslöshetsgraden i Helsingfors vid ett par procent (Figur 1). Vid uppsvingets höjdpunkt år 1989 var de arbetslösas andel av arbetskraften bara 1,4 procent i Helsingfors och inte mer än 4,4 i hela landet. Antalet arbetslösa arbetssökande i Helsingfors var då 3 800. Men läget förändrades snabbt. År 1991 växte antalet arbetslösa 3,5-falt jämfört med ett år tidigare, och i Helsingfors steg arbetslöshetsgraden till 9,1 procent. Då var nästan 24 800 personer arbetslösa i Helsingfors. Året därpå ökade de arbetslösa redan till 39 300, och i slutet av år 1992 var arbetslöshetsgraden 14,6 procent. Då depressionen var som djupast år 1993 var arbetslöshetsgraden i Helsingfors 18,7 procent och antalet arbetslösa arbetssökande 49 400.

Antalet arbetslösa minskade raskt åren 1994–2000, och i slutet av 2000 var arbetslöshetsgraden 8,3 procent i Helsingfors. År 2001 råkade nationalekonomi in i den så kallade ”minirecessionen”, som ofta associeras med att den mångomtala IT-bubblan sprack. Men arbetslösheten ökade inte särskilt mycket. Efter minirecessionen fortsatte nationalekonomi att växa starkt, och arbetslöshetsgraden i Helsingfors sjönk till sin lägsta note-

KUVIO 1. Työttömyysaste Helsingissä, pääkaupunkiseudulla ja koko maassa 1987–2014.
FIGUR 1. Arbetslöshetsgraden i Helsingfors, Huvudstadsregionen och hela landet 1987–2014.
 –Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto & TEM
 – Källa: Statistikcentralen/Sysselsättningsstatistik & ANM

luvun matalimmalle tasolle, 6,1 prosenttiin, vuonna 2008. Työttömien määrä Helsingissä putosi tuolloin, globaalin taantumaa aattona, 19 200 henkilöön.

Yhdysvalloissa subprime-asuntoluotoista vuonna 2007 käynnistynyt kriisi johti laajempaan finanssikriisiin, jonka symbolina voidaan pitää investointipankki Lehman Brothersin hakeutumista yrityssaneeraukseen syksyllä 2008. Finanssikriisi vaikutti myös kansainväliseen talouteen. Alkoi taantuma, joka välittyi myös Suomeen. Vuonna 2009 työttömien määrä Helsingissä kasvoi edellisestä vuodesta 37 prosentilla. Talouden taantumaa Suomessa reagoitiin elvyttävällä finanssipolitiikalla (Kuismanen & Spolander 2011).

Taantuma vaikuttiikin jäävän lyhytaikaiseksi, ja työttömyys laski jälleen vuosina 2010–2011. Eurokriisi ja Suomen kansantalouden rakenteelliset ongelmat kuitenkin johtivat uuteen taantumaa. Vuodesta 2012 työttömyys on ollut kasvusuunnassa. Vuonna 2013 työttömyysaste Helsingissä nousi 10 prosenttiin. Lukumääräisesti työttömiä oli vuoden 2013 lopussa 32 800 ja vuoden 2014 lopussa 36 800, mikä lähentelee jo vuoden 1992 lukuja.

ring under hela 2000-talet, 6,1 procent, år 2008. Då, strax innan den globala recessionen satte in, var antalet arbetslösa i Helsingfors nere i 19 200.

Samtidigt höll en finanskris på och seglade upp ute i världen i och med att man i USA från och med 2007 hamnade i en bostadslånekris (subprime). Symbolen för detta var att investeringsbanken Lehman Brothers sökte företagssanering hösten 2008. Finanskrisen inverkade också på den internationella ekonomin. En recession vidtog, och den kändes också i Finland. År 2009 ökade de arbetslösa med 37 procent från föregående år. Man reagerade i Finland på den ekonomiska svackan genom stimulerande finanspolitik (Kuismanen & Spolander 2011).

Svackan såg ut att bli kort, och arbetslösheten minskade igen åren 2010–11. Men sedan ledde eurokrisen och strukturella problem i den finländska nationalekonomi till en ny recession. Allt sedan 2012 har arbetslösheten ökat. År 2013 steg arbetslöshetsgraden i Helsingfors till 10 procent, och i slutet av året uppgick de arbetslösa till 32 800. I slutet av år 2014 var siffran uppe i 36 800, vilket redan närmar sig siffrorna år 1992.

Työttömyyden pitkittyminen

Viime aikoina työttömyyden pitkittyminen on heittänyt yhä enemmän huolta. Pitkäaikaistyöttömiksi lasketaan vähintään vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleet. Suhdannetilanteen heikentyessä pitkäaikaistyöttömyys kääntyy nousuun vasta vuotta myöhemmin kuin työttömyys alkaa kasvaa. Näin kävi sekä vuonna 1992 että vuonna 2010. Vuoden 1992 loppuun mennessä pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi edellisen vuoden reilusta 400:sta yli 6 200 henkeen. Vuonna 2010 pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntyi vuoden takaisesta 36 prosentilla. Tilanne on heikentynyt edelleen viime vuosina: vuonna 2014 yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli 48 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin.

Pitkäaikaistyöttömäksi jäämisen riski on korkeampi ikääntyneillä työttömillä. Heidän työllistymisensä on usein kovin hankalaa varsinkin taantuman pitkittyessä. Moni 1990-luvulla työttömäksi jäänyt ei onnistunut uuden työpaikan löytämisessä lainkaan, ja heidän työttömyytensä päättyi vasta eläkkeelle siirtymisen myötä. Joukossa oli määrällisesti paljon suuriin ikäluokkiin kuuluvia, vuosina 1945–1950 syntyneitä henkilöitä, ja tämä näkyy pitkäaikaistyöttömyyden korkeana osuutensa kokonaistyöttömyydestä myös taloudellisesti hyvinä vuosina 2000-luvulla. Syksyllä 2015 kaikista työttömistä yli 50-vuotiaita oli noin kolmannes ja pitkäaikaistyöttömistä lähes puolet.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut voimakkaasti. Syyskuussa 2015 heidän määränsä Helsingissä oli 16 300 ja osuus kaikista työttömistä lähes 40 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien määrä lähentelee jo 1990-luvun huippuvuotia: vuonna 1994 pitkäaikaistyöttömiä oli 17 800.

Yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä kasvaa nopeammin kuin pitkäaikaistyöttömien kokonaismäärä. Helsingiläisistä työttömistä lähes viidesosalla työttömyys on jatkunut yli kaksi vuotta. Vuoden 2015 syyskuussa työttömyyden keskimääräinen kesto oli helsinkiläisillä 61 viikkoa. Vastaava aika oli vuoden 2009 syyskuussa 31 viikkoa.

Vaikeasti työllistyvät

Työ- ja elinkeinoministeriö käyttää rakennetyöttömyyden käsitettä kuvaamaan vaikeasti työllistyviä

Utdragen arbetslöshet

På senaste tid har det väckt stigande oro att arbetslösheten för allt flera varar allt längre. Som långtidsarbetslösa räknas de som varit arbetslösa minst ett år i sträck. Då konjunkturläget försämras börjar långtidsarbetslösheten växa ett år efter att arbetslöshetsgraden börjat stiga. Så gick det både 1992 och 2010. I slutet av år 1992 hade antalet långtidsarbetslösa på ett år vuxit från lite drygt 400 till över 6 200. År 2010 växte antalet långtidsarbetslösa med 36 procent jämfört med ett år tidigare, och de senaste åren har läget försämrats ytterligare: år 2014 var de långtidsarbetslösa 48 procent fler än de varit ett år tidigare.

Risken att bli långtidsarbetslös är högre bland äldre arbetslösa. De har ofta stora svårigheter att få arbete i synnerhet om recessionen drar ut på tiden. Många av dem som blev arbetslösa på 1990-talet lyckades aldrig få ett nytt jobb och deras arbetslöshet slutade först då de blev pensionärer. I den skaran fanns ett stort antal sådana som hörde till de stora åldersklasserna, dem som fötts åren 1945–50, och detta tar sig uttryck i att de långtidsarbetslösa utgjorde en stor andel av de arbetslösa som helhet även under de ekonomiskt goda åren på 2000-talet. Hösten 2015 var kring en tredjedel av alla arbetslösa och nästan hälften av de långtidsarbetslösa över 50 år gamla.

De långtidsarbetslösas antal har vuxit starkt. I september 2015 uppgick de i Helsingfors till 16 300, och deras andel av alla arbetslösa var nästan 40 procent. Antalet långtidsarbetslösa närmar sig redan toppnoteringarna under 1990-talet: år 1994 var det 17 800.

De som varit arbetslösa i över två år ökar snabbare än de långtidsarbetslösa som helhet. För nästan en femtedel av de arbetslösa i Helsingfors har arbetslösheten varat över två år. I september 2015 hade de arbetslösa i medeltal varit utan jobb i 61 veckor, mot 31 veckor i september 2009.

Personer med svårigheter att få arbete

Arbets- och näringsministeriet använder begreppet strukturell arbetslöshet för att beskriva sådana arbetslösa som har svårt att få jobb. Dit räknas de

Rakennetyöttömyyden määritelmä

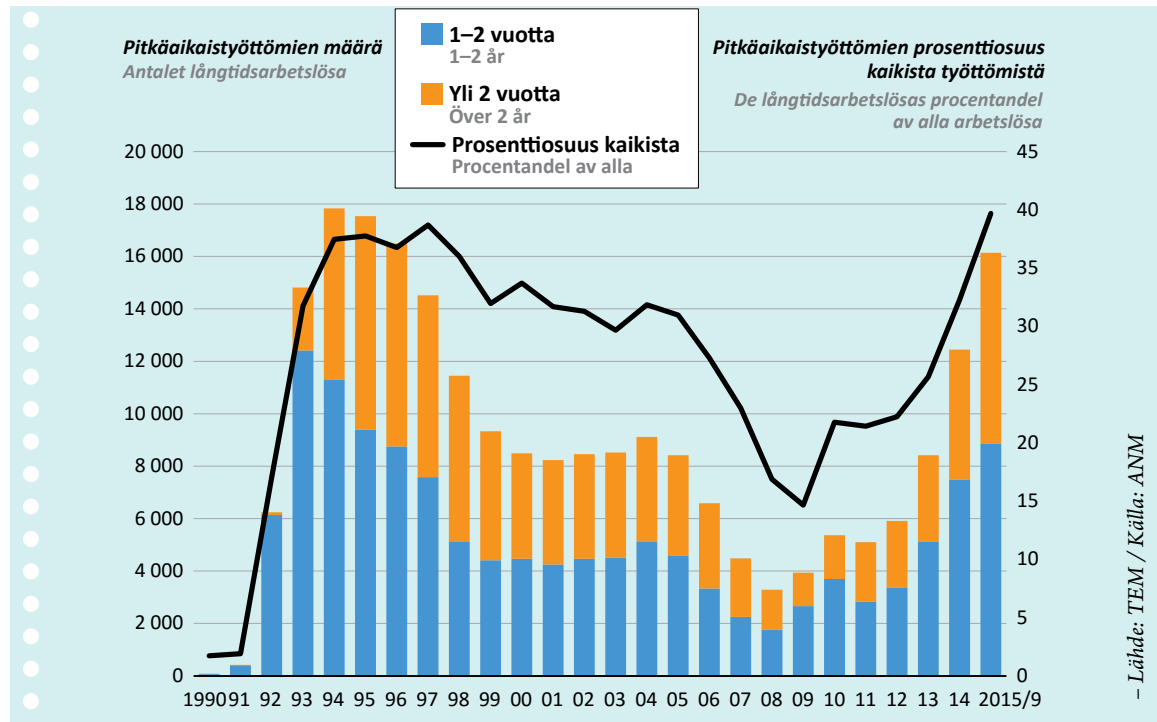
Rakennetyöttömät yhteensä = yhteismäärä kuukauden lopussa pitkäaikaistyöttömien, rinnasteisten pitkäaikaistyöttömien, työvoimapalveluilta työttömäksi jääneiden ja työvoimapalvelulta vastaavalle palveluille siirtyneiden määrästä.

- Pitkäaikaistyöttömät sisältää vähintään vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakijana olleet.
- Rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät sisältää viimeisen 16 kuukauden aikana yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana olleet. Ei kuitenkaan edelliseen ryhmään kuuluvia yhdenjaksoisia pitkäaikaistyttömiä.
- Palveluilta työttömäksi jääneisiin lasketaan viimeisen 12 kuukauden aikana työllistämässä, työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa, kokeiluissa, työvoimakoulutuksessa, valmennuksissa, vuorotteluvapaasijaisena, omaehtoisessa opiskelussa tai kuntouttavassa työtoiminnassa olleet, joiden sijoitus on päättynyt 3 kuukautta ennen laskentapäivää ja jotka ovat kuukauden laskentapäivänä työttöminä työnhakijoina. Henkilöt eivät sisälly pitkäaikaistyöttömien tai rinnasteisten pitkäaikaistyöttömien muuttujiin.
- Palveluilta palveluille sijoittuneisiin lasketaan työllistämässä, työharjoittelussa/työelämävalmennuksessa, kokeiluissa, työvoimakoulutuksessa, valmennuksissa, vuorotteluvapaasijaisena, omaehtoisessa opiskelussa tai kuntouttavassa työtoiminnassa laskentapäivänä olevat, jotka ovat olleet viimeisen 16 kuukauden aikana em. palveluissa, joka on kuitenkin päättynyt 3 kuukautta ennen laskentapäivänä voimassa olevan palvelun alkua. Lisäksi henkilön on täytynyt olla viimeisen 16 kuukauden aikana yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana tai em. aktiivipalveluissa.

Definition av strukturell arbetslöshet

De strukturellt arbetslösa totalt = det totala antalet (i slutet av månaden) långtidsarbetslösa och periodiskt arbetslösa, personer som blivit arbetslösa efter att ha fått omfattats av en av arbets- och näringsförvaltningens åtgärder och arbetslösa som upprepade gånger placerats i en åtgärd

- De långtidsarbetslösa omfattar dem som varit arbetslösa arbetssökande minst ett år i sträck.
- De periodiskt arbetslösa omfattar dem som under de senaste 16 månaderna varit arbetslösa arbetssökande sammanlagt minst 12 månader, dock icke dem som varit arbetslösa i 12 månader i sträck.
- De som blivit arbetslösa efter att ha fått sysselsättningservice omfattar dem som under de 12 senaste månaderna åtnjutit sysselsättningsåtgärder, arbetspraktik/arbetslivsträning, prövning, arbetskraftsutbildning, träning, varit alterneringsvikarie, studerat frivilligt eller fått arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och vars placering upphört 3 månader före beräkningsdagen och som på månadens beräkningsdag är arbetslösa arbetssökande. Dessa personer ingår inte i variabelerna för långtidsarbetslösa eller periodvis arbetslösa.
- De som upprepade gånger fått sysselsättningservice omfattar dem som under beräkningsdagen åtnjutit sysselsättningsåtgärder, arbetspraktik/arbetslivsträning, prövning, arbetskraftsutbildning, träning, varit alterneringsvikarie, studerat frivilligt eller fått arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och som under de senaste 16 månaderna fått ovan nämnd service som dock upphört 3 månader innan den service börjat som pågick under beräkningsdagen. Dessutom ska vederbörande under de 16 senaste månaderna ha varit arbetslös arbetssökande eller rönt ovan nämnda aktiva service sammanlagt minst 12 månader.

KUVIO 2. Helsinkiläiset pitkäaikaistyöttömät työttömyyden keston mukaan vuoden lopussa 1990–2014 ja syyskuussa 2015 (vasen akseli) sekä pitkäaikaistyöttömien %-osuus kaikista työttömistä (oikea akseli)

FIGUR 2. Långtidsarbetslösa i Helsingfors i slutet av året 1990–2014 och i september 2015 enligt hur länge arbetslösheten varat (vänstra axeln) samt de långtidsarbetslösas %-andel av samtliga arbetslösa (högra axeln)

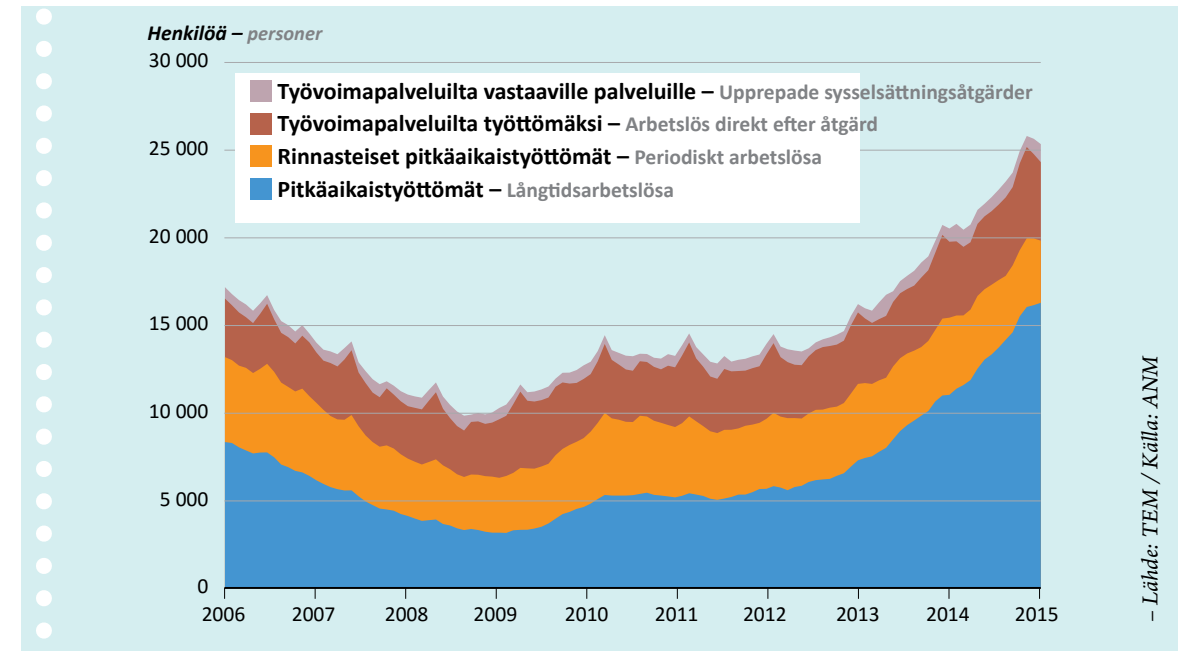
työttömiä, joihin lasketaan pitkäaikaistyöttömien lisäksi rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät, työ- ja elinkeinohallinnon palveluilta suoraan työttömäksi siirtyneet sekä palveluilta vastaavilla palveluille siirtyneet. Pitkäaikaistyöttömäksi lasketaan siis yli vuoden yhtä jatkaisesti työttömänä olleet. Rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät ovat puolestaan olleet 16 kuukauden aikana työttömänä vähintään vuoden, eli työttömyys on keskeytynyt työllistymisen, opiskelun tai muun syyn takia väliaikaisesti, mutta jatkunut pian uudelleen.

Tämä tarkastelu syventää kuvaa työttömyyden pitkittymisestä. Vertailukelpoista tilastotietoa vaikeasti työllistyvistä on käytettävissä vuodesta 2006 alkaen (Kuvio 3). Vuoden 2015 syyskuussa Helsingissä oli kaikkiaan 25 300 vaikeasti työllistyvää. Heidän työttömyyttään voidaan kuvata rakennetyöttömyytenä. Vuoden 2006 syksyllä vastaava luku oli 10 000 henkilöä pienempi. Kaikista Helsingin työttömistä vaikeasti työllistyvien osuus on vuonna 2015 peräti yli 60 prosenttia.

långtidsarbetslösa och de periodiskt arbetslösa, de som blivit arbetslösa efter att ha fått sysselsättningservice (en av arbets- och näringsförvaltningens sysselsättningsåtgärder) och de arbetslösa som upprepade gånger fått sysselsättningservice. Som långtidsarbetslösa räknas alltså de som utan avbrott varit arbetslösa över ett år, och som periodiskt arbetslösa de som av de senaste 16 månaderna varit arbetslösa minst 12 och alltså tillfälligt varit sysselsatta eller studerat men sedan fortsatt vara arbetslösa.

Denna analys fördjupar bilden av utdragen arbetslöshet. Jämförbar statistik om svårssysselsatta finns tillgänglig börjande från år 2006 (Figur 3). I september 2015 fanns det i Helsingfors sammanlagt 25 300 svårssysselsatta arbetslösa. Deras arbetslöshet kan beskrivas som strukturell. Hösten 2006 var siffran 10 000 lägre. År 2015 utgör de svårssysselsatta över 60 procent av alla arbetslösa i Helsingfors.

Över 50-åringarnas andel av de långtidsarbets-

KUVIO 3. Vaikeasti työllistyvät rakennetyöttömät Helsingissä 2006–2015/9
FIGUR 3. Svårssysselsatta strukturella arbetslösa i Helsingfors 2006–2015/9

Yli 50-vuotiaiden osuus pitkäaikaistyöttömissä on 48 prosenttia, mutta rakennetyöttömien kohdalla 39 prosenttia. Eroa selittää se, että ikääntyneille työttömille on tarjolla vähemmän työ- ja elinkeinohallinnon palveluita tai epätyypillisiä työpaikkoja kuin nuoremmille. Kun tarkastellaan rakennetyöttömyyden osa-alueita ikäryhmittäin, havaitaan, että pitkäaikaistyöttömistä 80 prosenttia on yli 50-vuotiaita (Kuvio 4). Alle 25-vuotiaat ovat mahdollisten määrääikaisten työsuhteiden vuoksi ajoittain työllisinä ja he osallistuvat muita ikäryhmiä useammin työ- ja elinkeinohallinnon palveluihin; tämä näkyy nuorten korkeana osuutena rinnasteisten pitkäaikaistyöttömien sekä palveluilta työttömäksi joutuneiden ryhmässä.

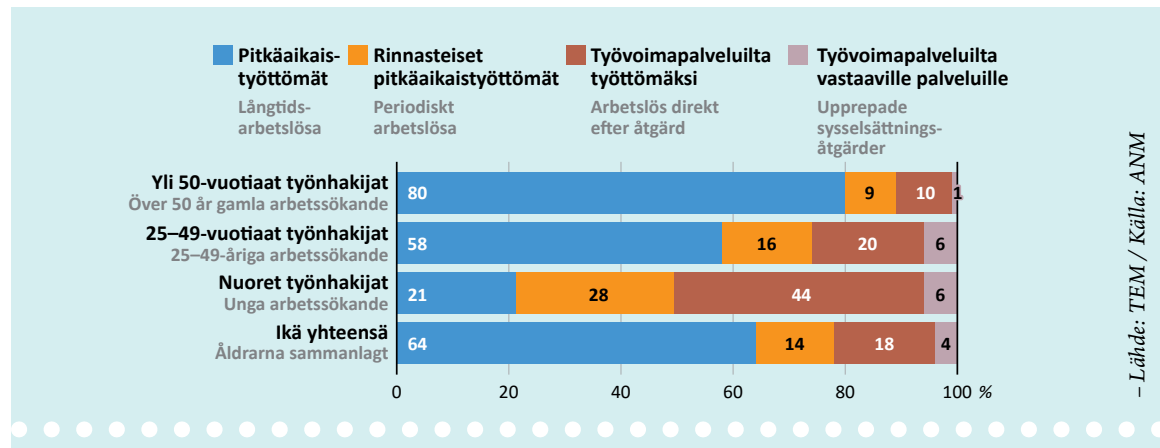
Työmarkkinoilla isoja haasteita

Toimeentuloasiakkaiden ja asumistukea saavien määrä Helsingissä ovat kasvaneet useana vuotena peräkkäin (Helsingin kaupungin tietokeskus 2015). Odotettavissa on, että pitkittyvä työttömyys näkyy ajan myötä köyhyyden kokemisen yleistymisenä.

lösa är 48 procent, men 39 procent av de strukturellt arbetslösa. Skillnaden förklaras av att det för äldre arbetslösa finns mindre service att få från arbets- och näringsadministrationen eller atypiska jobb tillgängliga än för de yngre. Om vi ser på den strukturella arbetslöshetens delkategorier åldersgruppsvis märker vi att 80 procent av de långtidsarbetslösa är över 50 år gamla (Figur 4). Under 25-åringarna är beroende på eventuella visstidsanställningar tidvis sysselsatta, och de deltar oftare än andra åldersgrupper i arbets- och näringsförvaltningens sysselsättningsåtgärder; vilket tar sig uttryck i en stor andel unga bland periodvis arbetslösa och dem som blir arbetslösa efter åtgärd.

Stora utmaningar på arbetsmarknaden

Antalen mottagare av utkomststöd respektive bostadsbidrag i Helsingfors har vuxit flera år å rad (Helsingfors stads faktacentral 2015). Vi kan vänta oss att utdragen arbetslöshet med tiden tar sig uttryck i att allt flera upplever sig som fattiga. Utdragen arbetslöshet medför också en fara för stigbero-

KUVIO 4. Rakennetyöttömyyden osa-alueiden jakauma (%) ikäryhmittäin syyskuussa 2015.
FIGUR 4. Kategorifördelningen bland de strukturellt arbetslösa (%) åldersgruppsvis i september 2015.

Työttömyyden pitkittymiseen liittyy myös vaara polkuriippuvuudesta, jossa pitkittynyt työttömyys johtaa ammattitaidon vanhenemiseen. Tämä tekee työllistymisestä edelleen yhä vaikeampaa ja vie kannustimia työnhaulta. Koska osa pitkittyvästä työttömyydestä indikoi ilmeisesti myös ammattirakenteen pysyviä muutoksia ja muuttuvia osaamistarpeita, olisi työvoimapolitiikan kyettävä reagoimaan näihin muutoksiin. Aiemmalle osaamiselle ei välttämättä löydy kysyntää edes suhdanteiden parantuessa.

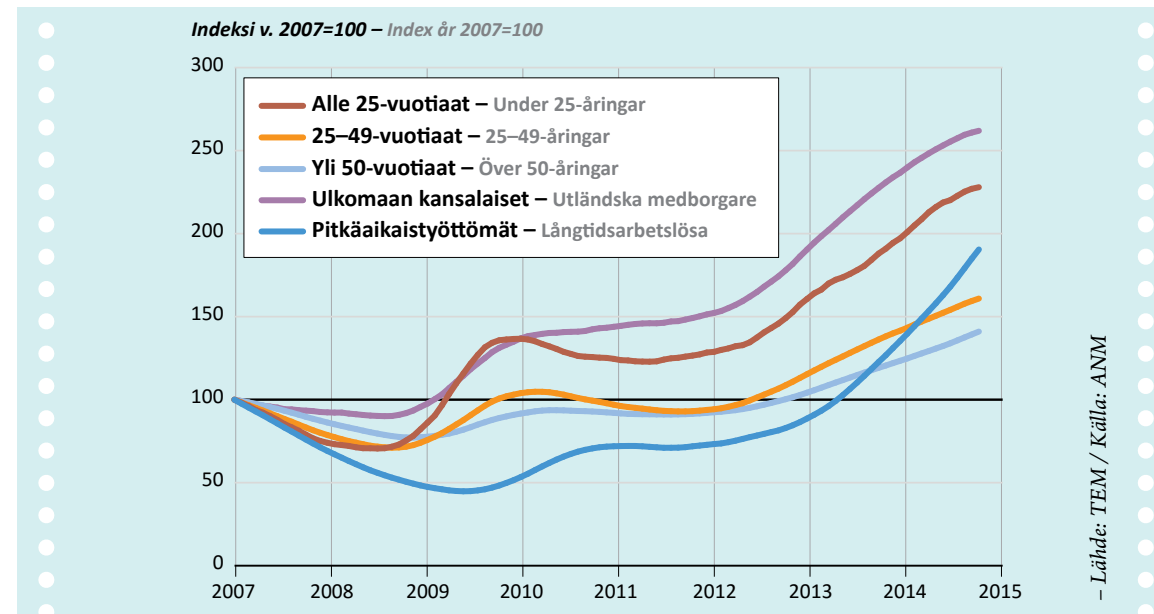
Nuorisotyöttömyyden kasvulla voi olla koko työuran mittaisia seurausvaikutuksia. Tässä mielessä nuorisotyöttömyys on seurauksiltaan jopa ikään-tyvien työttömyyttä vakavampi ongelma. Myös kasvavan turvapaikanhakijoiden joukon työllisyys on merkittävä haaste. Jo ennen syksyn 2015 tapahtumia, työttömien ulkomaan kansalaisten määrä oli kasvanut vertailluista ryhmistä suhteellisesti kaikkein nopeimmin (Kuvio 5).

Edellä on kuvattu työttömyyden rakennepiirteitä Helsingissä. Merkitsevä on erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvu. Jo 1990-luvun lama opetti, ettei nousukausikaan välttämättä ratkaise kaikkia työttömyyteen liittyviä ongelmia. Työttömien kokeman elämänlaadun laskun ohella rakenteellisen työttömyyden kasvu on merkittävä ongelma julkisen sektorin toiminnan rahoitukselle. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ylläpito edel-

ende, dvs. att de yrkeskunnskaper de arbetslösa har och är beroende av blir föråldrade. Detta gör det ännu svårare att få jobb och minskar motivationen att söka jobb. Eftersom en del av den utdragna arbetslösheten uppenbarligen också indikerar varaktiga förändringar i yrkesstrukturen och föränderliga behov av kunnande borde arbetskraftspolitiken kunna reagera på dessa förändringar. Det är ju inte sagt att det finns efterfrågan på tidigare kunnande ens då konjunkturen börjat stiga.

Arbetslöshet i ungdomen, i synnerhet om den ökar, kan ha följder för hela yrkeskarriären. Sätillvida är följderna av ungdomsarbetslösheten ett ännu större problem än arbetslöshet bland de äldre. Också sysselsättningen för den växande skaran asylsökande är en stor utmaning. Redan före händelserna hösten 2015 hade antalet arbetslösa utländska medborgare vuxit relativt snabbast av alla jämförda grupper (Figur 5).

Ovan har vi beskrivit strukturella drag hos arbetslösheten i Helsingfors. Iögonenfallande är i synnerhet hur långtidsarbetslösheten ökat. Redan recessionen på 1990-talet gav lärdomen att inte ens ett uppsving nödvändigtvis löser alla arbetslöshetsproblem. De arbetslösas upplevda livskvalitet har sjunkit, och den ökande strukturella arbetslösheten är ett stort problem för den offentliga sektorns finansiering. För att det nordiska välfärdssamhället ska kunna upprätthållas krävs en hög sysselsätt-

KUVIO 5. Työttömyyden rakenteen muutos Helsingissä vuosina 2007–2015/9 // (lukumäärien liukuva vuosikeskiarvo, indeksi v. 2007 = 100)
FIGUR 5. Förändring i arbetslöshetens struktur i Helsingfors åren 2007–2015/9 // (glidande årsmedelvärde för antalen, index år 2007 = 100).

lyttää korkeaa työllisyysastetta (Kiander & Lönnqvist 2002). Lisäksi on otettava huomioon se, että talouden kasvun vaikutus työllisyyden kasvuun ja työttömyyden laskuun voi olla aiempaa vähäisempää esimerkiksi ammattirakenteiden muutosten ja teknologian kehittymisen vuoksi (Suomen Pankki 2012).

HENRIK LÖNNQVIST toimii Helsingin kaupungin tietokeskuksessa vs. tutkimuspäällikkönä ja **MINNA SALORINNE** tutkijana.

ningsgrad (Kiander & Lönnqvist 2002). Dessutom bör vi beakta att verkningarna av ekonomisk tillväxt på ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet kan bli mindre än hittills på grund av till exempel att yrkesstrukturerna förändras och teknologin utvecklas (Finlands Bank 2012).

HENRIK LÖNNQVIST är ställföreträdande forskningschef och **MINNA SALORINNE** forskare vid Helsingfors stads faktacentral.

► Lähteet | Källor:

- Helsingin kaupungin tietokeskus. Yleinen asumistuki Helsingissä 2014. Tilastoja 2015:31
- Honkapohja, Seppo & Koskela, Erkki (1999): The Economic Crisis of the 1990s in Finland. Economic Policy, Vol. 14, s. 401–436.
- Kiander, Jaakko & Lönnqvist, Henrik (2002): Hyvinvointivaltio ja talouskasvu, WSOY, Helsinki.
- Kuismanen, Mika & Spolander, Mikko (2012): Finanssikriisi ja finanssipolitiikka Suomessa. Kansantaloudellinen aikakauskirja, Vol. 108, s. 69–80.

Suomen Pankki (2012): Talouden näkymät. Euro & Talous, 5/2012.
Työttömyystiedot pohjautuvat työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastoihin. Tietoja on poimittu Tilastokeskuksen StatFin-tietokannasta ja TEM:n Toimiala Online -tietopalvelusta sekä Helsingin kaupungin tietokeskuksen erillistilauksesta.

Lapsiköyhyysriski Helsingissä

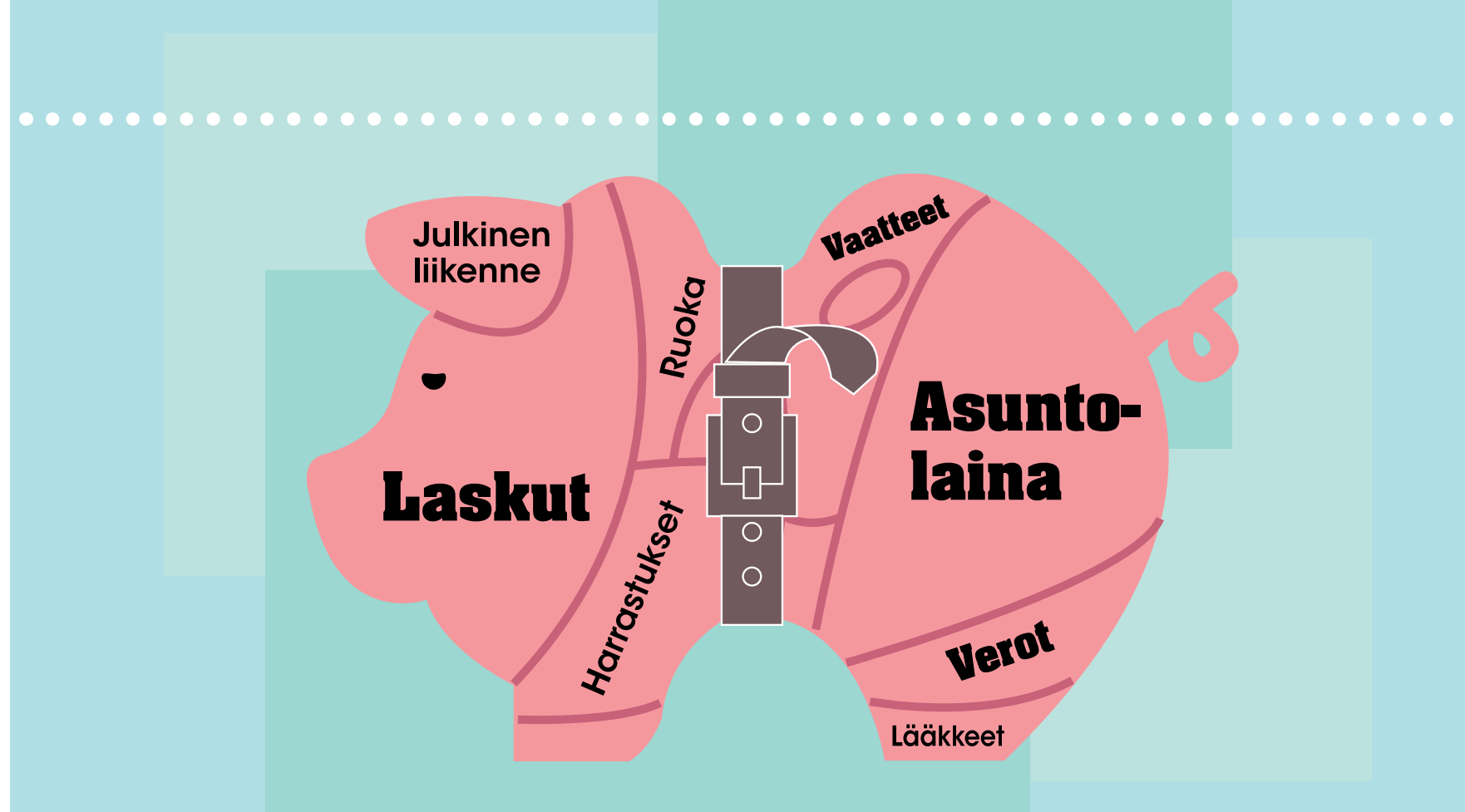
koko maata korkeampi

» **Helsingiläisten lasten** pienituloisuusriski on ollut jo yli vuosikymmenen ajan koko maan lasten pienituloisuusriskiä korkeampi. Vuoden 2011 jälkeen lapsiköyhyysriski on Helsingissä kuitenkin ollut laskussa. Pohjoismaisessa ja eurooppalaisessa mittakaavassa Helsingin lapsiköyhyysriski on matala. Lapsiköyhyysriskiin liittyy kaupungin sisäisiä eroja: noin puolet kaikista Helsingin pienituloisten perheiden lapsista asuu Itäisessä ja Koillisessa suurpiirissä.

Fattigdomsrisker bland barn

högre i Helsingfors än i hela Finland

» **Risken för att höra till** en låginkomstfamilj har redan i ett decennium varit högre i Helsingfors än i Finland som helhet. Men från och med 2011 har denna risk sjunkit i Helsingfors. Med nordiskt och europeiskt mått mätt är låginkomstrisken för barn låg i Helsingfors. Risken har att göra med de lokala skillnaderna i Helsingfors: omkring hälften av alla låginkomstfamiljer bor i Östra eller Nordöstra stordistriktet.

Helsingiläisten pienituloisuusriski koko maata alhaisempi ja laskussa

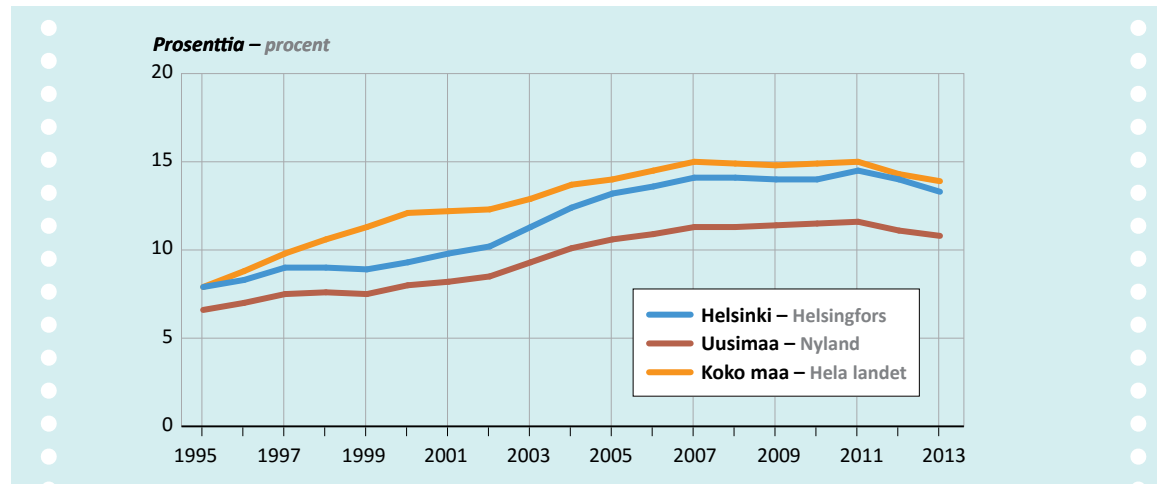
Helsingiläisen asuntokuntaväestön pienituloisuusriski on ollut noin kahdenkymmenen vuoden ajan alhaisempi kuin koko maassa. Vuonna 1995 Helsingin ja koko maan pienituloisuusriski olivat samaa tasoa. Kun koko maan pienituloisuusriski kasvoi jyrkemmin, ero Helsinkiin kasvoi ja oli suurimmillaan vuonna 2001. Helsingissä köyhyysriski lähti aiempaa voimakkaampaan nousuun vuonna 2002. Se on lähestynyt koko maan tasoa eron koko ajan kaventuessa. Vuonna 2012 pienituloisuusriskin ero koko maan ja Helsingin välillä olikin vain 0,3 prosenttiyksikköä. (Kuvio 1)

Uudellamaalla on ollut jatkuvasti Helsinkiin ja koko maahan verrattuna alhaisempi pienituloisten osuus. Pienituloisuusriski lähti laskuun vuonna 2011 niin Helsingissä, Uudellamaalla kuin koko maassa. Vuonna 2013 se oli Helsingissä 13,3 prosenttia, koko maassa 13,9 ja Uudellamaalla 10,8.

Låginkomstrisken sjunkande och lägre i Helsingfors än i hela landet

I ett par decennier har låginkomstrisken bland bostadshushållen varit lägre i Helsingfors än i landet som helhet. År 1995 var risken ungefär lika stor i Helsingfors och hela landet. Men i och med att risken steg snabbare i hela landet växte skillnaden gentemot Helsingfors, och var som störst år 2001. I Helsingfors började fattigdomsrisken stiga snabbare år 2002. Sedan dess har nivån i Helsingfors närmast sig hela landets nivå, och skillnaden alltså blivit mindre. År 2012 var skillnaden i låginkomstrisk mellan hela landet och Helsingfors bara 0,3 procentenheter (Figur 1).

Nyland har av hävd alltid haft en mindre andel låginkomsttagare än Helsingfors och hela Finland. 2011 började låginkomstrisken sjunka i både Helsingfors, Nyland och hela landet. År 2013 var den 13,3 procent i Helsingfors, 13,9 i hela landet och 10,8 i Nyland.

KUVIO 1. Pienituloisen asuntokuntaväestön osuus koko väestöstä Helsingissä, Uudellamaalla ja koko maassa, 1995–2013. —Lähde: Tilastokeskus, tulonjako

FIGUR 1. Låginkomsthushållens andel av folkmängden i Helsingfors, Nyland och hela landet 1995–2013. —Källa: Statistikcentralen, inkomstfördelningsstatistiken

Suomessa köyhien osuudet laskivat tai pysyivät karkeasti samoina 1990-luvun alussa, mutta sitä seurasi kasvutrendi, ja köyhyydestä tuli selvemmin havaittava urbaani ilmiö. Suhteellisesti suurin köyhien osuus 2000-luvulla on pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa yliopistokaupungeissa ja muissa suurissa keskuksissa ja pienin Helsingin ulkopuolisella pääkaupunkiseudulla. (Loikkanen et al., 2012).

Ongelmallista helsinkiläisten köyhyydessä on asuntokuntaväestön pitkittyneen pienituloisuuden kasvu. Pitkittyneesti pienituloisiksi katsotaan henkilöt, jotka ovat kuuluneet pienituloisiin kotitalouksiin tilastovuoden lisäksi kahtena kolmesta edeltävästä vuodesta. Määritelmä perustuu Euroopan unionin tilastolaitoksen Eurostatin suosituksiin.

Pitkittynyt pienituloisuus on kasvanut Helsingissä vuodesta 2000 vuoteen 2013 miltei kaksinkertaiseksi. Vuonna 2000 pitkittyneesti pienituloisten henkilöiden lukumäärä oli 21 500, eli 4 prosenttia asuntokuntaväestöstä kuului tähän ryhmään. Vuonna 2013 osuus oli 7,5 prosenttia eli 44 100 henkilöä. Korkeimmillaan osuus oli vuonna 2011, jolloin se oli 8 prosenttia. Koko maassa pitkittyneen pienituloisuuden riski on ollut suurempi kuin Helsingissä. Vuonna 2013 se oli 8,7 prosenttia (TK, Tulonjaon kokonaistilasto).

Ännu i början av 1990-talet minskade andelarna fattiga eller hölls grovt sett oförändrade i Finland, men när årtiondet framskred började de växa, och fattigdom blev ett klarare skönjbart urbant fenomen. Största andelen fattiga har det på 2000-talet funnits i de universitetsstäder som inte ligger i Huvudstadsregionen och i andra stora städer, och minst har andelen varit i Huvudstadsregionen utanför Helsingfors (Loikkanen et al., 2012). Problematiskt med fattigdomen i Helsingfors är att andelen låginkomsttagare bland hushållsbefolkningen bara fortsätter växa. Utdragen fattigdom syftar på sådana personer som under statistikföringsåret och två av de tre föregående åren varit låginkomsttagare. Definitionen bygger på rekommendationer från Europeiska unionens statistikmyndighet Eurostat.

I Helsingfors nästan fördubblades den utdragna fattigdomen mellan åren 2000 och 2013. År 2000 uppgick de utdragna fattiga till 21 500, varmed de utgjorde 4 procent av bostadshushållsbefolkningen. År 2013 var andelen 7,5 procent och antalet 44 100. Som störst var andelen år 2011, nämligen 8 procent. I landet som helhet har risken för utdragna fattigdom varit högre än i Helsingfors. År 2013 var den 8,7 procent (Statistikcentralen, inkomstfördelningsstatistiken).

► Miten köhyys määritellään?

Tällä hetkellä eurooppalaisittain köhyys- tai syrjäytymisriskissä oleviksi määrittävät henkilöt, jotka kuuluvat pienituloiseen kotitalouteen tai kotitalouteen, jonka työpanos on vuoden aikana vähäinen tai joiden kotitalous kärsii vakavaa aineellista puutetta.

Pienituloisiksi katsotaan kaikki henkilöt, joiden kotitalouksissa käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä kohden on alle 60 prosenttia kansallisesta keskitulosta. Tätä kutsutaan suhteelliseksi köhyhydeksi.

Vajaatyöllisten kotitalouksien määrittelyssä työikäisten jäsenien vuoden aikaiset työssäolokuukaudet suhteutetaan teoreettiseen maksimikuukausimäärään.

Vakavaa aineellista puutetta kokeviksi katsotaan ne henkilöt, joiden kotitaloudessa koetaan puutetta vähintään neljällä mittarilla yhdeksästä. Aineelliset mittarit ovat: maksuvaikeuksien kokeminen, vaikeudet selviytyä yllättävistä menoista tai taloudella ei ole varaa puhelimeen, pesukoneeseen, televisioon, autoon, proteiinipitoiseen ateriaan joka toinen päivä, viikon lomaan vuodessa tai kotinsa pitämiseen riittävän lämpimänä. Vähintään yhdellä kolmesta edellä mainitusta valintaperusteesta huono-osaiseksi määrittyvä henkilö katsotaan köhyys- tai syrjäytymisriskissä eläväksi. (SVT, Tulonjakotilasto)

Miten suhteellinen köhyys lasketaan?

Suhteellisessa köhyhydessä verrataan koko maan asuntokuntaväestön henkilöiden laskennallista, käytettävissä olevaa tuloa euromääräiseen, maakohtaiseen pienituloisuusrajaan. Mikäli henkilön tulotaso on rajaa alhaisempi, hänet määritellään pienituloiseksi eli köhyysriskissä eläväksi henkilöksi. Euromääräinen köhyysraja vaihtelee vuosittain riippuen keskimmäisen eli mediaanitulon tasosta.

Käytettävissä olevat tulot todellakin tarkoittavat sitä rahasummaa, joka ”jää käteen” ansaittujen tulojen sekä saatujen tulonsiirtojen (esim. lapsilisät) ja maksettujen tulonsiirtojen (esim. verot) jälkeen. Käytettävissä oleva tulo lasketaan asuntokuntaakohtaisesti. Jotta erikoiset asutokunnat saadaan vertailukelpoiksi, niin asuntokuntaakohtainen tulo jaetaan kulutusyksikköjen määrällä.

Kulutusyksiköt ottavat huomioon myös ns. yhteiskulutushyödyt. Käytössä on modifioitu OECD-asteikko, jossa talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut 14-vuotta täyttäneet henkilöt saavat painon 0,5 ja 0–13-vuotiaat lapset saavat painon 0,3. Yhteenlasketuilla painoilla jaetaan kotitalouden kaikkien jäsenten yhteenlasketut käytettävissä olevat tulot ja näin saadaan jokaiselle kotitalouden jäsenelle sama summa kuvaamaan hänen käytettävissä olevaa tuloaan.

Mediaanitulotaso on se taso, joka jakaa asuntokuntaväestön henkilöt kahteen yhtä suureen osaan. Toisella puolella tulot ovat sitä korkeammat ja toisella puolella sitä alhaisemmat. Pienituloisuuden rajaksi määrittäyty yleisimmin 60 prosenttia kyseisestä mediaanitulosta.

Lapsiköhyhyys käsitteenä

Mikäli lapsi asuu pienituloisessa, alle köhyysrajan vuosituloilla toimeentulevassa perheessä, hänet luokitellaan köhyysriskin alaiseksi. Terminologia on melko vaihteleva, vaikka kyseessä on sama asia. Usein käytetään ilmaisua lapsiköhyhyys, lasten köhyysriski tai pienituloisuusriski. Etenkin EU:n piirissä käytetään termiä köhyysriski. Alueellinen lapsiköhyhyysriski kuvaa köhyysrajan alapuolella elävien lasten osuutta kaikista kyseisen alueen lapsista. ■

► Hur definieras fattigdom?

Som utsatta för fattigdoms- eller marginaliseringsrisk definieras man för närvarande i Europa personer som hör till antingen ett låginkomstshushåll, ett hushåll vars arbetsinsats under året varit ringa, eller ett hushåll som lider allvarlig materiell brist.

Som låginkomsttagare betraktas alla de som bor i hushåll där den disponibla inkomsten per konsument-enhet är under 60 procent av den nationella medianinkomsten. Detta kallas relativ fattigdom.

Vid definitionen av ringa arbetsinsats under året divideras den reella arbetstiden (månader) avverkad under ett års tid av hushållets medlemmar i arbetsför ålder med den teoretiska maximitiden under ett års tid.

Som personer som lider allvarlig materiell brist betraktas de i vars hushåll man lider brist i åtminstone fyra av nio avseenden, nämligen betalningssvårigheter eller svårigheter att klara av överraskande utgifter, eller att hushållet inte har råd med något av följande: telefon, tvättmaskin, television, bil, en proteinhaltig måltid varannan dag, en veckas semester per år eller att kunna hålla hemmet tillräckligt varmt. De som enligt åtminstone ett av de ovan nämnda kriterierna klassas som ekonomiskt utsatt anses löpa risk för fattigdom eller marginalisering (Finlands officiella statistik SVT, Inkomstfördelingsstatistiken)

► Hur beräknas relativ fattigdom?

Relativ fattigdom är ett relationstal mellan den beräknade disponibla inkomsten bland personerna i ett helt lands bostadshushållsbefolkning och landets låginkomstgräns uttryckt i euro. Om personens inkomst är lägre än låginkomstgränsen definieras hen som låginkomsttagare alias person som löper risk för fattigdom. Fattigdomsgränsens eurobelopp varierar årligen med medianinkomsten.

Den disponibla inkomsten avser den summa som återstår av förvärvsinkomst och erhållna inkomstöverföringar (t.ex. barnbidrag) efter att andra inkomstöverföringar (t.ex. skatt) betalats. Den disponibla inkomsten räknas bostadshushållsvis. För att göra bostadshushåll av olika storlek jämförbara sinsemellan divideras hushållets inkomster med det antal konsumentenhet det består av.

Konsumentenheterna (även "konsumtionsenhet") beaktar även de så kallade samkonsumtionsfördelarna. En modifierad OECD-skala tillämpas, där den första vuxna i hushållet får vikten 1, övriga 14 år gamla eller äldre medlemmar får vikten 0,5 och 0-13 år gamla barn får vikten 0,3. Hushållets alla medlemmars sammanräknade disponibla inkomst divideras sedan med den sammanräknade vikten och då fås för varje hushållsmedlem samma summa för att beskriva hans disponibla inkomst.

Medianinkomsten är den gräns som delar bostadshushållsbefolkningen i två lika stora halvor. I den ena halvan är inkomsterna högre och i den andra lägre än medianinkomsten. Som gräns för låg inkomst, fattigdom, betraktas allra vanligast 60 procent av medianinkomsten.

► Begreppet barnfattigdom

Om ett barn bor i en familj som lever på en årsinkomst lägre än fattigdomsgränsen klassas barnet som utsatt för fattigdomsrisik. Terminologin varierar ganska mycket fastän det handlar om samma sak. Ofta används uttrycket barnfattigdom eller risk för barnfattigdom eller låginkomstrisk. I synnerhet inom EU används termen fattigdomsrisik eller risk för fattigdom. Lokal barnfattigdomsrisik beskriver andelen barn som lever under fattigdomsgränsen bland alla barn som bor i området. ■

Yhden vanhemman asuntokunnat vaikeimassa asemassa

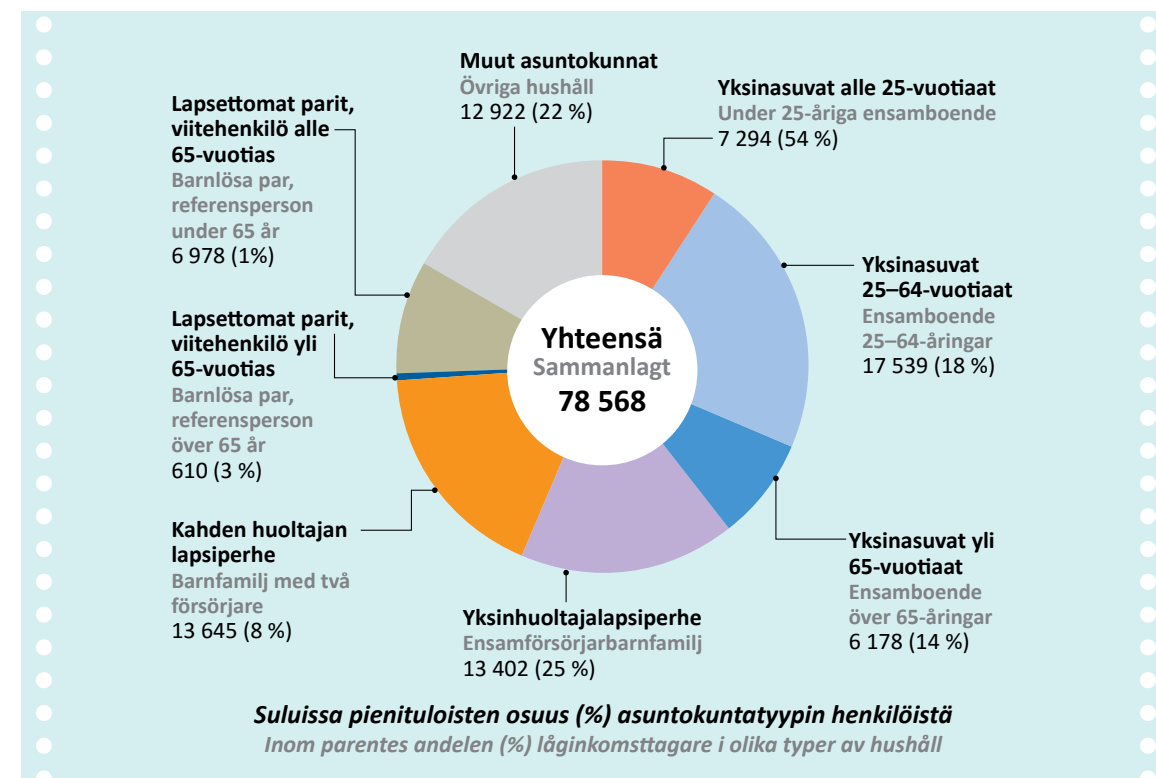
Euromääräinen pienituloisuusraja määrytyy asuntokunnan koon mukaan. Suomessa vuonna 2013 pienituloiseksi määriteltiin henkilö, jonka käytävissä olevat tulot olivat 14 260 euroa vuodessa eli hieman alle 1 200 euroa kuukaudessa. Jos kotitaloudessa on yksi aikuinen ja yksi alle 14-vuotias lapsi, tuloaraja oli 18 540 euroa vuodessa. Kahden aikuisen asuntokunnassa se oli 21 390 euroa ja kahden aikuisen sekä kahden 14–17-vuotiaan lapsen taloudessa 35 650 euroa.

Helsingissä asuntokuntatyypeittäin vaikein tilanne on ollut yhden vanhemman talouksissa, joista lähes joka kolmas oli pienituloinen vuonna 2013. Yksinhuoltajatalouksia, joissa nuorin lapsi oli alle 18-vuotias, oli yhteensä 4 000. Pienituloisissa yksinhuoltajaperheissä oli tuolloin 12 000 asukasta.

Ensamförsörjarhushållen har det sämst ställt

Låginkomstgränsens eurobelopp anges för hushåll av olika storlek. År 2013 definierades i Finland som låginkomsttagare personer vars disponibla inkomst var 14 260 euro per år alias lite under 1 200 euro i månaden. Om det i ett hushåll finns en vuxen och ett barn yngre än 14 år var låginkomstgränsen 18 540 euro per år. För hushåll med två vuxna var den 21 390 euro och hushåll med två vuxna och två barn i åldern 14–17 år var den 35 650 euro.

I Helsingfors har situationen varit sämst bland hushåll med en förälder: nästan vart tredje var låginkomstshushåll år 2013. Antalet ensamförsörjarhushåll där yngsta barnet är under 18 år gammalt var då sammanlagt 4 000. Folkmängden i låginkomsten-samförsörjarfamiljerna var då 12 000.

KUVIO 2. Pienituloisiksi määritellyissä asuntokunnissa asuvien henkilöiden määrä Helsingissä 2013.

FIGUR 2. Folkmängd i bostadshushåll med låg inkomst i Helsingfors 2013.

Vuoteen 2000 verrattuna pienituloisuusrajan alapuolelle on joutunut eniten yhden huoltajan asuntokunnan perheenjäseniä. Kun vuoden 2000 henkilömäärää merkitään luvulla 100, niin vuonna 2013 suhdeluku oli jo 354. Toisin sanoen pienituloisissa yksinhuoltajaperheissä oli 3,5-kertainen määrä henkilöitä verrattuna vuosituhannen vaihteeseen. Myös kahden huoltajan lapsiperheissä pienituloisten osuus oli noussut lähes kaksinkertaiseksi.

Vuoden 2005 jälkeen kehitys on kuitenkin ollut hieman myönteisempää: pienituloisissa yhden huoltajan asuntokunnissa oli vuonna 2013 jopa vähemmän henkilöitä kuin viime vuosikymmenen puolessavälissä. Köyhyysriskissä elävien lapsiperheiden määrä kasvoi samassa ajassa noin kymmenesosan.

Asuntokunnista, joissa on alaikäisiä lapsia, miltei lähes 8 prosenttia oli pienituloisia. Yksinasuvista joka viides oli pienituloinen, joten heitä oli 31 000. Lapsettomista pareista vain viisi sadasta oli pienituloisia vuonna 2013.

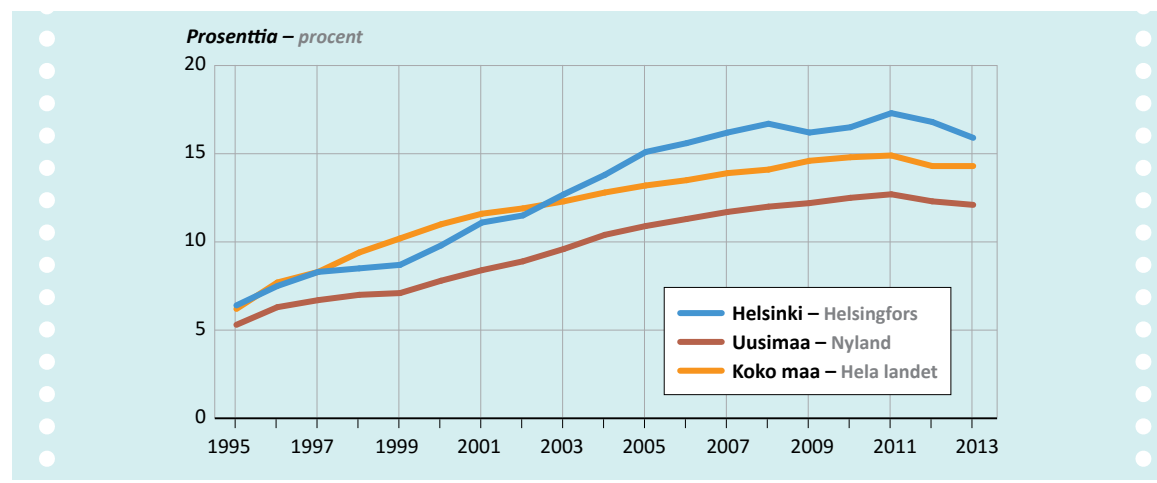
Helsingiläisistä lapsista joka kuudes asuu pienituloisissa asuntokunnissa

Jämfört med år 2000 är det medlemmarna i ensamförsörjarhushåll som allra mest hamnat under låginkomstgränsen. Om vi betecknar folkmängden år 2000 med 100 var relationstalet år 2013 redan uppe vid 354. Med andra ord var de som bodde i ensamförsörjarhushåll med låg inkomst 3,5 gånger fler år 2013 än vid millennieskiftet. Även bland barnfamiljer med två försörjare och hade andelen låginkomstfamiljer vuxit till nästan det dubbla.

Men efter år 2005 har utvecklingen varit något gynnsammare: år 2013 bodde det rentav färre personer i låginkomstfamiljer med en försörjare än år 2005. Antalet barnfamiljer som är utsatta för fattigdomsrisk växte under samma tid med omkring tiondedel.

Av de bostadshushåll där det ingick minderåriga barn hade nästan 8 procent låga inkomster. Av dem som bodde ensamma var nästan en femtedel låginkomsttagare, och de uppgick till 31 000. Av de barnlösa paren var bara fem procent låginkomsttagare år 2013.

Vart sjätte barn i Helsingfors bor i ett låginkomsthushåll

KUVIO 3. Pienituloisissa asuntokunnissa asuvien alle 18-vuotiaiden lasten osuus ikäluokastaan Helsingissä, Uudellamaalla ja koko maassa, %, 1995–2013. –Lähde: Tilastokeskus, tulonjako.

FIGUR 3. Andelen under 18-åriga barn som bodde i låginkomsthushåll i Helsingfors, Nyland och hela Finland, %, 1995–2013. Källa: Statistikcentralen, inkomstfördelningsstatistiken

Vuonna 1996 lasten pienituloisuusriski oli Helsingissä ja koko maassa suunnilleen yhtä suuri. Tuolloin Helsingissä alle 18-vuotiaista 7,5 prosenttia eli 7 130 lasta asui pienituloisissa perheissä. Koko maassa osuus oli 7,7 prosenttia.

Lapsiköyhyysriski nousi Helsingissä 2000-luvulla melko jyrkästi. Vuonna 2011 se kohosi korkeimmalle tasolle ollen 17,3 prosenttia. Sen jälkeen helsinkiläisten köyhien perheiden lasten osuus kaikista lapsista onkin ollut laskussa. Koko maassa lasten köyhyysriski on kasvanut Helsinkiä tasaisemmalla vauhdilla aina vuoteen 2011 asti, jolloin sekin kääntyi loivaan laskuun.

Yhteensä Helsingissä asui vuonna 2013 pienituloisissa asuntokunnissa 15 500 lasta eli 16 prosenttia kaikista helsinkiläisistä lapsista.

Lapsiköyhyyden syitä on eritelty muun muassa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tutkimuksissa, joissa on todettu, että lapsen köyhyysriskiä kasvattaa eniten vanhemman työttömyys. Muita syitä ovat työstä saatavien tulojen riittämättömyys, sosiaaliturvan ostovoiman jälkeenyttäminen sekä perheen koko ja rakenne. Köyhyysriski on korkea perheissä, joissa lapset ovat pieniä ja köyhyysrajan alla elävistä lapsista joka viides on alle kolmivuotias. Kahden huoltajan perheessä toimeentulo paranee pikkulapsivaiheen jälkeen. Yksinhuoltajaperheiden köyhyysriski alkaa madaltua vasta lasten tullessa kouluikään. (THL, Lapsiköyhyys on Suomessa kasvussa).

Lasten köyhyysriskiin vaikuttaa siis myös ikä. Sen on todettu olevan lapsen oman iän suhteen U-muotoinen siten, että alle kouluikäisten ja teini-ikäisten lasten köyhyysriski on suurempi kuin 6-11-vuotiaiden lasten. (Jäntti, 2010)

Lapsiköyhyys alueittain Helsingissä

Noin joka kolmas kaikista Helsingin 15 500:sta köyhyysriskin alaisesta lapsesta asuu Itäisessä suurpiirissä. Koillisessa suurpiirissä heistä asuu joka viides. Näin ollen lukumääräisesti puolet kaikista Helsingin pienituloisten perheiden lapsista asuu Itäisessä ja Koillisessa suurpiirissä. Läntisen suurpiirin osuus kaikista helsinkiläisistä köyhyysriskissä olevista lapsista oli vajaa viidesosa vuonna 2013.

År 1996 var låginkomstrisken för barn ungefär lika hög i Helsingfors och hela landet. Då bodde 7,5 procent av under 18-åringarna (7 130 barn) i Helsingfors i låginkomstfamiljer. I hela landet var andelen då 7,7 procent.

Under 2000-talets första årtionde steg fattigdomsrisken för barn ganska brant i Helsingfors. År 2011 var den som högst, nämligen 17,3 procent. Därefter har andelen barn som hör till fattiga familjer minskat. I hela Finland steg fattigdomsrisken för barn i jämnare takt än i Helsingfors ända tills år 2011, då en sakta nedgång vidtog även där.

År 2013 bodde sammanlagt 15 500 helsingforsiska barn i låginkomsthushåll, alias 16 procent av alla barn i Helsingfors.

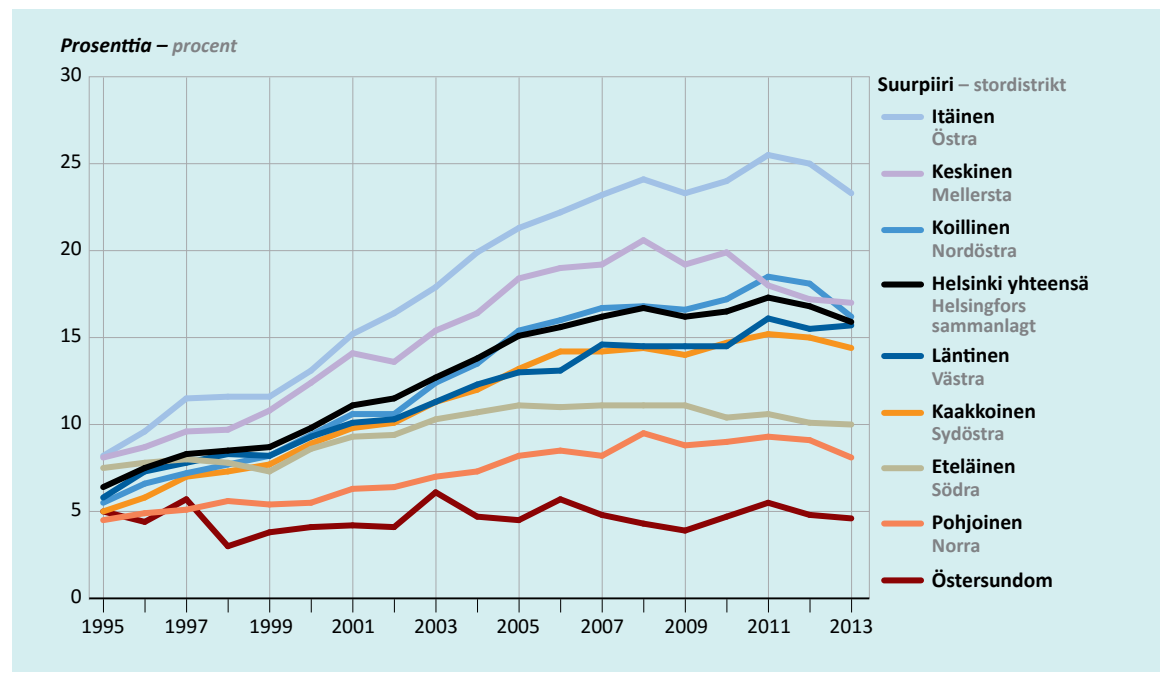
Orsakerna till barnfattigdom har benämnts ut bland annat i Institutet för hälsa och välfärd THL:s undersökningar där man konstaterat att fattigdomsrisken för barn höjs främst av arbetslöshet bland föräldrarna. Bland övriga orsaker nämns otillräckliga förvärvsinkomster, socialskyddets köpkrafts efterblivenhet, samt familjens storlek och struktur. Fattigdomsrisken är hög i familjer där barnen är små: av de barn som lever under fattigdomsgränsen är var femte yngre än tre år gammalt. Bland tvåför-sörjarfamiljer förbättras utkomsten efter småbarnskedet. Bland ensamförsörjarfamiljer börjar fattigdomsrisken sjunka först då barnen kommer upp i skolåldern (THL, Lapsiköyhyys on Suomessa kasvussa).

Fattigdomsrisken för barn är alltså olika beroende på ålder. Den har konstaterats beskriva en U-formad kurva sålunda att den är högre bland 0-6-åringar, lägre bland 6-11-åringar och högre igen bland tonåringar (Jäntti, 2010).

Lokal barnfattigdom i Helsingfors

Omkring en tredjedel av alla de 15 500 barn i Helsingfors som löper risk för fattigdom bor i Östra stordistriktet. Var femte av dem bor i Nordöstra stordistriktet. Således bor hälften av alla barn från helsingforsiska låginkomstfamiljer i Östra eller Nordöstra stordistriktet. Västra stordistriktets andel av alla barn med fattigdomsrisk i Helsingfors var en knapp femtedel år 2013.

KUVIO 4. Helsingiläisten alle 18-vuotiaiden lasten pienituloisuusriski suurpiireittäin, %, 1995–2013. Lähde: Tilastokeskus, tulonjako.

FIGUR 4. Låginkomstrisk bland under 18-åriga barn i stordistrikten i Helsingfors, %, 1995–2013. Källa: Statistikcentralen, inkomstfördelningsstatistiken

Itäisessä suurpiirissä alueen kaikista lapsista joka neljäs asuu köyhyysrajan alapuolella elävässä perheessä. Pitkällä ajanjaksolla lisäksi on ollut huima, sillä vuonna 1995 osuus oli vain 8 prosenttia.

Keskisessä suurpiirissä 17 prosenttia alueen lapsista kuului vuonna 2013 köyhyysriskin alla eläviin lapsiin. Vaikka Keskisessä suurpiirissä on lukumääräisesti vain kymmenesosa kaikista helsingiläisistä köyhyysriskin alaisista lapsista, niin alueellinen lasten pienituloisuusriski on korkea. Korkeimmillaan osuus oli vuonna 2008, jolloin se oli 21 prosenttia. Sen jälkeen osuus on ollut laskussa.

I Östra stordistriktet bor vart fjärde barn i en familj som lever under fattigdomsgränsen. Ökningen sedan tjugo år tillbaka har varit häftig: år 1995 var andelen bara 8 procent.

I Mellersta stordistriktet löpte 17 procent av barnen risk för fattigdom år 2013. Trots att bara en tionedel av alla barn med fattigdomsrisk i Helsingfors bor i Mellersta stordistriktet är den lokala risken för barnfattigdom hög. Som högst var den år 2008, då den var 21 procent. Därefter har andelen småningom sjunkit.

PIENITULOISUUSRISKI (%), ALLE 18 VUOTIAAT LÅGINKOMSTRISK (%), UNDER 18-ÅRINGAR										
	1995		2000		2005		2010		2013	
	riski, % risk, %	hlöä pers	riski, % risk, %	hlöä pers	riski, % risk, %	hlöä pers	riski, % risk, %	hlöä pers	riski, % risk, %	hlöä pers
Eteläinen suurpiiri Södra stordistriktet	7,5	930	8,6	1 020	11,1	1 280	10,4	1 290	10	1 350
Läntinen suurpiiri Västra stordistriktet	5,8	1 020	9,3	1 640	13	2 110	14,5	2 320	15,7	2 590
Keskinen suurpiiri Mellersta stordistriktet	8,1	620	12,4	890	18,4	1 290	19,9	1 520	17	1 510
Pohjoinen suurpiiri Norra stordistriktet	4,5	400	5,5	500	8,2	720	9	750	8,1	690
Koillinen suurpiiri Nordöstra stordistriktet	5,5	1 130	9,4	1 910	15,4	3 090	17,2	3 360	16,2	3 200
Kaakkoinen suurpiiri Sydöstra stordistriktet	5	410	8,9	830	13,2	1 230	14,7	1 310	14,4	1 300
Itäinen suurpiiri Östra stordistriktet	8,2	1 600	13,1	2 730	21,3	4 570	24	4 980	23,3	4 880
Östersundom	5	10	4,1	20	4,5	30	4,7	40	4,6	30
Helsinki yhteensä Helsingfors sammanlagt	6,4	6 100	9,8	9 532	15,1	14 307	16,5	15 571	15,9	15 534

TAULUKKO 1. Helsingiläisten lasten alueellinen pienituloisuusriski ja lukumäärä suurpiireittäin, 1995, 2000, 2005 ja 2013.

–Lähde: Tilastokeskus, tulonjako.

TABELL 1. Andel och antal barn med låginkomstrisk i Helsingfors och dess stordistrikt 1995, 2000, 2005 och 2013.

–Källa: Statistikcentralen, inkomstfördelningsstatistiken

Ulkomaalaistaustaisilla riski on suurempi

Tilanne on vaikea etenkin ulkomaalaistaustaisella väestöllä, sillä THL:n aineiston mukaan Helsingissä asuvista 0–17-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista lapsista 45 prosenttia asui pienituloisessa asutokunnassa vuonna 2013 (Ranto et al., 2015).

Kaikista helsingiläisistä alle 18-vuotiaista köyhyysriskin piirissä olevista 15 500 lapsesta 7 100 oli ulkomaalaistaustaisia vuonna 2013. Heistä 4 800 asui toisen polven ulkomaalaistaustaisessa kodissa ja 2 300 oli ensimmäistä sukupolvea edustavien vanhempien lapsia. Lapsiköyhyysriski oli suurempi ensimmäisen polven lapsilla, sillä se oli 47 prosenttia

Större risk om man har utländsk bakgrund

Läget är kärtv i synnerhet för dem som har utländsk bakgrund: enligt THL:s material bodde 45 procent av de 0–17-åringar i Helsingfors som hade utländsk bakgrund i låginkomsthushåll år 2013 (Ranto et al., 2015).

Av alla de 15 500 under 18-åriga barn i Helsingfors som år 2013 löpte risk för fattigdom hade 7 100 utländsk bakgrund. Av de sistnämnda bodde 4 800 i ett andra generationens invandrarhem medan 2 300 var barn till första generationens invandrare. Risken för barnfattigdom var högre bland första generationens invandrades barn, 47 procent, än bland

» Lähes puolet Helsingin ulkomaalaistaustaisista lapsista asuu pienituloisessa asutokunnassa.

»» Helsinkiläisten lasten köyhyysriski on eurooppalaisittain alhainen ja uusimpien tietojen mukaan pienentymässä.

ja toisen polven maahanmuuttajien lapsilla 44 prosenttia. Osittain tämä selittää myös lasten köyhyysriskin alueellista jakautumista Helsingissä. Syntyperäisten suomalaisten lasten pienituloisuusaste oli 10 prosenttia. (Ranto et al., 2015). Helsinkiläisten lasten köyhyysriski – taustatekijöitä huomioimatta – oli 16 prosenttia vuonna 2013.

Kansainvälistä vertailutietoa

Helsinkiläisten lasten köyhyysriski on alhainen eurooppalaisen mittapuun mukaan. Myös muihin Pohjoismaihin nähden osuus on matala. Lisäksi myönteistä on se, että uusimpien käytettävissä olevien tilastotietojen mukaan osuudet ovat laskussa.

OECD-maissa kokonaisuutena lasten ja nuorten köyhyys lisääntyi mutta ikääntyneen väestön väheni talouskriisin aikana, vuosien 2007 ja 2011 välillä. Alle 18-vuotiailla se kasvoi prosenttiyksikön, ja nuorilla 18-25 vuotiailla lisäys oli 2 prosenttiyksikköä. Sen sijaan yli 75-vuotiailla vähennys oli 4 prosenttiyksikköä. OECD raportoikin jo vuonna 2008 suuntauksena olevan nuorten köyhyysriskin kasvu ja iäkkäiden köyhyysriskin supistuminen (OECD, 2015a). Maakohtaisessa vertailussa Suomi ei ole OECD-maiden nousijoiden huippuviidenneksen joukossa, muttei myöskään alhaisimmassa viidenneksessä (OECD, 2015b).

Alle 16-vuotiaiden lasten köyhyysriski oli Pohjoismaissa, Tšekissä, Sveitsissä ja Alankomaissa

andra generationens invandras barn, 44 procent. Detta förklarar också delvis den lokala fördelningen i risken för barnfattigdom i Helsingfors. Bland barn till föräldrar av finländsk härkomst var låginkomstgraden 10 procent (Ranto et al., 2015). Överlag var fattigdomsriskerna bland barnen i Helsingfors – oavsett bakgrund – 16 procent år 2013.

Internationell jämförelse

Med europeisk måttstock är fattigdomsriskerna för barn låga i Helsingfors. Även jämfört med övriga Norden är andelen fattiga barn liten. Glädjande är också att andelarna enligt färskaste tillgängliga statistik håller på att minska.

I OECD-länderna som helhet ökade fattigdomen bland barn och unga under den ekonomiska krisen mellan 2007 och 2011 men minskade bland åldringarna. Bland under 18-åringarna steg den med en och bland 18-25-åringarna med två procentenheter. Bland över 75-åringarna sjönk den däremot med fyra procentenheter. Redan år 2008 rapporterade OECD att trenden var att fattigdomsriskerna steg för de unga och sjönk för åldringarna (OECD, 2015a). I en jämförelse OECD-länder emellan ligger Finland inte bland den femtedel som hade största ökningen i barnfattigdom men inte heller bland den som hade minsta (OECD, 2015b).

Fattigdomsriskerna bland under 16-åriga barn var enligt Eurostats statistik år 2013 mellan 13 och 17

13–17 procentia Eurostatin maakohtaisessa vuoden 2013 aineistossa. Isossa-Britanniassa, Espanjassa, Portugalissa, Italiassa, Kroatiassa, Slovakiassa ja Puolassa joka kolmas tai neljäs lapsi asui köyhissä asutokunnissa. Bulgariassa, Romaniassa ja Makedoniassa joka toinen alle 16-vuotias eli köyhyysriskin piirissä.

Kaupunkikohtaista vertailutietoa lapsiköyhyydestä on melko vähän. Isossa-Britanniassa on laadittu karttasovellus alueellisesta lasten köyhyysasteesta. Esimerkiksi Lontoossa joillakin alueilla joka toinen lapsi asuu köyhyydessä ja kaupungin keskustassa lähes joka kolmas lapsi (European Cities Against Child Poverty, 2008). Helsingissä osuus on korkeimmillaan ollut koko kaupungin tasolla 17,3 prosenttia. 📍

LEENA HIETANIEMI toimii tutkijana Helsingin kaupungin tietokeskuksessa.

procent i Norden, Tjeckien, Schweiz och Nederländerna. I Storbritannien, Spanien, Portugal, Italien, Kroatien, Slovakien och Polen bodde vart tredje eller vart fjärde barn i ett fattigt bostadshushåll. I Bulgarien, Rumänien och Makedonien löpte varannan under 16-åring risk för fattigdom.

Det finns ganska lite jämförelsematerial om barnfattigdom på stadsnivå. I Storbritannien har man gjort en karttillämpning om lokal barnfattigdomsgrad. Till exempel i vissa delar av London bor vartannat barn i fattigdom, och i stadens centrum nästan vart tredje (European Cities Against Child Poverty, 2008). I Helsingfors har andelen som störst varit 17,3 procent på hela stadens nivå. 📍

LEENA HIETANIEMI verkar som forskare vid Helsingfors stads faktacentral.

► Lähteet | Källor:

European Cities Against Child Poverty – GLE Consulting (2008): Improving life changes for children in poverty. London.

Jäntti, Markus (2010): Lapsiköyhyydestä Suomessa. Teoksessa Hämäläinen, Ulla-Kangas, Olli : Perheperiyssä. Kela, Helsinki

Loikkanen, Heikki A. & Riihelä, Marja: Metropolialueen kotitalouksien tulot ja kulutus 1990–2008. Teoksessa: Loikkanen, Heikki A. & Laakso, S. & Susiluoto, I. (toim.), (2012): Metropolialueen talous – Näkökulmia kaupunkitalouden ajankohtaisiin aiheisiin. Tammerprint Oy, Tampere.

OECD (2014): How's Life in Your Region? Measuring Regional and Local Well-being for Policy making. OECD Publishing, Paris.

OECD (2015a): In IT Together: Why Less Inequality Benefits All, OECD Publishing, Paris.

OECD (2015b): OECD360 –Suomi 2015. Kuinka Suomi sijoittuu vertailussa.

Ranto, Sanna & Ahlgren-Leinvuo, Hanna & Haapamäki, Elise & Högnabba, Stina (2015): Ulkomaalaistaustaisten nuorten hyvinvointi Helsingissä. Tilastoja 2015:40, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Save the Children (2014): Child Poverty and Social Exclusion in Europe. A Matter of Children's rights. Brussels.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tulonjakotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1795-8121. tulot, asuminen ja asumismenot 2013. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 11.12.2015]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tjt/2013/04/tjt_2013_04_2015-05-25_tie_001_fi.html

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Lapsiköyhyys on Suomessa kasvussa. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/stop-koyhyys/nakokulmia-teemaan/lapsikoyhyys-on-suomessa-kasvussa>

Upplevd välfärd i förorterna i Helsingforsregionen

Preliminära rön om upplevd hälsa och trygghet

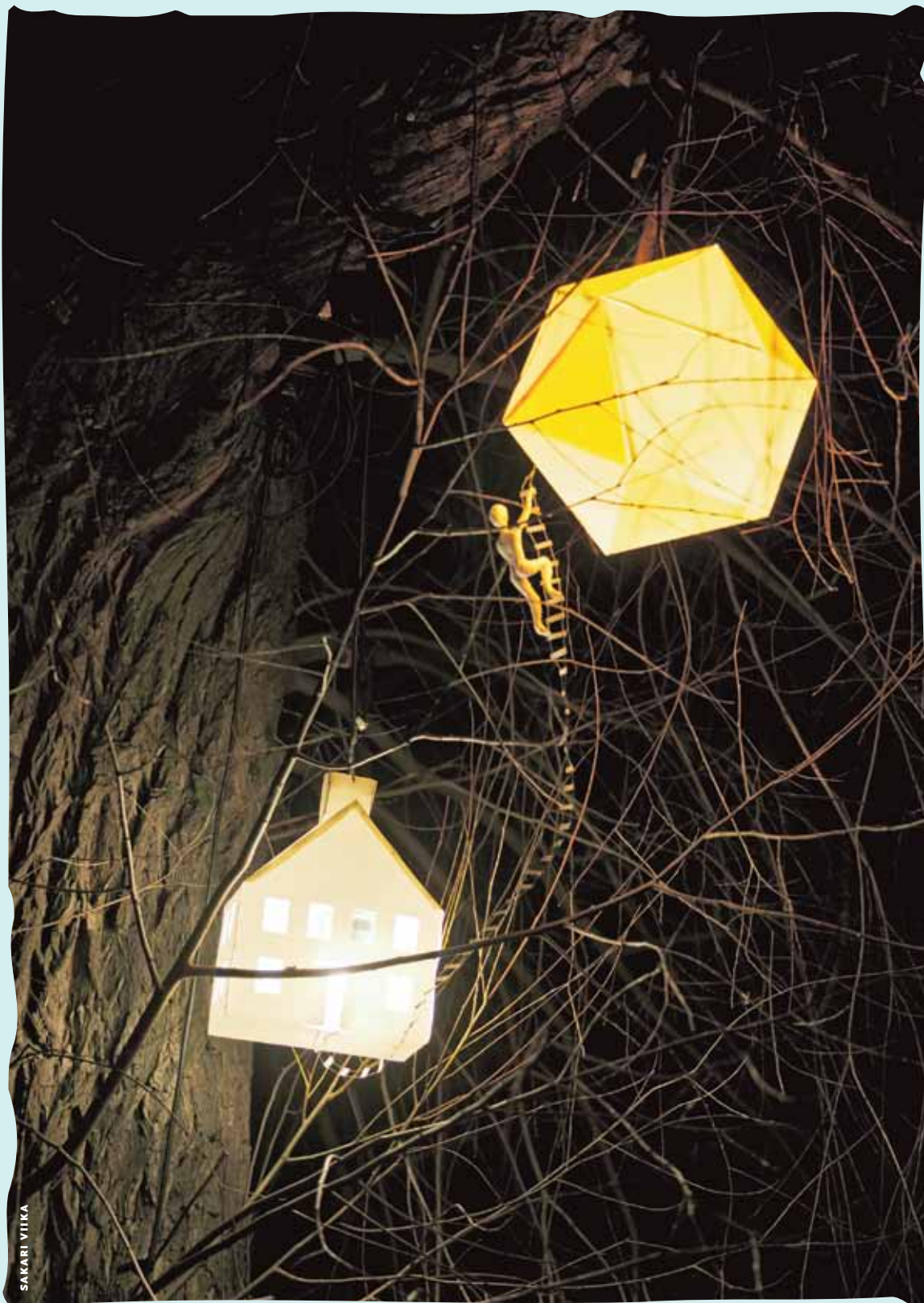
■ TEEMU KEMPPAINEN

Koettua hyvinvointia Helsingin seudun lähiöissä

Alustavia tuloksia koetusta terveydestä ja turvallisuudesta

► Sosiaalinen ja etninen segregaatio luonnehtii monien Helsingin seudun lähiöiden viimeaikaista kehitystä. Tämä artikkeli valottaa lähiöasukaiden koettua hyvinvointia kahdesta näkökulmasta, tarkastelemalla koetun terveyden ja turvallisuuden vaihtelua asuin ympäristön mukaan. Alustavia tuloksia pohditaan sosiaalisen sekoittamisen politiikan näkökulmasta.

► Social och etnisk segregation karakteriserar den senaste utvecklingen i många av Helsingforsregionens förorter. Denna artikel belyser förortsbornas välmående ur två synvinklar; genom att granska hur dels upplevd hälsa, dels upplevd trygghet varierar med grannskapet. De preliminära rönen begrundas ur social mix -perspektiv.

SAKARI VIIKA

Lähiöissä asuvien koetusta hyvinvoinnista on niukasti ajantasaista tietoa

Suomalaisella hyvinvointi- ja lähiötutkimuksella on pitkät perinteet ja subjektiivisen kokemuksen käsitteellä on kummallakin tutkimusalueella keskeinen asema. Akateemikko Erik Allardt urauurtavan sosiologisen työn tuloksena hyvinvoinnin koettu puoli sai jalansijaa pohjoismaisessa hyvinvointitutkimuksen perinteessä, joka oli ruotsalaisen koulukunnan hengessä keskittynyt pitkälti objektiivisiin resurssimittareihin. Pelkkä resurssien kuvaaminen ei Allardt (1993) mukaan ollut riittävä lähestymistapa, vaan oli myös tarkasteltava kuinka hyvinvointivaltion kansalaiset kokevat elinolonsa ("having"), sosiaaliset suhteensa ("loving") ja elämänsä merkityksellisyyden ("being"). Tätä taustaa vasten ei ole yllättävää, että kokemusmaailma on ollut keskeinen asema myös lähiötutkimuksissa.

Kuten koko yhteiskunnan, myös lähiöiden nykytilanne on monessa mielessä muuttunut 1980- ja 1990-lukuihin nähden. Suomalaisen yhteiskunnan perustarakenne on muuttunut, mikä on näkynyt teollisten työpaikkojen menetyksenä ja palvelusektorin kasvuna. Tämä kehitys on horjuttanut erityisesti vähemmän koulutetun väestön asemaa ja on merkinnyt monien lähiöiden kohdalla suhteellisen pysyvää ja korkeaa työttömyyttä (Stjernberg 2013; Dhalmann 2014). Lisäksi ainakin Helsingin seudulla sosio-ekonominen segregatio on alkanut limittyä etnisen segregatian kanssa, mikä tarkoittaa sitä, että huono-osaisten asuinalueiden etninen monimuotoisuus on lisääntynyt (Vilkama 2011). Erityisesti 1960- ja 1970-lukujen betonilähiöt ovat olleet julkisessa keskustelussa huolen kohteena näiden kehityskulkujen osalta.

Käytössämme ei ole ollut vankkaan tilastolliseen aineistoon perustuvaa tutkimusnäyttöä koetusta hyvinvoinnista näissä oloissa. Pyrin tässä artikkelissa osaltani täyttämään tätä aukkoa tietämyksessä. Tarkasteluni pohjautuu viime vuonna julkaistuun metodipainotteiseen artikkeliini (Kemppainen 2014), jonka menetelmällistä pääideaa havainnollistin käyttämällä esimerkkeinä kyselyvastaajien raportoitua terveyden ja turvallisuuden kokemuksia. Artikkelini on avoimesti saatavilla verkossa Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden sivuilla.

Knappt om färsk kunskap om upplevd välfärd i förorterna

Finländsk välfärds- resp. förortsforskning har långa anor, och i bägge intar begreppet subjektiv upplevelse en central ställning. Som resultat av akademiker Erik Allardts banbrytande arbete inom sociologin fick den upplevda dimensionen i välfärden fotfäste i den nordiska välfärdsfärdsforskningstraditionen, som tidigare i den svenska skolans anda i stor utsträckning fokuserat på objektiva resurssmätare. Enligt Allardt (1993) räckte det inte med att bara mäta och beskriva resurser, utan det gällde också att se på hur medborgarna i välfärdsstaten upplevde sina levnadsförhållanden ("having"), sina sociala band ("loving") och meningen med sitt liv ("being"). Mot denna bakgrund är det inte överraskande att perceptionen, upplevelsen, haft en central ställning även inom förortsforskningen.

Liksom i samhället överlag har mycket blivit anorlunda sedan 1980- och 1990-talet även i förorterna. Själva basstrukturen i det finländska samhället har förändrats, vilket manifesterat sig i förlorade industriarbetsplatser och i en växande servicesektor. Denna utveckling har försvagat i synnerhet de lägre utbildades ställning och för många förorters del inneburit en relativt varaktig och hög arbetslöshetsgrad (Stjernberg 2013; Dhalmann 2014). Dessutom har åtminstone i Helsingforsregionen den socioekonomiska differentieringen börjat flyta ihop med den etniska segregationen, vilket betyder att den etniska mångfalden i lågstatusområden har ökat (Vilkama 2011). I synnerhet de förorter som byggdes på 1960- och 1970-talet har i den offentliga debatten varit föremål för oro beträffande just dessa utvecklingstrender.

De forskningsrön om upplevd välfärd i dylika förhållanden som vi hittills förfogat över har inte byggt på stöddiga statistiska material. I föreliggande artikel försöker jag bidra till att fylla denna kunskapslucka. Min analys grundar sig på en mediabetonad artikel som jag kom ut med i fjol (Kemppainen 2014). Dess metodologiska huvudtanke åskådliggjorde jag genom att som exempel använda upplevelser av hälsa och trygghet rapporterade av enkätvarare. Min artikel kan tas fram på Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti – Journal of Social Medicine:s webbplats.

Käytössä laaja kyselyaineisto ja Ruututietokannan rekisteritiedot

Käytin tutkimuksessani aineistona KatuMetro-hankkeen laajaa kyselyaineistoa Helsingin seudulta ja Lahdesta vuodelta 2012 (vastaajia 9609, vastausosuus 35,6 %), josta rajasin Lahden pois teknisistä syistä. Kaupunkimaantieteilijä Mats Stjernberg liitti aineistoon Ruututietokannan tiedot (2009) siten, että kukin vastaaja yhdistettiin tilastoruutuun (250 x 250 m), jolloin ruututiedot saatiin analyysihin käyttöön asuinympäristöä kuvaaviksi kontekstitason muuttujiksi. Suomesta puuttuu koko maan kattava, aidompia naapurustoja kuvaava tilastoyksikkö, joka on käytössä esimerkiksi Ruotsissa ja Ranskassa. Ruutujen avulla päästään verrattain pieneen mittakaavaan käsiksi, mutta ruudun muoto on luonnollisesti irrallinen todellisiin naapurustoihin nähden. Lisätietoja kyselyaineistosta on saatavilla Laaksosen ym. (2015) tutkimuksesta, lähiö-muuttujan muodostamisen esittelee Stjernberg (2013) ja tässä käytetyn analyysin mittarit ja tekniset yksityiskohdat löytyvät artikkelistani (Kempainen 2014).

Analyysit perustuvat lineaariseen regressioon, jossa ideana on katsoa, miltä selitettävän muuttujan (esim. koettu turvallisuus) ja selittävien kontekstimuuttujien (lähiö-muuttuja & ruudun sosioekonominen luokitus) välinen yhteys näyttää, kun vakioidaan keskeisiä yksilötason tekijöitä, kuten vastaajan ikä, äidinkieli, sukupuoli, kotitalouden muoto, työmarkkina-asema ja vastaajan kokemus kotitalouden toimeentulosta. Analyyseissä huomioidaan otanta-asetelman ja vastauskadon lisäksi tutkittavien ilmiöiden korrelaatio itsensä kanssa tilassa (ns. spatiaalinen autokorrelaatio), mitä voidaan pitää kansainvälisessäkin mielessä edistysaskeleena kyselyaineiston analyyseissä.

Esittelen seuraavassa artikkelin sisällölliset tulokset teemoittain ja teoreettisesti taustoittaen. Tarkemmista yksityiskohdista ja menetelmistä kiinnostunut löytää lisätietoja itse artikkelista. Tulosten tulkinnan kannalta on tärkeää pitää mielessä, että kyseessä on alkuperäisen artikkelin metodipainotuksen luonteen vuoksi ainoastaan alustava analyysi.

Omfattande enkätmaterial och registerdata från Rutdatabasen

Det material jag byggde min undersökning på var ett omfattande enkätmaterial från Helsingforsregionen och Lahtis år 2012 med 9 609 svarare och en svarsprocent à 35,6. Enkäten hade ingått i projektet KatuMetro. Av tekniska skäl lämnade jag bort rön från Lahtis. Urbaninriktade geovetenskaparen Mats Stjernberg lade sedan till data ur Statistikcentralens Rutdatabas (2009) så att varje svarare hänfördes till en statistikruta (250 x 250 m), och då tjänade rutdatan som den kontextvariabel som angav boendemiljön. I Finland finns ingen riksomfattande statistisk enhet för att beskriva mera genuina grannskap såsom det finns till exempel i Sverige och Frankrike. Med rutornas hjälp kommer man ändå ner på en ganska liten skala. Men rutformen motsvarar ju givetvis inte de riktiga grannskapens gränser. Mera uppgifter om enkätmaterial finns i Laaksonen et al:s undersökning (2015), om förortsvariabelns uppkomst i Stjernbergs dito (2013), och mätarna och de tekniska detaljerna för min egen analys finns i en artikel jag kom ut med i fjol (Kempainen 2014).

Analyserna bygger på en lineär regression där idén är att se på sambandet mellan den beroende variabeln (t.ex. upplevd trygghet) och de förklarande kontextvariablerna (förortsvariabeln & rutans socioekonomiska klassificering) då man standardiserar bort vissa centrala individfaktorer såsom svararnas ålder, modersmål, kön, form av hushåll, samsättningsläge och åsikt om det egna hushållets utkomst. Analyserna beaktar förutom urvalsupplägget och svarssvinnnet även de undersökta fenomenens korrelationer sinsemellan (s.k. spatial autokorrelation), vilket även internationellt sett kan ses som ett framsteg i analyser av enkätmaterial.

I det följande presenterar jag artikelns innehållsmässiga rön enligt tema och med teoretisk bakgrund. Mera om detaljer och metoder hittar man i själva artikeln. Viktigt att minnas då man tolkar rön är att det handlar om en analys som på grund av den ursprungliga artikelns betoning på själva metoden endast kan ses som preliminär.

Yhteiskunnan ja työpaikkarakenteen muutos on merkinnyt monen lähiön kohdalla melko pysyvää ja korkeaa työttömyyttä.

Koettu terveys ei juurikaan riipu naapurustosta Helsingin seudulla

Hyvinvointi on pohjoismaisessa tutkimusperinteessä tavallisesti ymmärretty moniulotteiseksi käsitteeksi, joka on kattanut taloudellisten resurssien, koulutuksen ja sosiaalisten suhteiden lisäksi myös mm. terveyden ja turvallisuuden (Johansson 1979). Tässä artikkelissa lähestyn terveyttä ja turvallisuutta kontekstuaalisen sosiaalitutkimuksen näkökulmasta, jolloin erityistä huomiota kiinnitetään tutkimusilmion ympäristöön: mikä on asuinalueen rooli koetun terveyden kannalta? Entä miten koettu turvallisuus vaihtelee erilaisten naapurustojen välillä?

Niin kutsutulla kontekstivaikutuksella on keskeinen asema kontekstuaalisessa terveystutkimuksessa. Käsite viittaa yksinkertaisesti siihen, että kiinnostuksen kohteena oleva konteksti (esim. asuinalue, mutta myös vaikkapa perhe- ja kouluympäristö) vaikuttaa terveyteen. Kontekstivaikutuksen mahdollinen olemassaolo on terveystutkimuksessa itsessään kiinnostava tutkimuskysymys, ja sen selvittämiseksi on määritettävä, mikä merkitys on alueitten väestörakenteen eroilla. (Chauvin 2005.) Esimerkiksi Helsingistä on tuoretta näyttöä erittäin suurista alueitten välisistä eroista elinajan- ja terveiden elinvuosien odotteissa (Mäki 2015), mutta tämä ei vielä sinänsä viittaa kontekstivaikutuksen olemassaoloon. Aidon kontekstivaikutuksen tapauksessa konteksti vaikuttaa kaikkien sille altistuvien terveyteen, jolloin vaikutusta kuvaava tilastollinen yhteys säilyy, vaikka kontekstien sosio-demografinen koostumus otetaan huomioon vakioinneilla. Erottelulla on myös käytännön mer-

Upplagd hälsa i Helsingforsregionen beror inte nämnvärt på grannskapet

I den nordiska forskningstraditionen har välfärd vanligtvis setts som ett flerdimensionellt begrepp som omfattat dels ekonomiska resurser, utbildning och sociala relationer, dels även bland annat hälsa och trygghet (Johansson 1979). I föreliggande artikel ser jag på hälsa och trygghet ur en kontextuell socialforsknings synvinkel, och fäster då särskild uppmärksamhet vid det undersökta fenomenets omgivning, kontext: vilken roll spelar bostadsområdet, grannskapet, för upplevd hälsa? Hur varierar upplevd trygghet från grannskap till grannskap?

Den så kallade kontexteffekten, verkan av omgivningen, spelar en central roll inom kontextuell hälsoforskning. Det handlar helt enkelt om att den kontext man studerar (t.ex. ett bostadsområde, men varför inte också familje- eller skolomgivning) inverkar på hälsan. Huruvida det föreligger en kontexteffekt är i sig en intressant forskningsfråga inom hälsoforskning, och för att klarlägga det måste man slå fast vilken betydelse skillnader i områdenas befolkningsstruktur har (Chauvin 2005). Till exempel i Helsingfors finns det färskta belägg för mycket stora lokala skillnader i förväntad livslängd och återstående friska levnadsår (Mäki 2015), men detta vittnar ännu inte i sig om att det skulle föreligga en kontexteffekt. Vid en genuin kontexteffekt inverkar omgivningen på hälsan hos alla dem som vistas i den, och då bibehålls det statistiska samband som beskriver effekten även om man genom standardisering beaktar kontexternas sociodemografiska sammansättning. Denna distinktion har även prak-

kitystä, sillä politiikkatoimien kannalta on tärkeää tietää, mistä mahdolliset terveyserot johtuvat, jotta niiden tasoittamiseen suunnattavilla toimenpiteillä olisi mahdollisuus onnistua.

Kaupunkitutkijoita kiinnostava konteksti on monessa tapauksessa välitön asuin ympäristö eli naapurusto, jolloin puhutaan vastaavasti naapurustovaikutuksista. Ulkomainen tutkimusevidenssi (Kim 2008; Steptoe & Feldman 2011) viittaa naapuruston terveysvaikutuksiin, jotka näyttävät johtuvan osittain sosiaalisen järjestyksen ongelmista. George Galster (2010) on erittellyt naapurustovaikutuksien mekanismeja teoreettisesti ja jakaa ne neljään luokkaan:

1) Sosiaaliset vuorovaikutuspohjaiset mekanismit käsittävät mm. käyttäytymisen, arvojen ja asenteiden leviämisen ("tarttumisen") naapuruston vertaisryhmissä, sekä alueen sosiaalisen koheesion ja kontrollin.

2) Ympäristömekanismit viittaavat luonnolliseen ja ihmisen luomaan asuin ympäristöön, kuten esimerkiksi altistumiseen turvattuudelle tai ilman, maan ja veden terveyshaittoihin (esim. Myllypuron maanpuhdistusurakka).

3) Maantieteelliset mekanismit viittaavat naapuruston sijaintiin suhteessa taloudellisiin ja poliittisiin voimakkaisiin (esim. erot julkisissa palveluissa).

4) Institutionaaliset mekanismit viittaavat asuin alueen ulkopuolisten toimijoiden rooliin (esim. naapuruston huono maine ulkopuolisten silmissä).

Siirrytään seuraavaksi empiirisiin tuloksiin. Artikkelini analyysien mukaan koetun terveyden taso on 1960- ja 1970-lukujen lähiöissä tuntuvasti heikompi kuin muilla alueilla keskimäärin: erotus on 0,164 pistettä (asteikolla 1–5). Erotus korkeimman ja matalimman sosio-ekonomisen tason ruuduilla on vielä suurempi, lähes 0,3 pistettä. Kontekstuaaliset erot ovat siis selviä ja merkitseviä tilastollisessakin mielessä. Mutta onko kyse vain siitä, että lähiöissä ja matalan sosio-ekonomisen tason ruuduissa asuu sosio-demografiselta profiililtaan sellaisia yksilöitä,

tistkä betydelse i och med att det med tanke på politiska åtgärder är viktigt att veta vad eventuella hälsoskillnader beror på. Detta för att de åtgärder man vidtar för att utjämna skillnaderna ska kunna lyckas.

En kontext som intresserar stadsforskare är i många fall den omedelbara bostadomgivningen alltså grannskapet, och då talar man om grannskapseffekt. Forskningsbelägg utomlands (Kim 2008; Steptoe & Feldman 2011) pekar på sådana hälsoeffekter från grannskapet som ser ut att delvis bero på problem med den allmänna ordningen. George Galster (2010) har benat ut grannskapseffekternas mekanismer teoretiskt och delar in dem i fyra klasser:

1) Sociala mekanismer baserade på växelverkan inbegriper spridning ("smitta") av bl.a. beteendemönster, värderingar och attityder bland gelikar, samt social kohesion och kontroll i området.

2) Omgivningsmekanismer avser den naturliga och den människoskapade boendemiljön, såsom utsättning för otrygghet eller för hälsorisker från luft, mark eller vatten (t.ex. jordreningsprojektet i Kvarnbacken).

3) Geografiska mekanismer avser grannskapets läge i förhållande till ekonomiska och politiska styrkefaktorer (t.ex. skillnader i den offentliga servicen).

4) Institutionella mekanismer avser den roll som spelas av aktörer utanför grannskapet (t.ex. grannskapets dåliga rykte i utomstående ögon).

Härnäst övergår vi till de empiriska rönen. Enligt analyserna i min artikel ligger den upplevda hälsan på kännbart lägre nivå i 1960- och 1970-talsförorter än i övriga områden i genomsnitt. Skillnaden är 0,164 poäng på en skala av 1-5. Ännu större är skillnaden mellan de rutur som har högsta resp. lägsta socioekonomiska nivån, nästan 0,3 poäng. De kontextuella skillnaderna är alltså klara och även statistiskt signifikanta. Men handlar det enbart om att det i förorterna och i rutur med låg socioekonomisk profil bor individer med sådan sociodemografisk profil som gör dem benägnare att ha hälsoproblem? Eller påverkas alla av kontexten, även de som har en fördelaktigare bakgrund?

jotka ovat näiden yksilöllisten tekijöidensä takia alttiimpia terveysongelmille? Vai vaikuttaako konteksti kaikkiin, myös niihin joilla on suotuisampi tausta?

Vakioimalla vastaajien sosio-demografisia tekijöitä pääsemme askeleen lähemmäs käsitystä siitä, onko kyseessä kontekstivaikutus vai ei. Näiden tekijöiden vakioinnin jälkeen erot kutistuvatkin voimakkaasti. Lähiöt erottuvat edelleen muista alueista tilastollisesti merkitsevästi, mutta ero on enää varsin pieni, luokkaa 0,04–0,05 pistettä. Samoin käy ruudun sosio-ekonomisen tason kertoimille, joissa mainittujen ääripäiden ero on enää luokkaa 0,06–0,07. Alkuperäiset kontekstuaaliset erot viittaavat lähinnä ruutujen välisiin eroihin väestön – ja siis myös vastaajien – sosio-demografisissa tekijöissä, ja näyttö kontekstivaikutuksesta jää siten tällä tutkimusasetelmalla lopulta heikoksi. Koska asetelmaa on kuitenkin mahdollista tarkentaa ja jo nykyiselläänkin kontekstimuuttajat jäivät tilastollisesti merkitseviksi, on jatkotutkimuksissa syytä selvittää tilannetta tarkemmin.

Asuin ympäristöllä on selvä rooli koetun turvallisuuden muovaajana

Kokemus asuin alueen turvallisuudesta sijoittuu teemana kaupunkisosiologisen, ympäristöpsykologisen ja kontekstuaalisen kriminologian yhteiselle alueelle ja liittyy olennaisesti kysymykseen sosiaalisesta järjestyksestä. Asuin alueella vallitseva sosiaalinen kontrolli ja järjestyshäiriöt vaihtelevat alueittain, mikä vaikuttaa muiden tekijöiden ohella siihen kuinka turvallisiksi asukkaat kokevat naapurustonsa (esim. Kemppainen ym. 2014). Kontekstuaalinen vaikutus on teoreettisesti ja empiirisesti tyypillisesti niin vahva, ettei siitä olla enää itsessään kiinnostuneita, toisin kuin terveyden tapauksessa. Sen sijaan pyritään selvittämään, mistä asuin alueiden väliset selvät erot sosiaalisessa järjestyksessä ja koetussa turvallisuudessa johtuvat.

Kysymys juontaa historiallisesti lähes sadan vuoden taakse Chicagon klassiseen kaupunkisosiologis-kriminologiseen tutkimusperinteeseen ja liittyy sosiaalisen disorganisaation käsitteeseen. Käsitteen ydinajatus on, että sosiaalisen järjestyksen ongelmat vaihtelevat naapuruston rakenteellisen perustan

Genom att standardisera svararnas sociodemografiska faktorer kommer vi ett steg närmare ett svar på huruvida det handlar om kontexteffekt eller inte. Efter att vi standardiserat dessa faktorer minskar skillnaderna starkt. Förorterna avviker fortfarande statistiskt signifikant från de övriga områdena, men skillnaden är bara liten, 0,04-0,05 poäng. Samma sak händer med rutornas koefficienter för socioekonomisk nivå, och skillnaderna mellan ytterligheterna är nu bara 0,06-0,07. De ursprungliga kontextuella skillnaderna tyder närmast på skillnader rutur emellan i befolkningens – alltså även svararnas – sociodemografiska faktorer, och beläggen för kontexteffekt blir svaga med detta forskningsupplägg. Men eftersom upplägget kan kalibreras och kontextvariablerna redan i nuläget blev statistiskt signifikanta är det skäl att i fortsatta studier utreda detta noggrannare.

För den upplevda tryggheten spelar boendemiljön en klar roll

Som tema placerar sig upplevd trygghet i bostadsområden i ett överlappande område mellan stads-sociologi, miljöpsykologi och kontextuell kriminologi och hänför i väsentlig grad till frågan om allmän ordning. Social kontroll och ordningsstörningar i ett grannskap varierar lokalt, vilket vid sidan om övriga faktorer inverkar på hur tryggt invånarna upplever sitt grannskap (t.ex. Kemppainen et al. 2014). Den kontextuella påverkan är teoretiskt och empiriskt vanligen så stark att man inte längre intresserar sig för den i sig – tvärtom mot då det gäller hälsan. Däremot försöker vi klarlägga vad de klara lokala skillnaderna i allmän ordning och upplevd trygghet beror på.

Frågan leder historiskt nästan hundra år tillbaka i tiden, till den klassiska stadsociologisk-kriminologiska forskningstraditionen i Chicago, och anknyter till begreppet social disorganisation. Kärntanken i begreppet är att problemen i social ordning varierar enligt grannskapets strukturella basis. Fattigdom, livligt flyttande och etnisk heterogenitet var faktorer som i Chicago i början av 1900-talet konstaterades tära på den strukturella grunden för ett grannskaps sociala växelverkan så till den grad att det blev problem med

mukaan. Köyhyys, muuttovilkkaus ja etninen heterogeenisyys olivat tekijöitä, joiden havaittiin vuosisadan alun Chicagossa murentavan naapuruston sosiaalisen vuorovaikutuksen rakenteellista pohjaa siinä määrin, että syntyi ongelmia järjestyksenpidon kanssa. Selitykseksi tarjottiin ajatusta, jonka mukaan alueen rakenteellisen pohjan ongelmat tarjoavat huonon toimintaympäristön asukkaiden itse harjoittamalla sosiaaliselle kontrollille. Tätä ajatusta on näkyvästi kehittänyt viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana kaupunkisosiologi Robert Sampson kollegoineen (1997) ns. yhteispystyvyyden (*collective efficacy*) käsitteen muodossa.

Palataan seuraavaksi tulosten pariin. Koetun turvallisuuden suhteen tilanne on selvästi erilainen kuin terveyden kohdalla. Kontekstuaaliset erot ovat vahvoja ja säilyvät sellaisina huolimatta vakioinneista. Koetun turvallisuuden taso on lähiöissä selvästi matalampi kuin muilla alueilla keskimäärin: erotus on 0,24 pistettä (asteikolla 1–5). Matalan sosio-ekonomisen tason ruuduissa koettu turvallisuus saa lähes 0,5 pistettä heikomman arvon kuin korkeimman statuksen ruuduissa, mikä vastaa sosiaalisen disorganisaation käsitteen pohjalta syntynyttä odotusta. Kuten sopii odottaa, yksilöllisten tekijöiden vakioinnilla on vähemmän dramaattinen rooli kuin koetun terveyden tapauksessa. Väliä on siis sekä sillä, kuka turvattomuutta kokee että sillä, missä sitä koetaan. Toisin sanoen kontekstuaaliset erot eivät muutu ratkaisevasti, kun kontekstit saatetaan vertailukelpoisiksi vakioimalla turvallisuuden ”kokijoiden” sosio-demografinen koostumus. Alustavan analyysin perusteella lähiöiden heikompi koetun turvallisuuden taso voi liittyä siihen, että ne ovat muihin naapurustoihin nähden keskimäärin matalamman sosio-ekonomisen tason alueita. Vaikka analyysi on näiltä osin hyvin alustava, tulos kuitenkin vastaa aikaisempaa tutkimusnäyttöä.

Sosiaalisen sekoittamisen politiikalle on tutkimusevidenssiä

Tarkastelen lopuksi, mitä alustavat tulokset merkitsevät asuntojen hallintasuhteisiin vaikuttavan politiikan näkökulmasta. Galsterin (2007) mukaan sosiaalisen sekoittamisen poliikkaa on tavallises-

att upprätthålla ordningen. Som förklaring kom man med tanken att problem i ett områdes strukturella basis medför en dålig miljö för den sociala kontroll som invånarna själva bedrev. Denna tanke har under de senaste 20 åren synligt vidareutvecklats av stads-sociologen Robert Sampson med kollegor (1997) under begreppet *collective efficacy* – kollektiv effektivitet.

Vi återvänder ännu till rönen. Beträffande upplevd trygghet är läget ett helt annat än för hälsan. De kontextuella skillnaderna är stora och förändras inte även om man standardiserar bort faktorer. Den upplevda tryggheten är på klart lägre nivå i förorter än i övriga områden i genomsnitt: skillnaden är 0,24 poäng (på skalan 1–5). I rutor med låg socioekonomisk status får den upplevda tryggheten ett nästan 0,5 poäng lägre värde än i de rutor som har högsta statusen, vilket motsvarar den förväntning man kommer fram till med begreppet social disorganisation. Som väntat får standardisering av individuella faktorer en mindre dramatisk roll än då det gällde upplevd hälsa. Det är alltså skillnad på vilka det är som upplever otrygghet och var man upplever otrygghet. Med andra ord förändras de kontextuella skillnaderna inte i avgörande grad då vi gör kontexterna jämförbara genom att standardisera den sociodemografiska sammansättningen hos dem som upplever tryggheten. På grundval av vår preliminära analys kan en lägre upplevd trygghetsnivå i förorterna ha att göra med att de oftare än grannskap överlag är områden med lägre socioekonomisk status. Trots att analysen till dessa delar är mycket preliminär motsvarar rönet ändå tidigare forskningsbelägg.

Det finns forskningsbelägg för social mix -politiken

Till sist dryftar jag vad de preliminära rönen innebär med tanke på en politik som inverkar på bostädernas upplåtelseform. Enligt Galster (2007) har social mix -politik, social blandningspolitik, vanligen motiverats med att den betonar rättvisa (jämliga utgångsmöjligheter och social inkludering) eller fördelarna för samhället som helhet i form av ekonomisk effektivitet (solidaritet, arbetskraftspro-

ti perusteltu korostamalla oikeudenmukaisuutta (mahdollisuuksien tasa-arvo ja sosiaalinen inklusio) tai koko yhteiskunnan tason hyötyjä taloudellisen tehokkuuden muodossa (solidaarisuus, työvoiman tuottavuus, naapurustoyhteisöjen kestävyys). Galster esittää, että kunnollista evidenssiä ei ole kummankaan näkökulman tueksi.

Helsingin tapauksessa sosiaalisen sekoittamisen politiikan tavoite on kuitenkin ollut erilainen, sillä päämääränä on ollut sosiaalisen järjestyksen ongelmien ehkäisy. Siilitien vuokratotalueen varhaisvuosien nuorisolevottomuuksista viisastuneena kaupunki päätti välttää vastaisuudessa yksipuolisesti vuokratotalvaltaisten alueiden rakentamista (Helsingin Sanomat 2014). Toinen ero muualla Euroopassa käytyyn vilkkaaseen keskusteluun on ajoituksessa, sillä Helsingissä sekoittaminen on ollut ajatuksena ohjaamassa asuinalueitten rakentamista, eikä se ole ainakaan ensisijaisesti ollut jälkeensä tehtävää korjauspolitiikkaa – vaikka toki täydennysrakentamistakin on tässä mielessä tehty, esimerkiksi Aurinkolahti Vuosaaressa.

Arvioituna omista lähtökohdistaan käsin, Helsingin sekoittamispolitiikalle näyttää siten olevan empiiristä tukea. Näyttöä on siitä, että Suomenkin oloissa naapuruston sosio-ekonominen taso vaikuttaa koettuun turvattomuuteen (Kemppainen ym. 2014 ja käsillä oleva tutkimus) sekä sosiaaliseen järjestykseen (Kemppainen, työn alla); kansainvälisessä kaupunkitutkimuskirjallisuudessa tämä havainto on hyvin vakiintunut tulos. Hallintasuhteiden osuuksien sääntelyn kautta on yritetty politiikkatoimilla vaikuttaa asuinalueiden sosio-ekonomiseen koostumukseen. Siinä määrin kuin tämä on onnistunut, on käsillä olevan evidenssin mukaan vaikuttettu myös sosiaaliseen järjestykseen.

On luonnollisesti kokonaan toinen kysymys, mikä painoarvo sekoittamispolitiikan muille mahdollisille seurauksilla – aiotuille, toivotuille, ei-aiotuille ja ei-toivotuille – annetaan politiikan toimivuuden arvioinnissa. Tämä arvio ei enää sellaisenaan kuulu tutkijan toimialueelle. Tiedossani ei kuitenkaan ole vakuuttavaa Suomen oloihin soveltuva tutkimusevidenssiä sekoittamispolitiikan haitallisista seurauksista.

duktivitet, grannskapsgemenskapernas hållbarhet). Galster framhåller att det inte finns ordentligt belägg för någondera aspekten.

I Helsingfors fall har syftet med social mix -politiken dock varit ett annat, för tanken har varit att förebygga problem i den sociala ordningen. Visa av de ungdomsrorligheter som förekom då Igelkottsvägens hyreshusområde var nytt beslöt staden att framgent undvika att bygga områden med mest bara hyreshus (riksomfattande dagstidningen Helsingin Sanomat 2014). En annan skillnad jämfört med den livliga debatten på andra håll i Europa är i vilket skede man tillämpat principen om social mix. I Helsingfors har principen funnits med redan i det skede då man byggde förorter, och den har åtminstone inte i första hand handlat om efterklok korrikeringspolitik – trots att utfyllnadsbyggande förvisso förekommit i det syftet, som exempel Solvik i Nordsjö.

Bedömd utgående från sina egna utgångspunkter ser social mix -politiken i Helsingfors ut att få empiriskt stöd. Det finns belägg för att grannskaps socioekonomiska status även i Finland inverkar på upplevd otrygghet (Kemppainen et al. 2014 samt föreliggande undersökning) och på den allmänna ordningen (Kemppainen, snart utkommande). Inom internationell stadsforskningslitteratur är denna iakttagelse ett mycket etablerat rön. Genom att reglera hur stor andel av bostäderna som får ha den eller den upplåtelseformen har man velat inverka på bostadsområdenas socioekonomiska sammansättning. I den mån detta har lyckats har man av föreliggande belägg att döma inverkat också på den allmänna ordningen.

Det är givetvis en helt annan fråga vilken tyngd man ger de övriga tänkbara följderna av den sociala blandningspolitikens – avsedda, önskade, oavsedda och oönskade – då man bedömer hur bra den fungerat. Den bedömningen hör som sådan inte längre inom min forsknings gebit. Men såvitt jag vet finns det inga övertygande belägg i finländska förhållanden för att uppblandningspolitiken skulle ha haft skadliga följder.

Och vad betyder våra preliminära rön om upplevd hälsa ur denna synvinkel? Också på den punkten pekar utländska belägg på att grannskapet spe-

Entä mitä esittelemäni koettua terveyttä koskeva alustava tulos merkitsee tästä näkökulmasta? Näiltäkin osin ulkomainen evidenssi viittaa naapuruston rooliin terveyden muovaajana, erityisesti niin, että sosiaalisen järjestyksen ongelmat voivat vaikuttaa negatiivisesti terveyteen. On mahdollista, että sekoittamispolitiikan vuoksi sosiaalisen järjestyksen ongelmat ovat Helsingin seudulla kansainvälisessä mittakaavassa varsin maltillisia, minkä vuoksi koettun terveyden suhteen ei tässä analyysissä havaittu merkittävää naapurusoikutusta.

Lopuksi on syytä tuoda esiin tässä esitelty alustavan analyysin eräs kehittämistä kaipaava kohta, joka on jo otettu jatkotutkimuksissa huomioon. Lähiöitä verrataan analyysissä karkeasti muihin alueisiin, joka on hyvin heterogeeninen ryhmä: ryhmä ”muu” on jatkossa syytä erotella ainakin pientaloalueisiin ja kaupunkimaisempaan vertailuryhmään. Valmistelenkin parhaillaan tutkimusta, jossa vertaan Helsingin seudun lähiöitä yhtäältä muihin kaupunkimaisiin alueisiin ja toisaalta pientalonaapurustoihin havaitun sosiaalisen epäjärjestyksen – eli käytännössä havaitun rauhottomuuden – suhteen. Valmistuttuaan tutkimus tulee valaisemaan tarkemmin näiden kolmen aluetyypin eroja sosiaalisen järjestyksen suhteen. Tämän lisäksi teen tutkimusta, jossa vertaan Suomen lähiöitä toisiinsa rauhottomuuden suhteen: tarkoitus on kiinnittää huomiota lähiöiden moninaisuuteen (vrt. Stjernberg 2013) ja selvittää, mikä merkitys sosiaalisella kontrollilla on rauhottomuuden vaihtelussa huono-osaisten ja parempiosaisten lähiöiden välillä. Kummankin tutkimuksen on tarkoitus ilmestyä vuoden 2016 aikana. *

TEEMU KEMPPAINEN viimeistelee kaupunkisosiologian väitöskirjaansa Helsingin yliopistolla.

► Kirjallisuus | Litteratur:

- Allardt E (1993): Having, loving, being: an alternative to the Swedish model of welfare research, teoksessa Nussbaum M & Sen A (toim): The Quality of Life. Oxford, Clarendon.
- Chauvin P (2005): Approches contextuelles de la santé: des enjeux de méthode et de santé publique, teoksessa Chauvin P & Parizot I (toim): Santé et expériences de soins. Pariisi, Inserm.

lar en roll som formare av hälsan, i synnerhet på så sätt att problem i den allmänna ordningen kan inverka negativt på hälsan. Det är tänkbart att det är en följd av social mix –politiken att problemen med den allmänna ordningen i Helsingforsregionen är såpass mätliga i internationell skala, och att det var därför vi i vår analys inte kunde skönja några märkbara grannskapseffekter på den upplevda hälsan.

Till sist är det skäl att nämna en punkt i föreliggande preliminära analys som behöver spinnas vidare på och som redan beaktats i fortsatta undersökningar: förorterna jämförs i analysen grovt med ”andra områden”. Och dessa utgör ju en mycket heterogen grupp. I fortsättningen är det skäl att bland gruppen andra områden skilja på åtminstone småhusområden och mera stadsartade områden. Således håller jag på och förbereder en studie där jag jämför förorterna i Helsingforsregionen med dels andra stadsartade områden, dels småhusgrannskap med avseende å observerad allmän ordning – i praktiken observerade ordningsstörningar. Undersökningen kommer att noggrannare belysa skillnaderna i allmän ordning mellan dessa tre typer av områden. Dessutom arbetar jag på en utredning där jag jämför finländska förorter med varandra med avseende å ordningsstörningar: syftet är att rikta uppmärksamhet på förorternas mångfald (jfr. Stjernberg 2013) och klarlägga vilken betydelse social kontroll har för variationen i ordningsstörningar mellan förorter med lägre resp. högre status. Det är meningen att båda undersökningarna utkommer under år 2016. *

TEEMU KEMPPAINEN arbetar på sin doktorsavhandling i stadssociologi vid Helsingfors universitet.

- Dhalmann H (2014): Lähiöihin kohdistuvat kehittämishaasteet, teoksessa Dhima S (toim): Yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen. Kokemuksia yhteisöllisestä ja tulevaisuusmyönteisestä korjauskulttuurista. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 2/2014.
- Galster (2007): Neighbourhood social mix as a goal of housing policy. A theoretical analysis. European Journal of Housing Policy, 7, 19–43.

GUILLAUME SEBIRE

- Galster GC (2010): The mechanism(s) of neighbourhood effects. Theory, evidence, and policy implications. Paper for presentation at the ESRC Seminar “Neighbourhood Effects: Theory & Evidence”, St. Andrews University, Scotland, UK, 4-5 February, 2010. Revised 23 February, 2010. (http://clas.wayne.edu/Multimedia/DUSP/files/G.Galster/St_AndrewsSeminar-Mechanisms_of_neigh_effects-Galster_2-23-10.pdf, luettu 30.10.2015)
- Helsingin Sanomat (2014). Siilitien nuoriso-ongelma otettu opiksi Helsingin asuntopolitiikassa. HS 50 vuotta sitten. HS 20.4.2014.
- Kemppainen T (2014): Spatiaalista mallinnusta pistedatalla: kyselypohjainen analyysi koetusta terveydestä ja turvattomuudesta Helsingin metropolialueella. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 51, 253–271. (<http://ojs.tsv.fi/index.php/SA/article/view/48471/14147>)
- Kemppainen T & Lönnqvist H & Tuominen M (2014): Turvattomuus ei jakaudu tasan. Mitkä asuinalueen piirteet selittävät helsinkiläisten kokemaan turvattomuutta? Yhteiskuntapolitiikka, 79, 5–20.
- Kääriäinen J (2002): Rikollisuuden pelko kasvaa Itä-Helsingissä: asuinalueiden erilaistuminen ja turvattomuuden kokeminen Helsingissä ja Espoossa vuosina 1997 ja 2001. Yhteiskuntapolitiikka, 67, 214–222.

- Kim D (2008): Blues from the neighborhood? Neighborhood characteristics and depression. Epidemiological Reviews, 30, 101–117.
- Laaksonen S & Kemppainen T & Stjernberg M & Kortteinen M & Vaattovaara M & Lönnqvist H (2015): Tackling city-regional dynamics in a survey using grid sampling. Survey Research Methods, 9, 45–55.
- Mäki N (2015): Elinajanodotteen kehitys Helsingissä aluettain 1996–2014. Kvartti 2/2015, 42–58.
- Sampson RJ & Raudenbush SW & Earls F (1997): Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy. Science, 277, 918–924.
- Steptoe A & Feldman PJ (2001): Neighborhood problems as sources of chronic stress: development of a measure of neighborhood problem, and associations with socioeconomic status and health. Annals of Behavioral Medicine, 23, 177–185.
- Stjernberg M (2013): Lähiötutkimus tuo esiin lähiöiden moninaisuuden. Kvartti 4/2013, 64–73.
- Vilkama K (2011): Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Tutkimuksia 2/2011. Helsinki, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Millaisessa yhteydessä asuinalueen työttömyysaste on työttömäksi joutuvien työmarkkinamenestykseen?

HENRI LAUKKANEN ■ TIMO M. KAUPPINEN

Sambandet mellan ett områdes arbetslöshetsgrad och chansen att få jobb för dem som blivit arbetslösa

KUUS

Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa on esitetty, että huono-osaisuuden alueellinen keskittyminen voi haitata asukkaiden menestymistä työmarkkinoilla. Pääkaupunkiseudun osalta näyttö on osin ristiriitaista, kun tarkastellaan asuinalueen työttömyysasteen ja työttömäksi joutuvan myöhempien ansiotulojen yhteyttä.

I internationell forskningslitteratur har det framlagts att lokal anhopning av sociala löshet kan hämma invånarnas framgång på arbetsmarknaden. I Huvudstadsregionens fall blir beläggen för detta delvis motstridiga om vi lokalt analyserar sambandet mellan arbetslöshetsgrad och senare förvärvsinkomster hos personer som varit arbetslösa.

Taustaa

Pääkaupunkiseudun osa-alueiden työttömyysasteissa esiintyy huomattavaa vaihtelua (ks. esim. Vilkkama ym. 2014). Esimerkiksi vuonna 2014 matalin työttömyysaste Helsingissä oli 1,9 prosenttia ja korkein 20,9 prosenttia (TEM). Heikoimmilla alueilla työttömyysaste pysyi yli kymmenessä prosentissa myös 2000-luvun nousukauden oloissa (Aluesarjat).

Alueellista sosioekonomista eriytymistä koskevassa tieteellisessä keskustelussa on esitetty, että kärjistyessään alueellinen huono-osaisuus saattaa alkaa itsessään tuottaa huono-osaisuutta (esim. Bernelius 2013, 32). Ajatus herättää kysymyksen pääkaupunkiseudun alueellisen eriytymisen merkityksestä. Ovatko alueelliset työttömyysasteet pääkaupunkiseudulla paikoitellen niin korkeita, että niillä voi olla haitallisia vaikutuksia asukkaiden elämään? Tässä esiteltävässä tutkimuksessa lähdettiin selvittämään asiaa tarkastelemalla alueellisen työttömyysasteen yhteyttä työttömien myöhempään työmarkkinamenestykseen.

Naapuruston vaikutus työmarkkinamenestykseen

Tutkimus sijoittuu naapurustovaikutustutkimuksen perinteeseen. Naapurustovaikutuksen (*neighbourhood effect*) käsite viittaa tilanteeseen, jossa henkilön asuinympäristö, erityisesti sen sosiaalinen ulottuvuus, vaikuttaa henkilöön ylitse ja ohi tämän yksilöllisten taustatekijöiden (Bernelius 2013, 33;

Bakgrund

Det förekommer märkbar variation i arbetslöshetsgrad delområden emellan i Huvudstadsregionen (se t.ex. Vilkkama et al. 2014). Till exempel år 2014 var lägsta lokala arbetslöshetsgraden i Helsingfors 1,9 procent och högsta 20,9 procent (Arbets- och näringsministeriet). I de svagaste områdena var arbetslöshetsgraden över tio procent även vid uppsvinget under första årtiondet av 2000-talet (Områdesdatabasen).

I vetenskaplig debatt om lokal socioekonomisk differentiering har det framkastats att stark anhopning av illa lottade i sig kan börja alstra flera illa lottade (t.ex. Bernelius 2013, 32). Denna tanke väcker frågan om vad lokal differentiering betyder i Huvudstadsregionen. Är de lokala arbetslöshetsgraderna i Huvudstadsregionen ställvis så höga att de kan ha skadlig verkan på invånarnas liv? I den undersökning vi presenterar här utredde vi saken genom att granska sambandet mellan lokal arbetslöshetsgrad och senare framgång på arbetsmarknaden bland före detta arbetslösa.

Grannskapets inverkan på arbetsmarknadsframgången

Undersökningen placerar sig inom traditionsenlig grannskapseffektforskning. Begreppet grannskapseffekt (*neighbourhood effect*), dvs. påverkan från grannskapet, syftar på ett läge där individens boendemiljö, i synnerhet den sociala dimensionen, inverkar på individen över och förbi dennas

Kauppinen 2004). Naapurustovaikutusten tutkiminen liittyy erottamattomasti kaupungeissa esiintyvään sosiaaliseen eriytymiseen, ja erityisesti mielenkiinto onkin kohdistunut huono-osaisuuden keskittymisen mahdollisiin kielteisiin vaikutuksiin. Tutkimuskirjallisuudessa on eritelty teoreettisesti useita mekanismeja, joiden kautta asuinalue voi vaikuttaa henkilön työmarkkinamenestykseen. On esimerkiksi ajateltu, että alueen väestörakenne voi määrittää sitä, millaista työmarkkinoilla käytökelpoista informaatiota liikkuu paikallisissa sosiaalisissa verkostoissa. On myös esitetty, että keskittyessään huono-osaisuus voi välittää sosiaalisen oppimisen kautta asenteita tai tapoja, jotka vaikuttavat henkilön motivaatioon hakea töitä. Muista kuin suoraan alueen väestörakenteeseen liittyvistä mekanismeista on usein mainittu työpaikkojen saavutettavuus naapurustosta käsin. (Ks. esim. Galster ym. 2014, Kauppinen ym. 2009, Sari 2012.)

Tässä tutkimuksessa keskityttiin nimenomaan työttömäksi joutuneisiin henkilöihin, koska työllistymiseen voi liittyä sosiaalisia mekanismeja, jotka eivät ole työllisten työmarkkinamenestyksen kannalta yhtä relevantteja. Lisäksi työhön liittyvien kontaktien katketessa henkilö saattaa suuntautua keskimääräistä voimakkaammin muihin sosiaalisiin suhteisiin, muiden muassa lähialueen sosiaalisen elämään. Tällaisessa tilanteessa henkilö on ikään kuin alttiimpi naapuruston vaikutuksille. (Vrt. Galster ym. 2010, Kauppinen ym. 2009.) Samalla korkean alueellisen työttömyysasteen voi olettaa nostavan todennäköisyyttä sille, että työtön on naapurustossaan vuorovaikutuksessa toisten työttömien kanssa.

Tutkimuksen kannalta mielenkiintoisen vertailukohdan tarjoavat aikaisemmat eurooppalaiset tutkimukset, joissa tarkastellaan alueellisen työttömyysasteen yhteyttä yksilön työmarkkinamenestykseen. Katsauksen ulkopuolelle rajataan maahanmuuttajataustaisiin tai nuoriin keskittyvät tutkimukset.

Ruotsissa, Espanjassa ja Ranskassa naapuruston korkean työttömyysasteen on havaittu olevan negatiivisessa yhteydessä henkilön työmarkkinamenestyksen (Korsu & Wengenski 2010, Matas ym. 2010, Musterd & Andersson 2006). Yhteys säilyi myös

personliga bakgrundsfaktorer (Bernelius 2013, 33; Kauppinen 2004). Forskningen i grannskapseffekt är oskiljbart kopplad till social differentiering i städer, och intresset inriktar sig särskilt på eventuella negativa verkningar av lokal anhopning av lottlösa.

Forskningslitteraturen skiljer teoretiskt mellan flera olika mekanismer genom vilka ett bostadsområde kan inverka på en individs framgång på arbetsmarknaden. Man har till exempel tänkt sig att ett områdes befolkningsstruktur kanske bestämmer hurdan arbetsmarknadsnyttig information det rör sig i de lokala sociala nätverken. Man har också framlagt att anhopad social lottlöshet genom social inlärning kan förmedla attityder eller sätt som inverkar på individers motivation att söka jobb. Bland övriga mekanismer än sådana som anknyter till områdets befolkningsstruktur har ofta nämnts arbetsplatsernas närhet från grannskapet (se t.ex. Galster et al. 2014, Kauppinen et al. 2009, Sari 2012.)

I vår undersökning fokuserade vi uttryckligen på personer som blivit arbetslösa, eftersom processen att få sysselsättning kan anknyta till sådana sociala mekanismer som inte är lika relevanta för de sysselsattas arbetsmarknadsframgång. Dessutom kan folk då deras arbetsrelaterade kontakter avbryts rikta in sig mera än genomsnittligt på andra sociala relationer, bland annat det sociala livet i närområdet. I ett sådant här läge är folk så att säga mera känsliga för påverkan från grannskapet (jfr. Galster et al. 2010, Kauppinen et al. 2009). Samtidigt kan vi anta att hög lokal arbetslöshetsgrad kan öka sannolikheten för att den arbetslösa i sitt eget grannskap har socialt utbyte med andra arbetslösa.

Intressanta jämförelseobjekt för vår undersökning är tidigare gjorda europeiska undersökningar om sambandet mellan lokal arbetslöshetsgrad och individers framgång på arbetsmarknaden. Vi tar inte med undersökningar som koncentrerar sig på personer med invandrarbakgrund eller unga i vår översikt.

I Sverige, Spanien och Frankrike har man observerat att hög arbetslöshet i grannskapet haft ett negativt samband med individers framgång på arbetsmarknaden (Korsu & Wengenski 2010, Matas et al. 2010, Musterd & Andersson 2006). Sambandet fanns kvar även efter att man standardiserat sådana individuella bakgrundsfaktorer som kan antas stå i

sen jälkeen, kun vakioitiin sellaisia yksilötason taustatekijöitä, jotka ovat oletettavasti yhteydessä sekä työmarkkinamenestykseen että alueelle valikoitumiseen. Asiaa on tutkittu myös Suomessa. Pääkaupunkiseutua koskevilla tutkimuksissa asuminen korkean työttömyysasteen naapurustossa ennusti 90-luvun laman aikana työttömyyttä kohdanneille henkilöille vähäisempiä myöhempiä ansiotuloja (Kauppinen ym. 2009, 2011).

Näyttö naapuruston huono-osaisuuden ja yksilön työmarkkinamenestyksen yhteydestä ei ole kuitenkaan ristiriidatonta. Vastaavanlaisissa tutkimusasetelmissa viitteitä naapurustovaikutuksista ei löytynyt Skotlannissa (Van Ham & Manley 2010, Manley & Van Ham 2012).

Tutkimus, johon tämä artikkeli perustuu, osallistuu edellä kuvattuun keskusteluun. Siinä lähettiin selvittämään, millaisessa yhteydessä pääkaupunkiseudun paikoin alueellisesti keskittynyt työttömyys on työttömien myöhempään työmarkkinamenestykseen. Tutkimuskysymyksiä on kaksi: Esiintyykö pääkaupunkiseudulla alueellisia eroja työttömyyttä kohdanneiden henkilöiden myöhempien ansiotulojen tasossa? Ja onko työttömyysasteen taso siinä naapurustossa, jossa henkilö asui työttömyyttä kohdatessaan, yhteydessä hänen myöhempien ansiotulojensa tasoon myös kun vakioidaan relevantteja yksilötason taustatekijöitä?

Tutkimusasetelma ja aineisto

Tutkimuksessa käytetty rekisteriaineisto rajattiin otoksesta, joka käsittää kymmenen prosenttia sellaisista Suomessa syntyneistä henkilöistä, jotka ovat jonakin vuosista 1990–2005 asuneet pääkaupunkiseudulla 18–49-vuotiaana (käyttölupa TK53-726-15). Tutkimuksen perusjoukoksi valittiin henkilöt, joilla oli vähintään kuudentoista päivän mittainen työttömyysjakso vuosien 1999–2003 aikana. Työttömyyden kohtaamista edeltäneenä kalenterivuotena henkilön tuli olla työmarkkinastatukseltaan työllinen eikä tuolle vuodelle ollut saanut kertyä työttömyyskuukausia. Edelleen perusjoukko rajattiin henkilöihin, jotka olivat työttömyyttä kohdatessaan iältään 25–54-vuotiaita. Rajausten jälkeen aineistossa oli 3 800 havaintoa. Ulkomailla synty-

samband med både arbetsmarknadsframgång och att man bor i ett visst område. Saken har studerats även i Finland. I studier som gällt Huvudstadsregionen förutspåddes för dem som bött i grannskap med hög arbetslöshetsgrad och varit arbetslösa under den ekonomiska depressionen i början av 1990-talet att vederbörande fick mindre förvärvsinkomster senare i livet (Kauppinen et al. 2009, 2011).

Men beläggen för sambandet mellan social lottlöshet i grannskapet och individers framgång på arbetsmarknaden är inte entydiga. Vid liknande forskningsupplägg i Skottland framkom inga belägg för grannskapseffekter (Van Ham & Manley 2010, Manley & Van Ham 2012).

Den undersökning som föreliggande artikel bygger på deltar i ovan anförda debatt. Tanken var att klarlägga vilket samband det kan finnas mellan en ställvis lokalt anhopad arbetslöshet och de arbetslösas senare framgång på arbetsmarknaden i Huvudstadsregionen. Två forskningsfrågor ställs: Förekommer det i Huvudstadsregionen lokala skillnader i hur höga inkomster personer som varit arbetslösa senare får? Och står arbetslöshetsgraden i det grannskap där vederbörande bodde som arbetslös i samband med hans senare inkomstnivå även då relevanta individuella bakgrundsfaktorer standardiserats bort.

Forskningsupplägg och –material

Det registermaterial vi använde i vår undersökning togs ur ett urval som omfattar tio procent av de personer födda i Finland som under något av åren 1990–2005 har bött i Huvudstadsregionen som 18–49 år gammal (Statistikcentralens användningstillstånd TK53-726-15). Till population valde vi alla de personer som under perioden 1999–2003 varit arbetslösa minst sexton dagar i sträck. Under det kalenderår som föregick arbetslöshetsåret skulle personens arbetsmarknadsställning vara 'sysselsatt' och under det året fick vederbörande inte ha varit arbetslös. Vidare begränsades populationen till personer som varit 25–54 år gamla då de blev arbetslösa. Efter avgränsningarna innehöll materialet 3 800 observationer. De utomlands födda är inte med i materialet, eftersom uppgifterna om invandrarernas utbildningsnivå inte är tillförlitliga.

neet eivät ole mukana aineistossa, koska maahanmuuttajien koulutustasoa koskevat tiedot eivät ole luotettavia.

Yksilö- ja aluetason tekijöiden yhteyttä työttömyyden myöhempään työmarkkinamenestykseen tarkasteltiin monitasoisella lineaarisella regressioanalyysillä. Selitettävänä olivat henkilön ansiotulot työttömyyden kohtaamisen jälkeisenä viitenä kalenterivuonna (viiden vuoden ansiotulojen aritmeettisen keskiarvon luonnollinen logaritmi). Ansiotuloja seurattiin vuosina 2000–2008, riippuen työttömäksi jäämisen vuodesta, ja ne deflatoitiin vuoden 2008 rahan arvoon.

Pääasiallisena selittävänä muuttujana toimi työttömyysaste siinä naapurustossa, jossa henkilö asui kohdatessaan työttömyyttä ensimmäisen kerran tarkastelujakson aikana. Työttömyysaste laskettiin naapuruston koko 20–64-vuotiaasta väestöstä. Naapurustoiksi tutkimuksessa operationalisoitiin Helsingin osa-alueet, Espoon pienalueet ja Vantaan kaupunginosat. Alueiden tiedot haettiin vuodelta 1998. Erilaisten rajausten jälkeen aineistossa oli 243 naapurustoa. Naapurustot ryhmiteltiin työttömyysasteen mukaan viiteen luokkaan siten, että jokaiseen luokkaan kuului noin viidennes aineiston henkilöistä.

Tilastollisissa malleissa vakioitiin sellaisia yksilötason taustatekijöitä, joiden oletettiin olevan yhteydessä sekä henkilön valikoitumiseen alueelle että tämän myöhempään työmarkkinamenestykseen tai jotka indikoivat sellaisia tekijöitä. Näitä olivat sukupuoli, ikä, perhetyyppi, asunnon hallintaperuste, koulutusaste. Jokaisessa mallissa vakioitiin myös työttömäksi joutumisen kalenterivuosi. Lisäksi erillisissä malleissa vakioitiin työttömyyden kohtaamista edeltäneet ansiotulot. Perustarkasteluihin niitä ei haluttu mukaan, koska teoriassa asuinalue oli saattanut vaikuttaa niihin, mikä aiheutti ylivakioimisen riskin.

Väestörakenteen erot selittävät alueelliset erot työmarkkinamenestyksessä

Naapurustojen työttömyysasteet vaihtelivat aineistossa 2,4:n ja 18 prosentin välillä. Työttömyysasteen ja työttömyyttä kohdanneen henkilön myöhempien

Individuella och lokala faktorers samband med de arbetslösas senare framgång på arbetsmarknaden analyserades med en lineär regressionsanalys med många nivåer. Den beroende variabeln (som skulle förklaras) var vederbörandes förvärvsinkomster under de fem kalenderår som följde på året då man blivit arbetslös (naturliga logaritmen av aritmetiska medeltalet för fem års förvärvsinkomster). Förvärvsinkomsterna granskades åren 2000–2008 beroende på vilket år man blivit arbetslös, och de deflaterades till penningvärdet år 2008.

Som huvudsaklig förklarande variabel tog vi arbetslöshetsgraden i det grannskap där vederbörande bodde då de blev arbetslösa första gången under den period vi analyserade. Arbetslöshetsgraden räknades bland grannskapets hela 20–64-åriga befolkning. Som grannskap kom vi i praktiken att använda delområden i Helsingfors, småområden i Esbo och stadsdelar i Vanda. Uppgifter från områdena tog vi för år 1998. Efter olika avgränsningar upptog vårt material 243 grannskap. Dessa grupperade vi enligt arbetslöshetsgrad i fem klasser sålunda, att varje klass innehöll ungefär en femtedel av personerna i materialet.

I de statistiska modellerna standardiserade vi bort sådana bakgrundsfaktorer som vi antog hade samband med att personen bodde i just det området och med personens senare framgång på arbetsmarknaden eller sådant som indikerade dylika faktorer. Det handlade om kön, ålder, typ av familj, bostadens upplåtelseform (hyres-/ägarbostad etc.) och utbildningsnivån. Med varje modell standardiserade vi också det kalenderår då man blivit arbetslös. Dessutom standardiserade vi i skilda modeller bort personernas förvärvsinkomster innan de blivit arbetslösa. Vi ville inte ha dem med i grundanalysen, eftersom bostadsområdet i teorin hade kunnat inverka på dem, vilket innebar en risk för överstandardisering.

Skillnader i befolkningsstruktur förklarar lokala skillnader i arbetsmarknadsframgång

I vårt material varierade arbetslöshetsgraden i grannskapen mellan 2,4 och 18 procent. Vi hittade ett samband mellan arbetslöshetsgraden och senare förvärvsinkomster hos personer som varit arbetslösa (Tabell 1). Högsta förvärvsinkomsterna fann vi

ansiötulojen väliltä löytyi yhteys (Taulukko 1). Ansiotulot olivat suurimmat niissä naapurustoissa, joissa työttömyysaste oli matalin ja pienimmät naapurustoissa, joissa työttömyysaste oli korkein. Ääripäiden väliin jäävien naapurustoluokkien kohdalla työttömyysasteen ja tulotason yhteys oli epäselvempi.

TAULUKKO 1. Vuosina 1999–2003 työttömäksi joutuneiden seuraavien viiden vuoden keskimääräiset ansiotulot naapuruston työttömyysasteen mukaan.

TYÖTTÖMYYSASTE, % ¹ ARBETSLÖSHETS- GRAD, % ¹	ANSIOTULOT, € ² FÖRVÄRVS- INKOMSTER, € ²	95 PROSENTIN LUOTTAMUSVÄLI 95 PROCENTS KONFIDENSINTERVALLER	N
2,4–5,6	21 665	20 512–22 949	770
5,7–6,9	19 624	18 281–21 220	734
7,0–8,9	17 812	16 425–19 425	810
9,0–11,3	18 942	17 166–20 502	739
11,4–18,0	16 071	14 726–17 556	747
Kaikki Samtliga	19 054	18 256–19 593	3 800

1) Laskettu työttömien osuutena koko 20–64-vuotiaasta väestöstä.
2) Vuoden 2008 rahan arvossa.

i de grannskap där arbetslöshetsgraden var lägst, och lägst var förvärvsinkomsterna i de grannskap där arbetslöshetsgraden var högst. I de grannskapsklasser som låg mellan ytterligheterna var sambandet mellan arbetslöshetsgrad och inkomstnivå mindre klart.

TABELL 1. Förvärvsinkomster i medeltal under de fem följande åren bland personer som varit arbetslösa något tag åren 1999–2003, enligt arbetslöshetsgraden i grannskapet

Alueelliset erot ansiötulojen tasossa eivät kuitenkaan vielä kerro naapuruston vaikutuksista. Seuraavaksi lähettiin selvittämään, missä määrin eroissa oli kyse työmarkkinamenestykseen yhteydessä olevien havaittujen yksilötason taustatekijöiden epätasaisesta alueellisesta jakautumisesta. Monitasoisella regressioanalyysillä oli mahdollista arvioida, kuinka suuri osuus ansiötulojen selittymättömästä vaihtelusta (varianssista) ilmeni alueiden välillä. Yksilötason taustatekijöiden vakioimisen jälkeen esiintyvä alue-tason varianssi olisi ollut tulkittavissa viitteiksi naapurustovaikutuksista (vrt. Kauppinen 2004). Analyysin perusteella vaikutti siltä, että naapurustovaikutuksia ei esiintynyt. Alueiden välinen vaihtelu kutistui käytännöllisesti katsoen olemattomiin otettaessa mallissa huomioon yksilötason taustatekijät. Myöskään asuinalueen työttömyysaste ei ollut tilastollisesti merkitsevä selittäjä mallissa, joka sisälsi yksilötason taustatekijät (Taulukko 2).

1) Räknad som de arbetslösas andel av hela den 20-64-åriga befolkningen.
2) I penningvärdet år 2008.

Men lokala skillnader i förvärvsinkostnivå säger ännu inget om påverkan från grannskapet. Därför ville vi klarlägga i vilken mån skillnaderna handlade om en ojämn lokal fördelning i sådana observerade individuella bakgrundsfaktorer som stod i samband med arbetsmarknadsframgången. Med vår regressionsanalys på flera nivåer kunde vi beräkna hur stor del av den oförklarade variansen i förvärvsinkomster som var lokal. Den lokala varians som förelegat efter att vi standardiserat bort individuella bakgrundsfaktorer skulle ha kunnat tolkas som be-lägg för grannskapseffekter (jfr. Kauppinen 2004).

Att döma av analysen tydde mycket på att några grannskapseffekter inte förelåg. Variationen områden emellan krympte praktiskt taget till noll då vi i modellen beaktade de individuella bakgrundsfaktorerna. Inte heller arbetslöshetsgraden i bostadsområdet var en statistiskt signifikant variabel i den modell som innehöll de individuella bakgrundsvariablerna (Tabell 2).

TAULUKKO 2: Monitasomallin estimaatit, selitettävänä ansiotulojen logaritimuunnos (N=3800)

MONITASOMALLIN ESTIMAATIT * ESTIMATEN I MÅNGNIVÅMODELLEN								
	Malli 1 Modell 1	Keskivirhe Medelfel	Malli 2 Modell 2	Keskivirhe Medelfel	Malli 3 Modell 3	Keskivirhe Medelfel	Malli 4 Modell 4	Keskivirhe Medelfel
Työttömyysaste Arbetslöshetsgrad								
2,4–5,6%					0		0	
5,7–6,9%					-0,211	(0,118)	-0,061	(0,113)
7,0–8,9%					-0,334**	(0,114)	-0,150	(0,111)
9,0–11,3%					-0,256*	(0,117)	-0,077	(0,114)
11,4–18,0%					-0,493***	(0,117)	-0,204	(0,115)
Aluetason varianssi Varians på lokalsnivå	0,181	(0,073)	0	(0,000)	0,079	(0,142)	0	(0,000)
Yksilötason varianssi Varians på individnivå	2,239	(0,026)	2,157	(0,025)	2,239	(0,026)	2,156	(0,025)

TABELL 2: Estimaten i mångnivåmodellen där beroende variabeln är logaritmttransformationen för förvärvsinkomsterna (N=3800)

Tilastollinen merkitsevyys: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. (Huom. tilastollista merkitsevyyttä ei ilmoiteta varianssikomponenttien yhteydessä.)

MALLI 1: kohorttimuuttuja

MALLI 2: kohorttimuuttuja + yksilötason muuttujat

MALLI 3: kohorttimuuttuja + naapuruston työttömyysaste

MALLI 4: kohorttimuuttuja + naapuruston työttömyysaste + yksilötason muuttujat

Statistisk signifikans: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. (Obs. Den statistiska signifikansen uppges inte i samband med varianskomponenten)

MODELL 1: kohortvariabel

MODELL 2: kohortvariabel + individuella variabler

MODELL 3: kohortvariabel + arbetslöshetsgraden i grannskapet

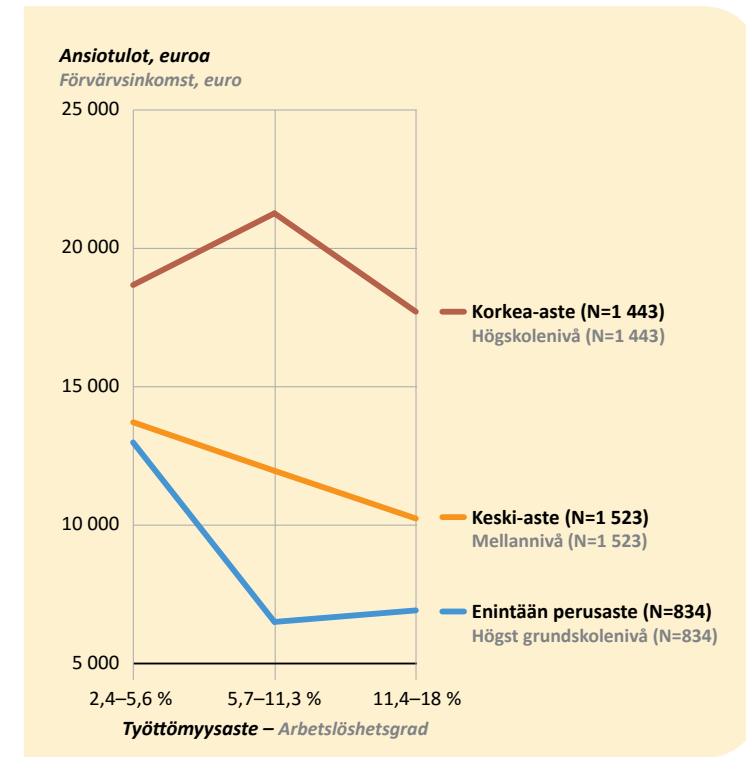
MODELL 4: kohortvariabel + arbetslöshetsgraden i grannskapet + individuella variabler

Erillistarkasteluissa selvitetiin, ilmenikö alueen työttömyysasteen ja työttömän myöhempien ansiotulojen välisessä yhteydessä eroja naapurustossa asutun ajan, yksin asumisen tai asunnon hallintaperusteiden suhteen.

Teorian perusteella saattoi odottaa, että mikäli sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä naapurustovaikutuksia tuottavia mekanismeja olisi esiintynyt, niille altistumisen voimakkuus olisi vaihdellut naapurustossa asutun ajan tai yksin asumisen mukaan. Asiaa selvitetiin interaktiotarkastelussa, mutta työttömyysasteen ja ansiotulojen yhteyden ei havaittu vaihtelevan tilastollisesti merkitsevästi ky-

I en skild analys klarade vi huruvida det i sambandet mellan grannskapets arbetslöshetsgrad och den arbetslösas senare förvärvsinkomster fanns skillnader beträffande hur länge man bott i grannskapet, om man bott ensam eller beträffande bostadens upplätelseform.

På teoretisk grundval kunde vi vänta oss att ifall det i den sociala växelverkan hade förekommit mekanismer som producerat grannskapseffekter, skulle styrkan av utsättningen för dem ha varierat med hur länge man bott i grannskapet eller bott ensam. Vi granskade saken med en interaktionsanalys, men konstaterade ingen statistiskt signifikant variation i

KUVIO 1. Ennustetut keskimääräiset ansiotulot naapuruston työttömyysasteen ja koulutustason mukaan, kun muut yksilötason selittäjät on vakioitu

FIGUR 1. Prognosticerade förvärvsinkomster i medeltal enligt utbildningsnivån och grannskapets arbetslöshetsgrad då övriga individuella variabler standardiserats bort

seisten tekijöiden mukaan.

Asunnon hallintaperustetta koskevassa tarkastelussa pyrittiin puolestaan vähentämään havaitsematta jääneiden asuinalueelle valikoitumiseen ja ansiotuloihin vaikuttavien tekijöiden vaikutusta tuloksiin. Koska oletettavasti sosiaalisissa vuokra-asunnoissa asuvilla asuinalue on valikoitunut ainakin jossain määrin satunnaisemmin kuin muulla väestöllä – sillä jälkimmäisillä on ollut enemmän valinnanvaraa asuinpaikan suhteen – aineisto jaettiin kahteen osaan sen mukaan, asuiko henkilö sosiaalisessa vuokra-asunnossa vai ei. Sen jälkeen keskeiset regressiomallit ajettiin uudelleen. Pääpiirteissään tulokset eivät kuitenkaan poikenneet hallintaperusteiden mukaan.

Lisäksi erillistarkasteluissa tutkittiin, oliko työttömyysasteen yhteys ansiotuloihin erilainen henkilön taustatekijöistä riippuen. Ajatus oli, että naapuruston merkitys voi vaihdella sosiaalisten ryhmien välillä. Henkilön koulutustason ja alueen työttömyysasteen väliltä löytyi tilastollisesti merkitsevä interaktio. Enintään perusasteen tutkinnon suorit-

sambandet mellan arbetslöshetsgrad och förvärvsinkomster för dessa faktorers del.

I vår analys enligt bostadens upplätelseform försökte vi sedan minska den verkan på våra resultat som kunnat komma sig av sådana observerade faktorer som påverkade förvärvsinkomsten och orsaken till att man bodde i området. Eftersom vi kan anta att de som bor i socialt hyresboende åtminstone i någon mån mera slumpmässigt bosatt sig i ett grannskap än vad som är fallet bland den övriga befolkningen, som haft större möjligheter att välja var man bor, delade vi upp materialet i två delar beroende på om vederbörande bodde i socialt hyresboende eller inte. Därpå körde vi de centrala regressionsmodellerna på nytt. Men i huvuddrag skilde sig resultaten inte enligt upplätelseform.

Dessutom undersökte vi i skilda analyser om arbetslöshetsgradens samband med förvärvsinkomsterna var olika beroende på personens bakgrundsfaktorer. Tanken var att grannskapseffekten kan variera från en social grupp till en annan. Mellan personens utbildningsnivå och grannskapets arbetslös-

taneilla, mutta ei muilla, ansiotulojen ennuste oli matalimman työttömyysasteen (2,4–5,6 %) alueella korkeampi kuin keskimääräisen työttömyysasteen (5,7–11,3 %) alueilla (Kuvio 1). Tämä ero vähiten koulutettujen välillä pysyi tilastollisesti merkitseväenä myös vakioitaessa työttömyyden kohtaamista edeltäneet ansiotulot. Tulos viittaa mahdolliseen naapurustovaikutukseen.

Miksi lama-ajan naapurustovaikutukset olivat hävinneet?

Tilastollisten analyysien perusteella näytti yleisesti ottaen siltä, että henkilön myöhemmän työmarkkinamenestyksen kannalta ei ollut merkitystä sillä, kuinka suuri työttömyysaste vallitsi siinä naapurustossa, jossa hän asui jäädessään työttömäksi. Alustavissa tarkasteluissa havaitut työttömyysasteen mukaan ilmenevät alueelliset erot työttömien myöhemmissä ansiotuloissa paljastuivat tarkemmin katsottaessa väestörakenne-erojen heijastumiksi. Työmarkkinamenestystä selittävät yksilötason taustatekijät olivat alueellisesti epätasaisesti jakautuneet.

Ainoa tilastollisesti merkitsevä vakioitu yhteys naapuruston työttömyysasteen ja henkilön myöhempien ansiotulojen välillä koski henkilöitä, joilla oli korkeintaan perusasteen koulutus: heidän ennustetut ansiotulonsa olivat korkeammat matalimman työttömyysasteen naapurustoissa. Mutta tätäkään havaintoa ei voi tulkita suoralta kädeltä naapurustovaikutukseksi, koska tutkimusasetelman puitteissa ei ollut mahdollista tarkastella riittävän kattavasti, mihin havaittu yhteys liittyi. Taustalla saattoi olla jokin naapurustovaikutusmekanismi, kuten se, että matalan työttömyysasteen alueiden sosiaalisissa verkostoissa liikkui enemmän työllistymisen kannalta relevanttia informaatiota. Mutta yhtä hyvin havainto saattoi selittyä puutteellisesti vakioiduilla yksilötason taustatekijöillä.

Mielenkiintoinen seikka tuloksissa on se, että ne poikkeavat selvästi aiemmista samaa aihetta koskevista havainnoista (Kauppinen ym. 2009, 2011), joiden mukaan 1990-luvulla korkeampi asuinalueen työttömyysaste ennusti pienempiä ansiotuloja lama-aikana työttömyyttä kohdanneilla henkilöillä.

hetsgrad fanns en statistiskt signifikant interaktion. För dem som bara hade grundskoleutbildning eller motsvarande, men inte för andra, var prognosen för förvärvsinkomsterna högre i de områden som hade lägsta arbetslösheten (2,4–5,6 %) än i områden med genomsnittlig arbetslöshet (5,7–11,3 %) (Figur 1). Denna skillnad mellan de lägst utbildade hölls statistiskt signifikant även då vi standardiserade bort de inkomster man haft före man blev arbetslös. Detta skulle tyda på en tänkbar grannskapseffekt.

Varför har grannskapseffekterna från 90-talets depression försvunnit?

På grundval av vår statistiska analys verkade det allmänt taget som om individers senare framgång på arbetsmarknaden inte berodde på hur hög arbetslösheten varit i de grannskap där de bott då de blev arbetslösa. De lokala skillnader enligt arbetslöshetsgrad i de arbetslösas senare förvärvsinkomster som vi observerade i våra preliminära analyser visade sig vid närmare granskning handla om återspeglings av skillnader i befolkningsstruktur. De individuella bakgrundsfaktorerna för arbetsmarknadsframgång var ojämnt fördelade områdesvis.

Det enda statistiskt signifikanta standardiserade sambandet mellan grannskapets arbetslöshetsgrad och vederbörandes senare förvärvsinkomster gällde personer som hade utbildning på högst grundskolenivå: deras prognosticerade förvärvsinkomster var högre i grannskap med de lägsta arbetslöshetsgraderna. Men inte heller detta kan på rak arm tolkas som grannskapseffekt, eftersom det inte med vårt forskningsupplägg var möjligt att tillräckligt heltäckande analysera vad det observerade sambandet anknöt till. I bakgrunden kunde det finnas någon grannskapseffektmekanism, till exempel att det i de sociala nätverken i grannskap med låg arbetslöshetsgrad fanns mer sådan information i omlopp som var nyttig med tanke på att få arbete. Men lika väl hade observationen kunnat förklaras av bristfälligt standardiserade individuella bakgrundsfaktorer.

En intressant faktor i resultatens är att de avviker klart från tidigare observationer om samma tema (Kauppinen et al. 2009, 2011), enligt vilka lä-

Myöhempiä ansiotuloja tarkasteltiin vuosilta 1996–2000. Sen sijaan tutkimuksessa, johon käsillä oleva artikkeli perustuu, niitä tutkittiin vuosilta 2000–2008 eikä löydetty vastaavaa, suhteellisen selkeää negatiivista yhteyttä. Ero tuloksissa viittaa mahdollisuuteen, että uudelle vuosituhannele tultaessa jossakin naapurustovaikutuksiin liittyvässä ilmiössä oli tapahtunut muutos.

Millaisesta muutoksesta oli mahdollisesti kyse? Yksi vaihtoehto on etsiä selitystä muuttuneista alueellisista työttömyysasteista. Kauppisen ja kumppaneiden tutkimuksissa matalimman työttömyysasteen alueista poikkesivat alueet, joilla vuoden 1995 työttömyysaste oli 12,9 prosenttia tai enemmän. Mutta käsillä olevan tutkimuksen aineistossa vain pieni osa henkilöistä asui näin korkean työttömyyden naapurustoissa. Ehkä työttömyys oli ehtinyt laskea tasolle, jossa se ei enää vaikuttanut työttömien työmarkkinamenestykseen.

Korkean tason lisäksi poikkeuksellista Kauppisen ja kumppaneiden tutkimassa ajanjaksossa oli se, että alueelliset työttömyysasteet olivat nousseet erittäin matalalta tasolta hyvin nopeasti paikoitellen todella korkeiksi. Esimerkiksi Helsingin osa-alueilla työttömyysasteen vaihtelu laajeni vuoden 1989 0–6 prosentista vuoden 1994 lopun 3–31 prosenttiin (Kauppinen ym. 2009). Ehkä tällainen alueellisen työttömyyden syntytyyppi loi alustan sellaisille naapurustoon kiinnittyville sosiaalisille ilmiöille, jotka vaikuttivat työttömien myöhempään työmarkkinamenestykseen. Myöhemmän tutkimuksen aineistossa yksilöt naapurustojen työttömyysasteiden takana olivat oletettavasti kohdanneet työttömyyttä ajallisesti paljon vaihtelevammin.

Kolmas huomio ja sitä vastaava selitys liittyvät työttömyyden laatuun. 1990-luvulla suuri osa työttömyydestä oli rakennetyöttömyyttä, minkä takia monien oli erityisen vaikea työllistyä myös laman jälkeen. Useat syrjäytyivät työelämästä enemmän tai vähemmän pysyvästi. (Kalela, ym. 2001, Lehtonen ym. 2001.) Kauppisen ja kumppaneiden (2009, 2011) tulokset viittaavat siihen, että asuinalueella saattoi olla vaikutusta nimenomaan siihen, että henkilö jäi kokonaan vaille ansiotuloja. Kenties asuinalueen olosuhteet olivatkin merkityksellisiä juuri erityisen vaikeasti työllistyvien kohdalla. Sen

get på 1990-talet var att en högre arbetslöshetsgrad i grannskapet förutspådde lägre förvärvsinkomster för personer som varit arbetslösa under recessionen i början av 1990-talet. De senare förvärvsinkomsterna gällde då åren 1996–2000. I den undersökning däremot som föreliggande artikel bygger på gällde de åren 2000–2008, och vi hittade inte något motsvarande förhållandevis klart negativt samband. Skillnaden i resultatens pekar på den möjligheten att det kring millennieskiftet skett en förändring i något fenomen i anknytning till grannskapseffekter.

Vad för förändring kunde det ha handlat om? Ett alternativ är att söka en förklaring i förändrade lokala arbetslöshetsgrader. I Kauppinen et al:s undersökningar fanns det en skillnad mellan de områden som hade lägsta arbetslöshetsgraden och dem som år 1995 hade haft en arbetslöshetsgrad om 12,9 procent eller högre. Men i vårt material för föreliggande studie bodde bara en liten del av personerna i grannskap med såhär hög arbetslöshet. Kanske arbetslösheten hade hunnit sjunka till en nivå där den inte längre inverkade på de arbetslösas arbetsmarknadsframgång.

Exceptionellt förutom den höga nivån var, under den period Kauppisen et al. studerat, att de lokala arbetslöshetsgraderna mycket snabbt hade stigit från mycket låg nivå till ställvis mycket hög. Till exempel i delområdena i Helsingfors växte variationen i arbetslöshetsgrad från 0–6 procent år 1989 till 3–31 procent i slutet av år 1994 (Kauppinen et al. 2009). Kanske ett sådant här uppkomstätt för den lokala arbetslösheten skapade en grund för sådana grannskapsrelaterade sociala fenomen som inverkade på de arbetslösas senare framgång på arbetsmarknaden. I den senare undersökningens material hade individerna bakom grannskapets arbetslöshetssiffror förmodligen blivit arbetslösa vid mycket mera varierande tidpunkter.

En tredje observation och en förklaring till den handlar om arbetslöshetens natur. Under 1990-talet var en stor del av arbetslösheten strukturell, varför många hade särskilt svårt att få jobb efter recessionen. Många marginaliserades från arbetslivet mer eller mindre varaktigt (Kalela et al. 2001, Lehtonen et al. 2001.) Kauppinen et al:s resultat tyder på att bostadsområdet kunde ha inverkat på att en del per-

sijaan 2000-luvulla ja tässä tutkituilla työttömillä tällaista pysyvää vaille ansiotuloja jäämistä ei juurikaan ilmennyt. Ehkä siksi asuinalueen ja yksilön myöhemmän työmarkkinamenestyksen välillä havaittiin vain hyvin vähäinen yhteys.

Edellä on esitetty mahdollisia suuntia, joista haakea selityksiä. Toistaiseksi ei kuitenkaan tiedetä syytä Kauppisen ja kumppaneiden löytämien naapurustovaikutusten esiintymiselle ja myöhemmälle katoamiselle. Niin kauan kuin naapurustovaikutuksia tuottaneita mekanismeja ei ole empiirisesti paikannettu, edes se ei ole varmaa, että havainnoissa todella on kyse naapurustovaikutuksista. Syy niille voi piillä myös puutteellisessa yksilötason tekijöiden vakioimisessa. Esimerkiksi jos Kauppisen ja kumppaneiden havainnot liittyivät erityisesti niihin työttömiin, jotka kärsivät rakennemuutoksesta eniten, analyysien ongelma saattoi olla siinä, että niissä ei riittävän hyvin tavoitettu rakennemuutoksen oloissa työmarkkinoilla menestymiseen liittyvien tekijöiden suhteen tapahtunutta naapurustoihin valikoitumista.

Alueellisen työttömyysasteen ja henkilön työmarkkinamenestyksen yhteys on aiheena kiinnostava muutenkin kuin puhtaan yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta. Nykyisessä tilanteessa, jossa Suomen ja myös pääkaupunkiseudun työttömyys on ollut jo pitkään kasvussa, olisi asuntopolitiikan kannalta arvokasta tietää, onko olemassa olosuhteita, joissa asuinpaikan ominaisuudet alkavat häiritä henkilön edellytyksiä menestyä työmarkkinoilla. *

HENRI LAUKKANEN toimii korkeakouluharjoittelijana Helsingin kaupungin tietokeskuksessa. **TIMO M. KAUPPINEN** toimii erikoistutkijana Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksessa. Artikkelin perustuu Henri Laukkasen pro gradu -tutkielmaan.

soner blev helt utan förvärvsinkomster. Kanske förhållandena i grannskapet hade inverkan på just dem som hade särskilt svårt att få jobb. På 2000-talet däremot och bland de arbetslösa som vi analyserat här förekom det inte i nämnvärd grad att man blev helt utan inkomster under längre tider. Kanske det var just därför vi bara fann ett mycket svagt samband mellan grannskapet och individens senare framgång på arbetsmarknaden.

Ovan har vi anfört indikationer på var vi kunde få förklaringar. Men än så länge känner vi inte orsakerna till att de grannskapseffekter som Kauppisen et co. hittat har förekommit men senare försvunnit. Så länge vi inte empiriskt identifierat de mekanismer som alstrar grannskapseffekter är inte ens det säkert att observationerna verkligen handlar om grannskapseffekter. Orsaken till dem kan ligga även i bristfällig bortstandardisering av individuella bakgrundsfaktorer. Om till exempel Kauppisen et co:s observationer gällde i synnerhet sådana arbetslösa som lidit mest av strukturomvandlingen kunde problemet ligga i att analyserna inte fått tillräckligt bra grepp om den urvalsmekanism som ledde till att folk bodde där de bodde på grund av faktorer som anknöt till framgång på arbetsmarknaden under strukturomvandlingen.

Sambandet mellan lokala arbetslöshetsgrad och framgång på arbetsmarknaden är ett intressant tema inte bara ur rent samhällsvetenskaplig synvinkel. I nuvarande läge, då arbetslösheten i Finland och Huvudstadsregionen redan länge ökat vore det med tanke på bostadspolitiken viktigt att veta om det finns förhållanden där vissa egenskaper i folks grannskap börjar hämma deras möjligheter till framgång på arbetsmarknaden. *

HENRI LAUKKANEN verkar som högskolpraktikant vid Helsingfors stads faktacentral.

TIMO M. KAUPPINEN verkar som specialforskare vid Institutet för hälsa och välfärd. Artiklen bygger på Henri Laukkans pro gradu -avhandling.

► Lähteet

- Bernelius, V. (2013). Eriytyvät kaupunkikoulut: Helsingin peruskoulujen oppilaspohjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. Tutkimuksia 2013:1. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Galster, G., Andersson, R., & Musterd, S. (2014). Are males' incomes influenced by the income mix of their male neighbors? explorations into nonlinear and threshold effects in Stockholm. *Housing Studies*, 30(2), 315–343.
- Kalela, J., Kiander, J., Kivikuru, U., Loikkanen, H., & Simpura, J. (2001). Introduction. Teoksessa Kalela, J., Kiander, J., Kivikuru, U., Loikkanen, H., & Simpura, J. (toim.) *Down from the heavens, up from the ashes. The Finnish economic crisis of the 1990s in the light of economic and social research*. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 3–22.
- Kauppinen, T. M. (2004). Asuinalueen ja perhetaustan vaikutukset helsinkiläisnuorten keskiasteen tutkintojen suorittamiseen. *Tutkimuksia – Helsingin kaupungin tietokeskus* 2004:6.
- Kauppinen, T. M., Kortteinen, M., & Vaattovaara, M. (2009). Pääkaupunkiseudun lamatyöttömien myöhemmät ansiotulot: Iskökö lama kovemmin korkean työttömyyden alueilla? *Yhteiskuntapolitiikka-YP*, (74) 4, 358–374.
- Kauppinen, T. M., Kortteinen, M., & Vaattovaara, M. (2011). Unemployment during a recession and later earnings: Does the neighbourhood unemployment rate modify the association? *Urban Studies*, 48(6), 1273–1290.
- Lehtonen, H., Aho, S., Peltola, J. & Renvall, M. (2001). Did the crisis change the welfare state in Finland. Teoksessa Kalela, J., Kiander, J., Kivikuru, U., Loikkanen, H., & Simpura, J. (toim.) *Down from the heavens, up from the ashes. The Finnish economic crisis of the 1990s in the light of economic and social research*. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 102–122.
- Laukkanen, H. (2015). Alueellisen työttömyysasteen vaikutus työttömien myöhempään työmarkkinamenestykseen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

- Korsu, E., & Wenglenski, S. (2010). Job accessibility, residential segregation, and risk of long-term unemployment in the Paris region. *Urban Studies*, 47(11), 2279–2324.
- Manley, D., & Van Ham, M. (2012). Neighbourhood effects, housing tenure and individual employment outcomes. Teoksessa Van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (toim.), *Neighbourhood effects research: New perspectives*. New York: Springer, 147–173.
- Matas, A., Raymond, J., & Roig, J. (2010). Job accessibility and female employment probability: The cases of Barcelona and Madrid. *Urban Studies* 47(4), 769–787.
- Musterd, S., & Andersson, R. (2006). Employment, social mobility and neighbourhood effects: The case of Sweden. *International Journal of Urban and Regional Research*, 30(1), 120–140.
- Sari, F. (2012). Analysis of neighbourhood effects and work behaviour: Evidence from Paris. *Housing Studies*, 27(1), 45–76.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tilaama Tilastokeskuksen erillistulostus rekisteripohjaisesta työssäkäyntitilastosta joulukuun lopun 2013 tilanteesta (työvoima) sekä työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastot vuoden 2014 lopun tilanteesta (työttömät).
- Van Ham, M., & Manley, D. (2010). The effect of neighbourhood housing tenure mix on labour market outcomes: A longitudinal investigation of neighbourhood effects. *Journal of Economic Geography*, 10, 257–282.
- Vilkama K., Lönnqvist H., Väliniemi-Laurson J., Tuominen M. (2014). Eriilaistuva pääkaupunkiseutu. Sosioekonomiset erot alueittain 2002–2012. Tutkimuksia 2014:1. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Internetlähteet:

- Aluesarjat: Helsingin seudun aluesarjat -tilastokanta. Helsingin kaupungin tietokeskus. [<http://www.aluesarjat.fi/>] Katsottu 11.10.2015.

Helsingkiläisten lapsiperheiden kouluvalinnat asuntomarkkinoilla

OSKARI HARJUNEN ■ MIKA KORTELAJAINEN ■ TUUKKA SAARIMAA

Helsingforsiska barnfamiljers skolval på bostadsmarknaden

Helsingkiläiset lapsiperheet ovat valmiita maksamaan asuntomarkkinoiden kautta huomattavia summia varmistaakseen lastensa pääsyn hyvään lähikouluun. Tutkimuksemme mukaan asuntojen hinnat kohoavat lähes kolme prosenttia, kun lähikoulun oppimistulokset nousevat keskimääräisestä parhaaseen kymmenykseen. Tyypillisen neljän huoneen perheasunnon tapauksessa tämä tarkoittaa reilun 11 000 euron hinnannäilystä. Asuntojen hintoihin heijastuva koulun laadun hintapremio on Helsingissä samaa suuruusluokkaa kuin Isossa-Britanniassa, Ranskassa tai Yhdysvalloissa. Koulun laadun ja asuntojen hintojen välinen suhde johtuu lähikouluperiaatteesta, joka takaa tietyn koulun oppilaaksiottoalueella asuvien lasten pääsyn kyseiseen kouluun. Vanhemmat siis tekevät lastensa kouluvalintoja myös asuinpaikan valinnan yhteydessä, eivätkä pelkästään valitsemalla koulun oman oppilaaksiottoalueen ulkopuolelta.

Barnfamiljerna i Helsingfors är redo att via bostadsmarknaden lägga ut kännbara summor för att trygga att deras barn får gå i en bra närskola. Enligt vår undersökning är bostadspriserna nästan tre procent högre i områden med en närskola vars inlärningsresultat ligger inom den bästa tiondelen än i områden med en skola med genomsnittliga inlärningsresultat. Ifall det handlar om en typisk fyra rums familjebostad innebär det ett prispåslag om drygt 11 000 euro. Denna inverkan på bostadspriserna är i Helsingfors av samma storleksklass som i Storbritannien, Frankrike eller USA. Att det finns en relation mellan skolans kvalitet och bostädernas pris beror på närskolsprincipen, som garanterar att de barn som bor i en skolas elevrekryteringsområde har rätt att gå i den. Föräldrarna gör således skolval för sina barn redan då de väljer att flytta till ett visst område, alltså inte bara om de väljer en sådan skola för barnen som ligger utanför deras eget elevrekryteringsområde.

RAMI HANAFI

Mitä asuntojen hinnoista voi päätellä?

Asunto koostuu useista eri ominaisuuksista eli taloustieteen kielellä asunto on differentioitu tuote. Asuntojen ominaisuudet puolestaan heijastuvat asuntojen hintoihin. Suurempi asunto maksaa tyypillisesti enemmän kuin naapurissa oleva pienempi asunto ja hyvien kulkuyhteyksien päässä olevat asunnot ovat kalliimpia kuin muuten samanlaiset asunnot huonompien yhteyksien päässä. Nämä hintaerot paljastavat, miten paljon asunnonostajat eli tavalliset kotitaloudet arvostavat asunnon eri ominaisuuksia.

Vilka slutsatser kan man dra av bostadspriserna?

En bostad består av många olika egenskaper och är därmed på ekonomispråk en differentierad produkt. Bostädernas egenskaper återspeglar sig på deras priser. En större bostad kostar vanligen mera än en mindre bostad strax intill, och bostäder dit förbindelserna är goda är dyrare än motsvarande bostäder som har sämre förbindelser. Dessa prisskillnader avspeglar hur mycket bostadsköparna alias hushållen värdesätter de olika egenskaperna hos bostäder.

Asian valaisemiseksi tarkastellaan esimerkkinä kahta muuten samanlaista asuntoa, mutta joista toisesta matka-aika keskustaan on 15 minuuttia lyhyempi. Lähempänä keskustaa oleva asunto on 20 000 euroa kalliimpi. Hintaero paljastaa asunnonostajien maksuhalukkuuden eli sen, kuinka paljon he ovat valmiita maksamaan paremmasta sijainnista. Toisin sanoen asuntojen hinnoissa voi olla ero vain, jos asunnonostajat arvostavat lyhyempää matka-aikaa.

Asuntojen hintoja voidaan käyttää myös sen arvioimiseksi, kuinka paljon perheet ovat valmiita maksamaan koulun laadusta. (Koulun laatu on melko epäselvä käsite, johon palaamme myöhemmin). Tämä johtuu siitä, että Helsingissä on käytössä niin sanottu lähikouluperiaate, joka takaa tietyn koulun oppilaaksiottoalueella asuvien perheiden lasten pääsyn kyseiseen kouluun. Lähikouluperiaatteen vuoksi koulun laadusta muodostuu tavallaan yksi asunnon lisäominaisuus, joka mahdollisesti vaikuttaa lapsiperheiden asunnonostopäätöksiin. Jos siis voimme vertailla kahta muuten samanlaista asuntoa kahden erilaatuisen koulun oppilaaksiottoalueella, asuntojen hintaero paljastaa vanhempien maksuhalukkuuden koulun laadun paranemisesta.

Vanhempien maksuhalukkuuden selvittäminen on periaatteessa helppoa, mutta käytännössä vaikeaa. Tämä johtuu siitä, että asuinalueet ja koulujen oppilaaksiottoalueet eroavat toisistaan muutenkin kuin koulun laadun suhteen, jolloin on erittäin vaikeaa vertailla kahta muuten täsmälleen samanlaista asuntoa. Valaiskoon esimerkki jälleen asiaa. Tarkastellaan kaupunkia, jossa on kaksi asuinalueita, jotka myös muodostavat omat oppilaaksiottoalueensa. Molemmilla alueilla on yksi peruskoulu ja koulut ovat täsmälleen samanlaisia resursein ja opetuksen laadultaan. Toinen alueista sijaitsee merenrannalla keskustan palveluiden läheisyydessä, kun taas toiselta alueelta käsin näistä palveluista nauttaminen on vaivalloista. Puolet kaupungissa asuvista perheistä on pieni- ja toinen puoli suurituloisia.

Kaikki perheet haluaisivat asua merenrannalla, mutta on selvää, että suurituloiset voivat maksaa merenranta-asunnoista enemmän kuin pienituloiset ja merenrannalla oleva asuinalue täyttyy suurituloisista perheistä. Lähikouluperiaatteen myötä tämä tarkoittaa myös sitä, että suurituloisten lap-

För att belysa saken analyserar vi i exempelsyfte två i övrigt likadana bostäder av vilka den ena ligger på 15 minuter kortare avstånd från centrum. Den bostad som ligger närmare centrum är 20 000 euro dyrare än den andra. Prisskillnaden avslöjar hur viliga bostadsköparna är att betala för ett bättre läge. Och samtidigt: en sådan här skillnad i bostädernas pris förutsätter att bostadsköparna sätter värde på att bo på kortare avstånd från centrum.

Bostadspriserna kan också användas för att få reda på hur mycket familjerna är redo att betala för skolans kvalitet. (En skolas kvalitet är ett ganska oklart begrepp som vi återkommer till senare.) Detta kommer sig av att den så kallade närskolsprincipen tillämpas i Helsingfors. Den garanterar att barnen i familjer som bor inom en skolas elevrekryteringsområde har rätt att gå i den skolan. Som följd av närskolsprincipen blir skolans kvalitet på sätt och vis en tilläggs egenskap hos bostaden, och kvaliteten kan tänkas inverka på barnfamiljernas bostadsköpsbeslut. Om vi alltså kan jämföra två i övrigt likadana bostäder som ligger i rekryteringsområden för skolor av skild kvalitet avslöjar prisskillnaden mellan bostäderna föräldrarnas villighet att betala mera för en skola med bättre kvalitet.

Att få reda på föräldrarnas villighet att betala mera är lätt i princip men svårt i praktiken. Detta för att bostadsområden och skolors elevrekryteringsområden avviker från varandra även i andra avseenden än skolans kvalitet, vilket ju gör det mycket svårt att jämföra två annars helt likadana bostäder. Vi låter igen ett exempel belysa saken: Vi tänker oss en stad med två bostadsområden som samtidigt bildar varsitt elevrekryteringsområde. Bägge områdena har varsin grundskola och skolorna är precis likadana till resurser och undervisningskvalitet. Det ena området ligger vid havsstranden i närheten av servicen i centrum, det andra ligger på besvärligt avstånd från denna service. Hälften av stadens invånare har låga, hälften höga inkomster.

Alla familjer skulle vilja bo vid havet, men det är klart att höginkomsttagarna kan betala mera för havsnära bostäder än låginkomsttagarna, och då fylls ju bostadsområdet vid havsstranden av höginkomstfamiljer. Och i och med närskolsprincipen innebär detta att höginkomsttagarnas barn har

set ovat omassa ja pienituloisten lapset omassa koulussa. Jos on myös niin, että suurituloisten lapset pärjäävät koulussa keskimäärin pienituloisten lapsia paremmin (tämä on esimerkin oletus, ei välttämättä totta), merenranta-alueen koulun oppimistulokset ovat paremmat.

Esimerkissä asuinalueiden eriytyminen tulojen mukaan johtaa siihen, että kalliilla alueella on parempia oppimistuloksia tuottava koulu. Jos vertaillaan asuntojen hintoja eri oppilaaksiottoalueilla, havaittaisiin, että parempia oppimistuloksia tuottavan koulun puolella hinnat ovat korkeammat. Asuntojen hintaero ei kuitenkaan kerro välttämättä mitään vanhempien maksuhalukkuudesta koulun suhteen, vaan kyseessä on merenrannan ja palveluiden aiheuttama hintaero.

Tutkimusmenetelmästä

Yksinkertaisin ratkaisu edellä kuvattuun ongelmaan olisi kontrolloida tai vakioida meren läheisyys jollain tilastollisella menetelmällä, kuten regressioanalyysin avulla. Käytännössä ongelmaan on kuitenkin vaikea vastata, koska asuinalueet eroavat useiden tekijöiden suhteen, eikä tutkijan ole mahdollista havaita kaikkia naapuruston laatutekijöitä. Koska tutkija ei koskaan havaitse kaikkia asuinalueiden välisiä eroja, täytyy tutkimusasetelman olla sellainen, jonka avulla tutkija voi kontrolloida asuinalueiden väliset erot riippumatta siitä, pystyykö tutkija havaitsemaan ne vai ei.

Tutkimuksessa käytettiin Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) asuntohinta-aineistoa, joka perustuu suurimpien asuntovälittäjien välittämään asuntokauppoihin. Aineisto sisältää kauppahinnan lisäksi kattavasti tietoja asunnon ominaisuuksista sekä asunnon tarkkan osoitteen. Lisäksi käytössämme oli tietoja Helsingin ala-asteiden oppimistuloksista (koulun keskimääräinen koetulos 6. luokan matematiikan kaikille yhteisestä kokeesta), erityis- ja vieraskielisten oppilaiden osuuksista sekä oppilaaksiottoalueiden väestön sosioekonomisista ominaisuuksista.

Itäntulenteissa haluaisimme siis vertailla ominaisuuksiltaan ja sijainniltaan täsmälleen samanlaisten asuntojen hintoja, joiden ainoana erona olisi se,

sin skola och låginkomsttagarnas barn sin. Om det också är så att barn i höginkomsttagarfamiljer i genomsnitt klarar sig bättre i skolan än låginkomsttagarfamiljernas barn (detta är ett antagande i vårt exempel, inte nödvändigtvis sant), blir inlärningsresultaten ju bättre i havsstrandsområdets skola.

I vårt exempel leder bostadsområdenas differentiering enligt inkomst till att det dyra området har en skola som producerar bättre inlärningsresultat. Om vi jämför bostadspriserna i de två elevrekryteringsområdena märker vi att priserna är högre i det rekryteringsområde som ger de bättre inlärningsresultaten. Men skillnaden i bostadspris säger inte nödvändigtvis någonting om föräldrarnas villighet att betala för skolan, utan det kan handla om en prisskillnad förorsakad av havets och servicens närhet.

Om forskningsmetoden

Enklaste lösningen på ovan beskrivna problem vore att kontrollera eller standardisera havets närhet med någon statistisk metod, t.ex. en regressionsanalys. Men i praktiken är det svårt att tackla problemet eftersom bostadsområden är olika beträffande flera olika faktorer och en forskare inte kan fånga upp alla kvalitetsfaktorer i ett grannskap. Och eftersom forskaren aldrig kan se alla skillnader mellan bostadsområdena måste forskningsupplägget vara sådant att forskaren kan kontrollera skillnaderna bostadsområden emellan oberoende av om han/hon kan skönja dem eller inte.

I vår undersökning använde vi ett bostadspris-material från Statens tekniska forskningsanstalt VTT som bygger på köp förmedlade av de största bostadsförmedlingsfirmorna. Förutom köpesumman upptar materialet täckande uppgifter om bostadens egenskaper, samt bostadens exakta adress. Dessutom förfogade vi över data om inlärningsresultaten i lågstadieskolorna i Helsingfors (skolans medeltal i ett för alla gemensamt prov i matematik i årskurs 6), om andelarna elever med specialundervisning resp. främmande modersmål samt om elevrekryteringsområdets befolknings socioekonomiska egenskaper.

I ett idealläge skulle vi alltså vilja jämföra priserna på bostäder med exakt samma egenskaper och

Kuvio 1. Tutkimusasetelma yhden oppilaaksiottoalueen rajauksessa.
Figur 1. Forskningsupplägget i ett fall av elevrekryteringsgräns

minkä tasoiseen kouluun osoite takaa pääsyn. Hyvin lähelle tällaista tutkimusasetelmaa päästään käyttämällä hyväksi oppilaaksiottoalueen rajoja.

Tutkimusasetelmaa voidaan havainnollistaa kuvion 1 avulla, jossa tarkastellaan yhtä oppilaaksiottoalueen rajaa ja sen läheisyydessä tehtyjä asuntopaikkoja. Sinisellä merkityissä rakennuksissa ei ole tehty kauppooja tutkimusajanjaksolla, kun taas keltaisella merkityissä on. Menetelmässä jokaiselle asuntokaupalle etsitään verrokki oppilaaksiottoalueen toiselta puolelta. Koska tavoitteena on vakioida kaikki sijaintiin liittyvät tekijät, verrokiksi valitaan lähin asuntokauppa rajan toiselta puolelta. Ideana on yksinkertaisesti se, että jokainen asuntokauppari on samassa naapurustossa ja niissä asuvat perheet voivat nauttia täsmälleen samoista naapuruston palveluista lähikoulua lukuun ottamatta. Esimerkiksi kuvion 1 tapauksessa tämä tarkoittaa sitä, että asunnoista on lähes yhtä helppo pääsy läheiseen puistoon. Ainoa naapurustoihin liittyvä ero asuntojen välillä se, mihin kouluun asunnon osoite takaa pääsyn. Tällaisen tutkimusasetelman avulla voidaan siten sulkea pois naapuruston muiden omi-

läge och den enda skillnaden att de garanterar inträde i skolor av olika kvalitet. Vi kommer mycket nära ett sådant forskningsupplägg genom att använda oss av elevrekryteringsområdenas gränser.

Upplägget kan åskådliggöras med hjälp av Figur 1, som visar en gräns till ett elevrekryteringsområde och de bostadsköp som gjorts i gränsens närhet. I de blåmarkerade byggnaderna gjordes inga affärer under forskningsperioden, men nog i de gulmarkerade. I metoden söks för varje bostadsköp ett jämförande bostadsköp på andra sidan gränsen. Eftersom idén är att eliminera alla lägesfaktorer tar vi som jämförelse det närmaste bostadsköpet på andra sidan gränsen.

Idén är i all enkelhet att varje bostadspär ligger i samma grannskap och att de familjer som bor i dem kan åtnjuta precis samma lokala service, med undantag av närskolan. I det fall Figur 1 visar betyder detta att det till exempel är ungefär lika lätt att komma till en närbelägen park från bägge bostäderna. Enda grannskapsrelaterade skillnaden är vilken skola bostadens adress garanterar inträde i. Med hjälp av ett sådant forskningsupplägg kan vi utsluta den verkan som övriga egenskaper i området har

naisuuksien vaikutus asuntojen hintoihin. Asuntokauppa-aineistomme mahdollistaa myös useiden asuntojen ominaisuuksien, kuten pinta-alan, kunnan ja yhtiövastikkeen, kontrolloimisen.

OPPILAAKSIOTTOALUEEN RAJA muodostaa epäjatkuvuuden (*discontinuity*) koulun laadussa, koska asunnon osoite vaikuttaa todennäköisyyteen, että perheen lapsi pääsee kyseisen alueen kouluun. Tästä juontuu tutkimusasetelman englanninkielinen nimi *boundary discontinuity design* (ks. esim. Black 1999 ja Gibbons ym. 2013). Kyseistä tutkimusasetelmaa on käytetty useissa viime vuosina julkaistuissa kansainvälisissä koulujen laatua käsittelevissä tutkimuksissa (ks. esim. Black ja Machin, 2011). Jos koulujen laadussa on asuntojen hintoihin vaikuttavia eroja, täytyisi asuntojen hinnoissa näkyä epäjatkuvuus tai hyppäys, kun astutaan oppilaaksiottoalueen rajan yli.

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että kun tarkastellaan koulupiirien rajoilla tehtyjä asuntopaikkoja näin käy. Oppimistulosten perusteella ”paremman” koulun oppilaaksiottoalueen puolella olevat asunnot ovat keskimäärin kalliimpia kuin ”heikomman” koulun oppilaaksiottoalueen samantyyppiset asunnot. Ero on myös rahallisesti merkittävä. Arviomme mukaan asuntojen hinnat kohoavat lähes kolme prosenttia, kun lähikoulun oppimistulokset nousevat keskimääräisestä parhaaseen kymmenykseen. Tyypillisen perheasunnon (4 hh + k) tapauksessa tämä tarkoittaa reilun 11 000 euron hinnannälisäystä. Huomionarvoista on myös se, että erityis- tai vieraskielisten oppilaiden osuudet eivät vaikuttaneet asuntojen hintoihin. Julkisuudessa esillä olleet tiedot siitä, että helsinkiläiset lapsiperheet systemaattisesti välttelisivät kouluja, joissa vieraskielisten oppilaiden osuus on suuri, eivät siis saaneet tukea tutkimuksestamme.

Mikä on asunnonostajien mielestä hyvä koulu?

Tuloksemme siis oli, että koulujen oppimistulokset vaikuttavat asuntojen hintoihin Helsingissä. Tarkoittaako tämä, että vanhemmat arvostavat nimenomaan koulun tuottamaa lisäarvoa eli sitä, miten paljon koulu pystyy edistämään oppilaiden

pä bostadspriserna. Vårt bostadsköpsmaterial tillåter oss också att kontrollera många egenskaper hos bostäderna, såsom storlek, skick och bolagsvederlaget (dvs. hyran åt husbolaget).

ELEVREKRYTERINGSGRÄNSEN utgör en diskontinuitet i skolkvaliteten, eftersom bostadens adress kan inverka på sannolikheten att familjens barn börjar gå i områdets egen skola. Därav kommer sig också forskningsuppläggets namn på engelska: *boundary discontinuity design* (se t.ex. Black 1999 and Gibbons et al. 2013). Det har tillämpats i flera undersökningar ute i världen om skolors kvalitet (se t.ex. Black and Machin, 2011). Om det finns sådana skillnader i skolornas kvalitet som inverkar på bostadspriserna borde det synas en plötslig skillnad, en diskontinuitet, i bostadspriserna då gränsen mellan elevrekryteringsområdena överskrids.

Våra rön visar att så verkligen är fallet när man granskar de bostadsköp som skett nära elevrekryteringsgränserna. De bostäder som ligger på den sidan där närskolan i inlärningsresultathänseende är ”bättre” är i medeltal dyrare än likadana bostäder på den sidan där skolan enligt inlärningsresultaten är ”sämre”. Skillnaden är märkbar också penningmässigt. Enligt vår kalkyl steg bostadspriserna med nästan tre procent då inlärningsresultaten i närskolan stiger från en genomsnittlig tiondel till den bästa tiondelen. Ifall det handlar om en typisk fyra rums familjebostad innebär det ett prispåslag om 11 000 euro. Att lägga märke till är också att andelarna elever med specialundervisning eller främmande modersmål inte inverkade på bostadspriserna. De uppgifter som framlagts i offentligheten att barnfamiljer i Helsingfors systematiskt skulle undvika skolor med en stor andel elever med främmande modersmål får alltså inte stöd av vår studie.

Vad är en bra skola enligt bostadsköparna

Vi kom alltså fram till att skolornas inlärningsresultat inverkar på bostadspriserna i Helsingfors. Betyder detta att föräldrarna värdesätter uttryckligen det mervärde skolan ger, alltså att skolan kan främja elevernas inlärnin? Tyvärr ger våra rön inget direkt svar på denna fråga, eftersom de inlärningsresultat

Oletus, että helsinkiläiset lapsiperheet systemaattisesti välttelisivät kouluja, joissa vieras-kielisten oppilaiden osuus on suuri, ei saanut tukea tästä tutkimuksesta.

oppimista? Valitettavasti tuloksemme eivät anna tähän kysymykseen suoraa vastausta, koska käytämämme oppimistulokset oli mitattu vain yhtenä ajankohtana eli 6. luokalla. On siis mahdotonta tietää, mikä osa koulujen välisistä oppimistuloserosta johtuu juuri koulun ja opettajien vaikutuksesta ja mikä puolestaan lähtökohtaisista eroista oppilaiden kyvykkyydessä. On myös mahdollista, että vanhemmat arvostavat hyviä opettajia ja koulua tai että he arvostavat hyviä koulukavereita tai molempia.

Pyrimme vastaamaan tähän kysymykseen tarkemmin käyttämällä oppilaaksiottoalueiden väestötietoja, erityisesti oppilaaksiottoalueiden keskimääräisiä tuloja ja korkeasti koulutettujen osuuksia. Vaikka tuloksemme näiltä osin ovat vain suunta-antavia, niiden mukaan vanhemmat arvostavat nimenomaan kouluja, joiden oppilaaksiottoalueella asuu hyvätuloisia perheitä. Tämä viittaa siihen, että vanhemmat ”shoppailevat” lapsilleen nimenomaan hyvää sosioekonomisesta taustasta tulevia koulukavereita.

Mitä tutkimuksemme opettaa?

Tieteellisen kontribuution lisäksi tutkimustuloksemme ovat tärkeitä myös politiikanteon kannalta kahdesta syystä. Ensimmäinen syy liittyy tulosten tulkintaan ja käyttöön politiikan valmistelussa. Monelle taloustieteeseen tutustumattomalle voi herätä kysymys, miksi asuntojen hintojen ja koulun laadun

vi använde bara hade mätts vid ett enda tillfälle, dvs. i årskurs 6. Det är alltså omöjligt att veta hur stor del av skillnaderna i inlärningsresultat skolor emellan som beror på skolan och lärarna eller på skillnader i elevernas förutsättningar och talanger. Det är också möjligt att föräldrarna sätter värde på bra lärare och skolor eller att de sätter värde på bra skolkamrater – eller bådadera.

Vi försöker besvara denna fråga noggrannare genom att använda befolkningsdata om elevrekryteringsområdena, i synnerhet medelinkomsten samt andelen högre utbildade i rekryteringsområdet. Trots att våra resultat till denna del är enbart riktninggivande, ger de vid handen att föräldrarna värdesätter uttryckligen sådana skolor i vars rekryteringsområden det bor välbärgade familjer. Detta tyder på att föräldrarna ”shoppar” skolkamrater med god socioekonomisk bakgrund åt sina barn.

Vad kan vi lära av vår undersökning?

Förutom vad de tillför vetenskapen är våra forskningsrön viktiga även för politiken – av två orsaker. Den första har att göra med tolkningen och användandet av rönen i det politiska beredandet. Är man inte invigd i ekonomi kan man lätt ställa sig frågan varför ett samband mellan bostadspriser och skolors kvalitetsnivå är så viktigt. Vad gör det att den av två likadana bostäder som ligger i det område som har den bättre skolan kostar 11 000 euro mera

välkommen yhteys on tärkeää. Mitä sitten jos kahdesta samanlaisesta asunnosta paremman koulun alueella oleva maksaa 11 000 euroa enemmän? Tulos ei tietenkään tarkoita sitä, että raha sinänsä olisi tärkeää. Sen sijaan täytyy ymmärtää, että tämä 11 000 euroa on nyt pois jostain muusta perheen arvostamasta asiasta. Käytännössä tämä tarkoittaa vähemmän lomamatkoja tai harrastuksia tai vähemmän vapaa-aikaa perheen kanssa, jos tuo 11 000 euroa hankitaan tekemällä ylitöitä. Maksuhalukkuus siis kertoo siitä, että saadakseen lapsensa mahdollisimman hyvään kouluun perhe on valmis luopumaan muista sille tärkeistä asioista.

Tutkimuksemme vahvuus on se, että siinä analysoidaan asunnonostajien todellisia valintoja. Esimerkiksi kyselytutkimuksilla olisi erittäin vaikeaa selvittää perheiden todellisia arvostuksia. Kyselyn tuloksia on erityisen vaikeaa tulkita, jos kysely on toteutettu huomioimatta perheiden budjettirajoitteita tai jos kysely on tehty perheille, jotka ovat tehneet asuinpaikan valinnan useita vuosia sitten. Toisin kuin kyselyyn vastatessaan, asuntoa ostaessaan perhe on miettinyt valintansa huolellisesti läpi ja tehnyt itsensä kannalta parhaan mahdollisen valinnan käyttämällä perheen todellisia resursseja. Vaikka kyselytutkimuksilla saataisiin selville, että vanhemmat arvostavat koulun laatua ja olisivat jopa valmiita maksamaan siitä, kyselyillä ei voida yleensä uskottavasti selvittää, kuinka paljon vanhemmat ovat valmiita maksamaan todellisessa valintatilanteessa.

Tutkimuksemme havainnollistaa, miten asuntojen hinnat voivat hyvin suunnitellun tutkimusasetelman kanssa auttaa selvittämään, kuinka paljon ihmiset arvostavat paikkaan sidottuja paikallisia palveluita. Koulun laadun lisäksi taloustieteessä on tutkittu esimerkiksi saavutettavuuden, viheralueiden, ilmanlaadun ja rikollisuuden vaikutuksia asuntojen hintoihin. Tällaisia tuloksia voidaan hyödyntää kaupunkirakenteen muodostumisen ymmärtämisessä sekä kaupunkisuunnittelussa.

Toinen politiikan kannalta tärkeä asia liittyy asuinalueiden ja koulujen eriytymiseen. Helsingissä ja muissakin kaupungeissa käytössä olevan lähikouluperiaatteen yhtenä tavoitteena on pidetty sitä, että se vähentää koulujen välistä eriytymistä estä-

än den andra? Självklart betyder resultatet inte att pengarna i sig vore viktiga. Däremot måste man inse att dessa 11 000 euro är bort från någonting annat som familjen värdesätter. I praktiken betyder det färre semesterresor eller hobbyn eller dylikt. Eller mindre fritid med familjen om de 11 000 skaffas genom övertidsarbete. Villigheten att betala vittnar alltså om att familjen är villig att avstå från något annat viktigt för att kunna ha barnen i en så bra skola som möjligt.

Styrkan med vår undersökning är att den analyserar de val som bostadsköparna gjort på riktigt. Med till exempel en enkät vore det mycket svårt att klarlägga familjernas verkliga värderingar. Och att tolka rönen av en enkät blir desto svårare om enkäten gjorts utan att beakta familjernas budgetbegränsningar, eller om den riktats till familjer som redan valt sin boplatz för flera år sedan. När en familj har köpt bostad har den tänkt igenom saken grundligt och fattat ett optimalt beslut för sig själv utgående från familjens reella resurser. Vid en enkät däremot kan man i regel inte trovärdigt klarlägga hur mycket föräldrarna är redo att betala på riktigt i en valsituation, även om man lyckats klarlägga att de värdesätter skolans kvalitet och rentav vore redo att betala för den.

Vår undersökning åskådliggör hur bostadspriserna tillsammans med ett välplanerat forskningsupplägg kan hjälpa till att klarlägga i hur hög grad folk uppskattar lokalt förankrad service. Inom ekonomisk vetenskap har man undersökt vilken inverkan inte bara skolan utan också närbarhet, grönområden, luftkvalitet och kriminalitet har på bostadspriserna. Sådana rön kan man ha nytta av för att förstå hur stadsstrukturen uppkommer och för att idka stadsplanering.

En annan aspekt som är viktig ur politisk synvinkel är bostadsområdets och skolors differentiering. Som ett av målen med den närskoleprincip som tillämpas i Helsingfors och andra städer har man satt att den ska minska differentieringen skolor emellan genom att hindra familjer med goda inkomster att söka sig till vissa skolor. Men detta tänkande beaktar inte alls att familjerna gör skolval för sina barn redan då de köper bostad, såsom våra rön och en myckenhet internationell forskningslitte-

mällä hyvätuloisten perheiden lasten hakeutuminen tiettyihin kouluihin. Tässä ajattelussa ei kuitenkaan huomioida sitä, että perheet tekevät lastensa kouluvalintoja myös asuinpaikkansa valintojen yhteydessä, kuten tuloksemme yhdessä laajan kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden kanssa osoittavat (ks. myös Kortelainen ja Kuosmanen 2014). Lähikouluperiaate voi-kin aiheuttaa sen, että rikkaimmat perheet valitsevat asuinpaikkansa tiettyjen koulujen oppilaaksiottoalueilta, jolloin heidän lapsensa valikoituvat näihin kouluihin. Tämän kaltainen valikoituminen voi vahvistaa koulujen välistä eriytymistä ja sitä kautta kasvattaa eroja eritaustaisten lasten oppimistuloksissa. *

OSKARI HARJUNEN toimii erikoistutkijana Helsingin kaupungin tietokeskuksessa. **MIKA KORTELAINEN** toimii johtavana ekonomistina ja **TUUKKA SAARIMAA** erikoistutkijana VATT:ssa.

ratur påvisar (se även Kortelainen och Kuosmanen 2014). Tvärtom kan närskoleprincipen faktiskt förorsaka att de rikaste familjerna väljer att bo i vissa skolors elevrekryteringsområden och att deras barn börjar gå i dessa skolor. Denna typ av anhopning eller urvalsmekanism kan stärka differentieringen skolor emellan och därmed öka skillnaderna i inlärningsresultat mellan barn av olika bakgrund. *

OSKARI HARJUNEN verkar som specialforskare vid Helsingfors stads faktacentral. **MIKA KORTELAINEN** verkar som ledande ekonomist och **TUUKKA SAARIMAA** som specialforskare vid VATT.

Lähteet | Källor:

Black, Sandra E. – Stephen Machin (2011): Housing Valuations of School Performance. Teoksessa Eric A. Hanushek, Stephen Machin and Ludger Woessmann (toim.): Handbook of the Economics of Education, Vol 3. North-Holland: Amsterdam.

Gibbons, Stephen – Stephen Machin – Olmo Silva (2013): Valuing School Quality Using Boundary Discontinuities. Journal of Urban Economics 75(1): 15–28.

Harjunen, Oskari – Mika Kortelainen – Tuukka Saarimaa (2014): Best Education Money Can Buy? Capitalization of School Quality in Finland. VATT Working Papers 58.

Kortelainen, Mika – Isa Kuosmanen (2014): Kouluvalintojen vaikutukset Suomessa epäselviä. VATT Policy Brief 3-2014.

JUSSI HELLSTEN

Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus tukena helsinkiläisten hyvinvoinnin seurannassa

Undersökningen
Hälsa och välfärd för invånarna
stöder följandet av helsingforsbornas hälsa

THL:N TUOTTAMA Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH) tuo kunnille rekisteritietojen rinnalle tietoa asukkaiden koetusta hyvinvoinnista ja terveydestä, elintavoista ja muista hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavista tekijöistä. Tätä tietoa on nyt saatavilla myös Helsingistä, ja sen hyödyntämistä osana kaupunkilaisten hyvinvoinnin seurantaan olisi syytä kehittää. Tässä artikkelissa tehdään joitakin nostoja helsinkiläisten hyvinvoinnista ATH-tutkimuksen pohjalta ja pohditaan aineiston hyödyntämisen mahdollisuuksia.

Kuntalaisten hyvinvoinnin tilan seuraaminen on muodostunut tärkeäksi osaksi kunnan tehtäviä. Muun muassa terveydenhuoltolaissa määritellään kunnan tehtäväksi terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Lain mukaan ”Kunnan on seurattava asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin.” (Terveydenhuoltolaki). Myös tänä vuonna voimaan tullessa sosiaalihuoltolaissa määritellään, että kunnallisten viranomaisten kuuluu yhteistyössä seurata ja edistää sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden että lasten ja nuorten hyvinvointia ja lisäksi poistaa epäkohtia ja ehkäistä niiden syntymistä (Sosiaalihuoltolaki). Samanlaisia velvoitteita löytyy muista laeista kuten nuorisolaista. Oletettavaa on, että kunnan väestön hyvinvoinnin seuraamisen velvoite säilyy kunnilla myös tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen jälkeen.

Vaikka Suomessa on kansainvälisesti kattavat rekisterit, ne eivät kuitenkaan pysty kertomaan kaikkea. Varsinkin rekisteritieto hyvinvoinnista kertoo ennemminkin pahoinvoinnista ja palvelujen ja etuuksien käytöstä kun varsinaisesta hyvinvoinnista.

UNDERSÖKNINGEN Hälsa och välfärd för invånarna ATH (Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus) gjord av Institutet för hälsa och välfärd THL ger – som ett tillägg till registerbaserad information – kommunerna kunskap om invånarnas upplevda välfärd och hälsa, levnadsvanor och andra välfärds- och hälsofaktorer. Det finns uppgifter även skilt om Helsingfors, och det vore nu skäl att ta vara på dem för att utveckla följandet av stadsbornas välfärd. Föreliggande artikel lyfter på basis av ATH-enkäten fram en del fakta om helsingforsbornas välfärd, och dryftar möjligheterna att göra nytta av dem.

Att följa kommuninvånarnas välfärd har blivit en viktig del av kommunens uppgifter. Bland annat i Hälso- och sjukvårdslagen slås det fast att kommunen har i uppgift att främja hälsa och välfärd. Enligt lagen skall en kommun ”bevaka kommuninvånarnas hälsa och välfärd och de faktorer som påverkar dessa inom varje befolkningsgrupp och observera effekterna av de åtgärder inom den kommunala servicen som sätts in för att svara mot kommuninvånarnas välfärdsbehov” (Hälso- och sjukvårdslagen). Även den socialvårdslagen som trädde i kraft i år slår fast att de kommunala myndigheterna under samarbete skall följa och främja välfärden bland såväl personer som behöver särskilt stöd som barn och unga, och därutöver avhjälpa missförhållanden och förebygga att sådana uppstår (Socialvårdslagen). Liknande förpliktelser finns även i andra lagar, såsom Ungdomslagen. Vi kan anta att förpliknelsen att följa befolkningens välfärd förblir på kommunernas ansvar även efter att man genomfört den kommande reformen av social- och hälsovårdens servicestrukturer.

Trots att det i Finland internationellt sett finns mycket täckande register kan dessa ändå inte ge svar på allt. I synnerhet registerfakta om välfärd

Rekisterit kertovat, kuinka moni ikääntynyt asuu yksin, mutta niiden avulla ei pystytä sanomaan, kuinka moni heistä on yksinäinen. Saamme rekistereistä tiedon siitä, kuinka moni asuu pienituloiseksi määritellyssä asuntokunnassa tai on joutunut turvautumaan toimeentulotukeen, mutta tämä ei välttämättä kerro siitä, kuinka moni on joutunut tinkimään ruuasta rahan puutteen vuoksi. Niin ikään rekisteritieto terveydestä kuvaa pikemminkin sairastavuutta.

Tästä syystä rekisteritietoa tukemaan tarvitaan tietoa koetusta hyvinvoinnista ja terveydestä, elintavoista ja muista hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavista tekijöistä. Esimerkiksi elintavoilla nähdään olevan iso merkitys kansantautien ehkäisyyn ja sosioekonomisten terveyserojen syntyyn. Rekistereistä tiedämme, kuinka moni sairastaa kansantautejamme, mutta emme pääse käsiksi niihin vaikuttaviin tekijöihin. Rekisterit eivät esimerkiksi pysty kertomaan, millä väestöryhmillä on suurin riski alkoholin liikakäyttöön tai tupakointiin ja mihin ryhmiin terveyskäyttäytymiseen liittyviä ehkäiseviä toimenpiteitä kannattaisi ensisijaisesti kohdentaa.

Tähän selkeään tiedon puutteeseen pyrkii vastaamaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH). Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen tavoitteena on tukea kuntia niiden palveluiden suunnittelussa ja arvioinnissa. ATH-tutkimuksessa kerätään väestöryhmittäistä seurantatietoa juuri niistä väestön hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä keskeisistä ilmiöistä, joista ei saada tietoa rekistereistä. Tutkimus käynnistyi vuonna 2010 muutamilla pilottilueilla ja muuttui vuodesta 2012 valtakunnalliseksi, jatkuvaksi tutkimukseksi. Vuosina 2013–2015 ATH-tutkimus on kerännyt tietoa yli 90 000:ltä 20 vuotta täyttäneeltä suomalaiselta, joista helsinkiläisiä oli lähes 10 000. ATH-tutkimuksen tulokset ovat kaikkien käytettävissä interaktiivisen verkkopalvelun kautta (www.thl.fi/ath).

MITÄ ALUEELLINEN TERVEYS- JA HYVINVOINTITUTKIMUS sitten kertoo meille helsinkiläisten koetusta hyvinvoinnista ja elintavoista? Rekisteri- ja tilastotietojen perusteella tiedämme jo, että helsinkiläisten terveydentila on parempi kuin suomalaisten keskimäärin. Helsingissä sairastetaan harvemmin ja käytetään

berättar mera om icke-välmaende och hur service och förmåner nyttjas än om egentlig välfärd. Registren ger svar på hur många äldre som bor ensamma, men inte på en hur stor andel av dem som känner sig ensamma. Registren ger data om hur många personer det bor i sådana hushåll som klasas som låginkomsthushåll eller som måst ty sig till utkomststödet, men detta säger inte nödvändigtvis något om hur många som varit tvungna att ge avkall på kosten på grund av penningbrist. På samma sätt beskriver registerdata om hälsa snarare sjukligheten.

Därför behövs det som stöd för den kunskap registren ger oss även kunskap om hur folk upplever sin välfärd och hälsa, om levnadsvanor och andra faktorer som påverkar hälsan och välfärden. Till exempel levnadsvanorna anses ha en stor betydelse för förebyggandet av folksjukdomar och uppkomsten av socioekonomiska hälsoskillnader. Registren ger svar på hur många som lider av våra folksjukdomar, men vi kommer inte åt de faktorer som inverkar på dem. Som exempel förmår registren inte svara på vilka befolkningsgrupper som löper största risken för missbruk av alkohol eller för rökning, och på vilka grupper man främst borde rikta in förebyggande hälsoarbete.

Det är denna uppenbara kunskapslucka som Institutet för hälsa och välfärd THL:s ATH-enkät vill reagera på. Syftet med denna undersökning om invånarnas hälsa och välfärd på lokalt plan är att stöda kommunerna med att planera och bedöma servicen. ATH-enkätensamlar befolkningsgruppsvis in just sådana uppgifter om centrala fenomen kring befolkningens hälsa och välfärd som registren inte innehåller. Enkäten kom igång år 2010 i några pilotområden och blev år 2012 en riksomfattande fortlöpande undersökning. Åren 2013–2015 har ATH samlat in uppgifter av sammanlagt över 90 000 finländare som fyllt 20 år, varav nästan 10 000 var helsingforsbor. Rönen från ATH står till allmänhetens förfogande via den interaktiva webbtjänsten www.thl.fi/ath.

VAD FÖRTÄLJER ATH – enkäten om invånarnas hälsa och välfärd – om upplevd välfärd och levnadsvanor bland helsingforsbor? Vi vet ju redan tack vare re-

lääkkeitä keskimääräistä vähemmän. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirrytään koko maata harvemmin (mm. Helsingin kaupungin tietokeskus 2015).

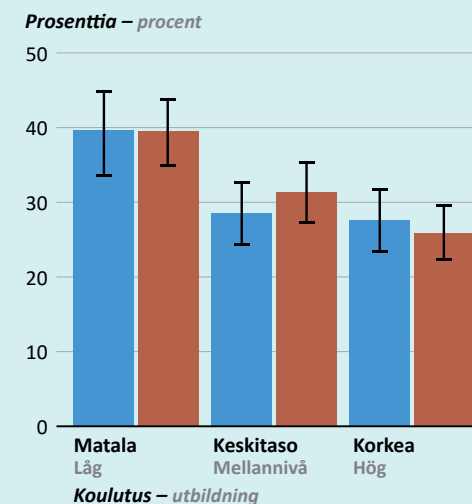
Tätä tukevat myös Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen tulokset. Vuonna 2015 vastanneista 20 vuotta täyttäneistä helsinkiläisistä joka kolmas (32 %) koki terveytensä enintään keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi, kun koko maassa 38 prosenttia vastanneista koki terveytensä enintään keskitasoiseksi. Ikääntyneet 75 vuotta täyttäneet helsinkiläiset kokivat odotetusti terveytensä nuorempia ikäryhmiä useammin heikommaksi, mutta myös koulutustasolla näyttäisi olevan merkitystä koettuun terveyteen. Matalan koulutustason omaavista helsinkiläisistä 40 prosenttia koki terveytensä enintään keskitasoiseksi, kun korkeasti koulutetuista näin koki 27 prosenttia. Lisäksi huomattavaa on, että 29 prosenttia kyselyyn vastanneista helsinkiläisistä aikuisista, ja joka kolmas 20–54-vuotias helsinkiläinen, oli kokenut vähintään kaksi viikkoa jatkunutta masennusoireilua viimeisen vuoden aikana. Koko maassa masennusoireilua oli ollut joka neljännellä vastaajalla.

gistren att helsingforsbornas hälsotillstånd är bättre än finländarnas i medeltal. I Helsingfors är man mera sällan sjuk och använder mindre mediciner än gemene finländare. I invalidpension (dvs. förtidspension) går man mera sällan än medelfinländaren (bl.a. Helsingfors stads faktacentral 2015).

Denna kunskap får stöd även av rönen från ATH. Av de finländare (20 år gamla eller äldre) som år 2015 besvarat enkäten upplevde 32 procent i Helsingfors, 38 procent i hela landet sin hälsa som medelgod eller sämre. Som väntat upplevde de gamla, över 75 åringarna, i Helsingfors ofta sin hälsa som sämre än de yngre åldersgrupperna, men även utbildningsnivån ser ut att ha samband med den upplevda hälsan. Bland dem i Helsingfors som hade låg utbildning upplevde 40 procent att deras hälsa var högst medelgod, mot 27 procent bland dem som hade högskoleutbildning. Dessutom bör vi lägga märke till att 29 procent av alla vuxna helsingforsbor som besvarat enkäten och var tredje helsingforsbo i åldern 20–54 år hade haft depressionssymptom under minst två veckor i sträck under det senaste året. I landet som helhet hade var fjärde sva-

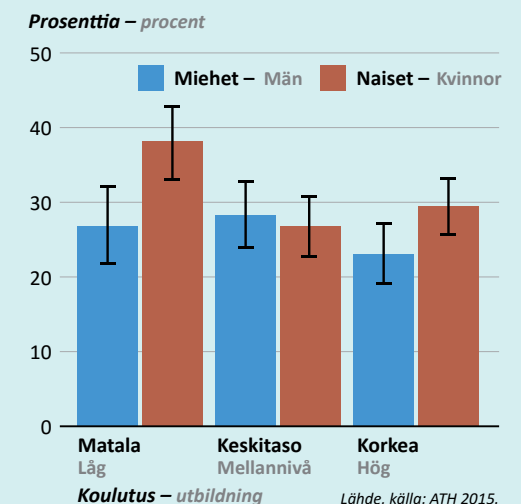
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus

Andel personer som upplever sin hälsa som medelmättig eller dålig

Vähintään kaksi viikkoa jatkunut masennusoireilu 12 viime kk aikana

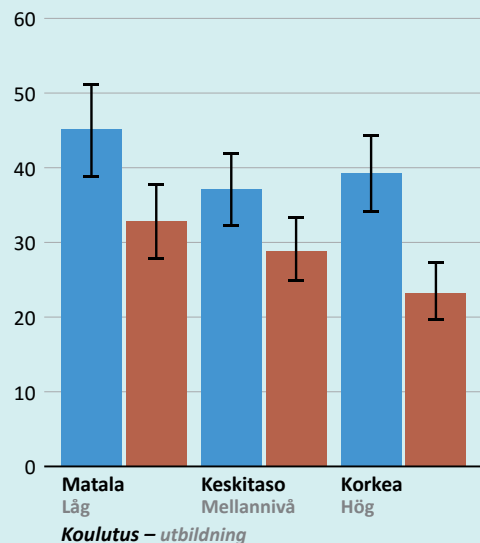
Andelen personer som under de senaste 12 månaderna haft depressionssymptom under minst två veckor i sträck

KUVIO 1. Terveyden indikaattoreita 20 vuotta täyttäneillä helsinkiläisillä ATH-tutkimuksessa 2015. **FIGUR 1.** Hälsoindikatorer bland 20 år fyllda helsingforsbor vid ATH-enkäten 2015

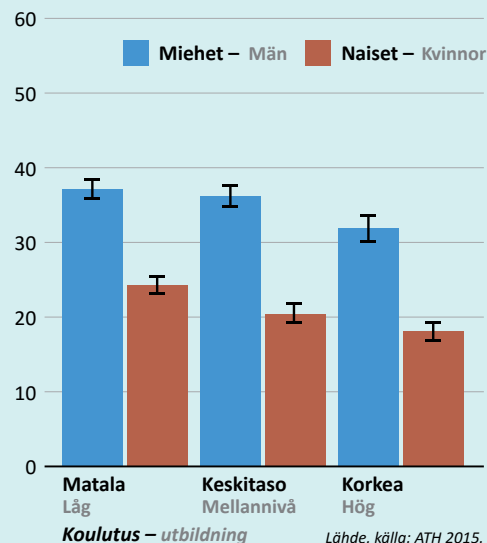
Helsinki – Helsingfors

Prosenttia – procent

Suomi – Finland

Prosenttia – procent

KUVIO 2. Alkoholia liikaa käyttävien osuus 20 vuotta täyttäneistä (AUDIT-C-mittari) ATH-tutkimuksessa 2015

FIGUR 2. Andelen 20-åriga eller äldre svarare som drack för mycket alkohol (mätt enligt AUDIT-C) vid ATH-enkäten 2015

Rekisterien pohjalta tiedämme kuitenkin myös sen, että vaikka helsinkiläisten terveydentila on keskimääräistä parempi, helsinkiläisten kuolleisuus on hieman koko maata suurempaa ja elinajanodote hieman koko maata matalampi (Mäki 2015a). Osaltaan helsinkiläisten korkeampaa kuolleisuutta selittävät alkoholiperäiset kuolemansyyt (Mäki 2015b). Alkoholi näyttäytyy Helsingin ongelmana myös ATH-tutkimuksessa. Vaikka muuten helsinkiläisten aikuisten elintavat ovat suomalaisten keskimääräistä parempia, on alkoholin liikakäyttö ja humalahakuinen juominen selkeästi yleisempää kuin koko maassa. Joka kolmas 20 vuotta täyttänyt helsinkiläinen käytti liikaa alkoholia. Koulutustasolla ja sukupuolella oli suuri yhteys alkoholin liikakäyttöön: matalasti koulutetuista miehistä 45 prosenttia ja korkeasti koulutetuista naisista 23 prosenttia käyttivät liikaa alkoholia.

ALKOHOLIKÄYTTÄYTYMISTÄ lukuun ottamatta helsinkiläisten aikuisten elintavat ovat ATH-tutkimuksen tulosten mukaan terveellisempiä kuin koko maassa. Helsinkiläiset tupakoivat vähemmän ja harrastavat

rare haft depressionssymptom.

På basis av registren känner vi också till att – trots att helsingforsbornas hälsotillstånd är bättre än genomsnittet – dödligheten bland dem är lite högre och livslängsförväntningen lite lägre än bland finländare i gemen (Mäki 2015a). En delorsak till den högre dödligheten i Helsingfors är de alkoholrelaterade dödsorsakerna (Mäki 2015b). Och även i ATH framstår alkoholen som ett problem för Helsingfors. Trots att levnadsvanorna i övrigt bland vuxna är bättre i Helsingfors än i landet överlag är alkoholmissbruk och fylleinriktat drickande klart vanligare i Helsingfors. Var tredje 20 år gammal eller äldre i Helsingfors drack för mycket alkohol. Utbildningsnivån och könet hade stort samband med överstor alkoholkonsumtion: bland män med låg utbildning drack 45 procent, bland kvinnor med hög utbildning 23 procent för mycket alkohol.

MED UNDANTAG AV ALKOHOLVANORNA är de vuxnas levnadsvanor enligt ATH-enkäten hälsosammare i Helsingfors än i landet som helhet. Helsingforsborna röker mindre och idkar oftare motion. Helsing-

useammin liikuntaa. Helsinkiläiset ovat myös harvemmin lihavia ja syövät useammin riittävästi kasviksia. Kuitenkin niin Helsingissä kuin koko maassa erityisesti juuri elintavoissa on väestöryhmien välillä suuria eroja koulutustaustan, sukupuolen ja iän perusteella. Esimerkiksi joka viides helsinkiläinen matalasti koulutettu mies tupakoi päivittäin, kun korkeasti koulutetuista naisista päivittäin tupakoi 6 prosenttia. Matalasti koulutetuista miehistä 41 prosenttia käytti ravinnossaan niukasti tuoreita kasviksia ja 27 prosenttia ei harrastanut ollenkaan vapaa-ajan liikuntaa. Korkeasti koulutetuista naisista 11 prosenttia söi niukasti tuoreita kasviksia ja 12 prosenttia ei harrastanut liikuntaa.

TERVEYDENHUOLTOLAIN TARKOITUKSENA on muun muassa edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta ja kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja (Terveydenhuoltolaki). Tämän pohjaksi tarvitaan ajantasaista tietoa väestöryhmien hyvinvoinnista ja terveydentilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi meidän pitää päästä pureutumaan keskiarvoja syvemmälle ilmiöihin. Erityisesti 621 000 asukkaan Helsingissä keskiarvot eivät aina anna todenmukaista kuvaa ilmiöstä, vaan hävittää usein väestöryhmien välisiä eroja.

Helsingin seudulla on tapahtunut asuinalueiden sosioekonomista ja etnistä eriytymistä (Vilka ym. 2014). Alueiden väliset erot näkyvät myös hyvinvointi- ja terveyseroina. Esimerkiksi helsinkiläisten sairastavuudessa ja elinajanodotteessa löytyy suuria alueellisia eroja kaupungin sisällä (Helsingin kaupungin tietokeskus 2015; Mäki 2015a). Olisikin tärkeää tarkastella, löytyykö kaupunkilaisten koetussa hyvinvoinnissa, terveystottumuksissa ja elintavoissa eroja kaupungin sisällä, ja mitkä tekijät vaikuttavat mahdollisiin hyvinvointieroihin.

Alueelliseen terveys ja hyvinvointitutkimukseen on vastannut vuosina 2013–2015 lähes 10 000 helsinkiläistä aikuista, mikä mahdollistaa aineiston pureutumisen nykyistä tarkemmalla tasolla. Helsingin kaupungin tietokeskuksessa onkin tarkoitus hyödyntää Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Alueellista terveys- ja hyvinvointitutkimusta ja tuottaa tarkasteluja helsinkiläisten terveydestä

forsborna är också mera sällan feta och äter oftare tillräckligt med grönsaker och frukter. Men både i Helsingfors och i landet som helhet finns det stora skillnader i levnadsvanor olika befolkningsgrupper emellan beroende på utbildningsbakgrund, kön och ålder. Som exempel röker var femte lågutbildad man i Helsingfors dagligen, mot 6 procent av de högutbildade kvinnorna. Av de lågutbildade männen åt 41 procent knappt med färska grönsaker och frukter och 27 procent idkade ingen motion alls på fritiden. Av de högt utbildade kvinnorna åt 11 procent knappt med grönsaker och frukter och 12 procent idkade ingen motion.

SYFTET MED HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSLAGEN är bland annat att främja och upprätthålla befolkningens hälsa, välfärd, arbets- och funktionsförmåga samt social trygghet, och att minska skillnader i hälsa befolkningsgrupper emellan (Hälsö- och sjukvårdslagen). Som grund för detta behövs färsk information om befolkningsgruppernas välfärd och hälsotillstånd och faktorer som påverkar dessa. Dessutom behöver vi komma djupare in på fenomenen än bara till medeltalen. I synnerhet i Helsingfors, med 621 000 invånare, ger medeltalen inte alltid en trogen bild av fenomenen, utan suddar ofta ut skillnaderna folkgrupper emellan.

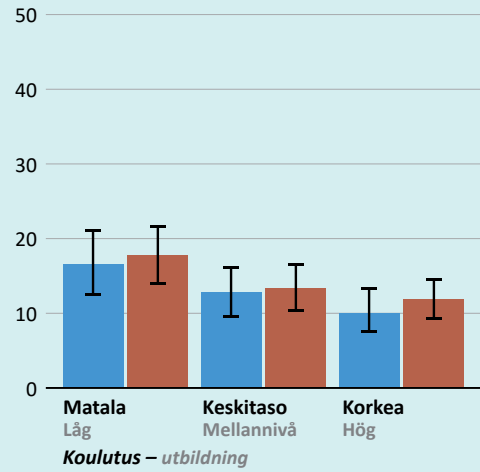
I Helsingforsregionen har det skett social och etnisk differentiering bostadsområden emellan (Vilka et al. 2014). Skillnaderna gäller också hälsa och välfärd. Till exempel i statistiken om sjuklighet och förväntad livslängd finns det stora lokala skillnader i Helsingfors (Helsingfors stads faktacentral 2015, Mäki 2015a). Därför vore det viktigt att utvärdera om det också finns lokala skillnader i upplevd välfärd, hälsovanor och levnadsvanor inom Helsingfors, och vilka faktorer det är som påverkar eventuella skillnader i välfärd.

Nästan 10 000 vuxna i Helsingfors har åren 2013–2015 svarat på ATH, enkäten om invånarnas hälsa och välfärd, och därmed blir det möjligt att precisera den lokala bilden. I detta utgångsläge har Helsingfors stads faktacentral valt att göra nytta av rönerna från ATH-enkäten och analysera helsingforsbornas hälsa och välfärd bland annat inom olika befolkningsgrupper och på noggrannare lokal nivå.

Lihavien osuus (kehon painoindeksi BMI ≥ 30 kg/m²)

Andelen feta (kroppsviktsindex BMI ≥ 30 kg/m²)

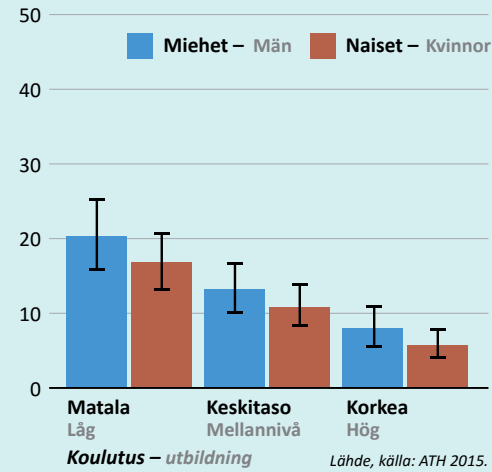
Prosenttia – procent

Päivittäin tupakoivien osuus

Andelen sådana som röker dagligen

Prosenttia – procent

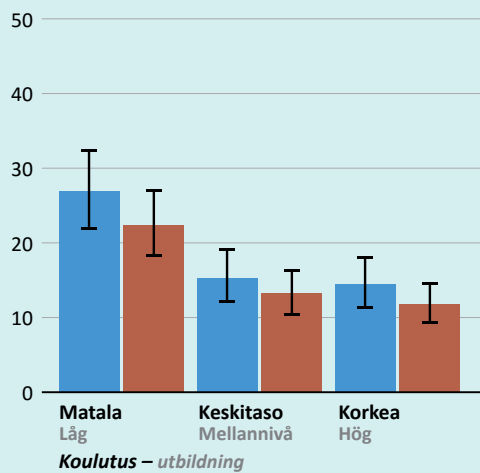
Lähde, källa: ATH 2015.

KUVIO 3. Elintapojen ja riskitekijöiden indikaattoreita 20 vuotta täyttäneillä helsinkiläisillä ATH- tutkimuksessa 2015
FIGUR 3. Indikatorer för levnadsvanor och riskfaktorer bland 20 år gamla eller äldre helsingforsbor vid ATH-enkäten 2015

Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus

Andel sådana som inte idkar fritidsmotion

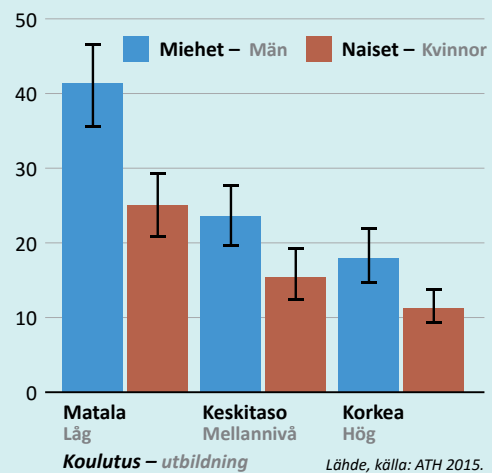
Prosenttia – procent

Niukasti tuoreita kasviksia ravinnossaan käyttävien osuus

Andelen sådana som inte äter mycket grönt

Prosenttia – procent

Lähde, källa: ATH 2015.

ja hyvinvoinnista muun muassa eri väestöryhmistä sekä tarkemmalla aluetasolla. Suppean peruseräraportin Helsingin tuloksista olisi tarkoitus ilmestyä alkuvuodesta 2016. Lähiaikoina luvassa on myös ainakin tarkastelua yksinasuvien näkökulmasta.

Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen tulosraportteja voi tarkastella aihepiireittäin interaktiivisen verkkopalvelun kautta (www.terveytemme.fi/ath).

ELISE HAAPAMÄKI toimii tutkijana Helsingin kaupungin tietokeskuksessa.

Tanken är att en begränsad basrapport om rönen för Helsingfors ska komma ut någon gång i början av år 2016. I snar framtid utlovas också åtminstone en analys som utgår från ensamboendes, singlar, synvinkel.

De rapporterade rönen från ATH-enkäten kan studeras enligt tema på den interaktiva webbtjänsten (www.terveytemme.fi/ath).

ELISE HAAPAMÄKI verkar som forskare vid Helsingfors stads faktacentral.

Lähteet | Källor:

Helsingin kaupungin tietokeskus (2015): Sairastavuus ja kansantauti-indeksit Helsingissä ja peruspiireittäin 2013. Tilastoja 2015:18. Helsingin kaupungin tietokeskus. http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/15_05_25_Tilastoja_18_Haapamaki.pdf

Kaikkonen R, Murto J, Pentala O, Koskela T, Virtala E, Härkänen T, Koskenniemi T, Ahonen J, Vartiainen E & Koskinen S. Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen perustulokset 2010–2015. Verkkojulkaisu: www.thl.fi/ath

Mäki N (2015a): Elinajanodotteen kehitys Helsingissä alueittain 1996–2014. Kvartti 2015:2. Helsingin kaupungin tietokeskus. <http://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/elinajanodotteen-kehitys-helsingissa-alueittain-1996-2014>

Mäki N (2015b): Kuolleisuus Helsingissä ja muualla Suomessa. Julkaisematon käsikirjoitus.

Sosiaalihuoltolaki, Finlex <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Terveydenhuoltolaki, Finlex <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#L2>

Vilkama K, Lönnqvist H, Väliniemi-Laurson J, Tuominen M (2014) Erilaistuva pääkaupunkiseutu. Sosioekonomiset erot alueittain 2002–2012. Tutkimuksia 2014:1. Helsingin kaupungin tietokeskus. http://www.hel.fi/hel2/helsinginseutu/liitteet/PKS_erilaistuva_seutu_tiekie.pdf

Sosiaalipalveluja koskeva tieto parempaan käyttöön

■ AURI LYLÄ

► Sosiaalinen raportointi on keino tuottaa järjestelmällisesti tietoa sosiaalihuollon asiakasta ja heidän tarpeistaan. Nykyisin esimerkiksi päättäjät tietävät sosiaalityöstä ja sen sisällöstä suhteellisen vähän. Helsingin kaupunki tehostaa tiedon hyödyntämistä, jotta voidaan suunnitella parempia ja varhaisempaan vaiheeseen kohdistuvia palveluja.

Ta bättre vara på kunskapen om socialservicen

► Social rapportering är ett sätt att producera systematisk kunskap om socialservicens klienter och deras behov. Nuförtiden vet till exempel beslutsfattarna förhållandevis lite om socialarbetet och dess innehåll. Helsingfors stad effektiviserar nyttjandet av kunskapen i syfte att kunna planera bättre service som sätts in tidigare.

”Ongelmat sosiaalityössä ovat jatkuvasti kompleksisempia kokonaisuuksia, joissa yhdistyy erilainen heikkosaisuus; köyhyys, puutteelliset yhteisöt ja luontaiset tukiverkot, vanhempien heikko-osaisuus omassa lapsuudessaan, terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät ongelmat, lapsen koulunkäyntivaikeudet jne. Tarvitaan ylihallinnollisia toimenpiteitä varhaisissa vaiheissa.” (sosiaalityöntekijä, Helsinki)

”Problemen i socialarbetet blir hela tiden allt komplexare helheter. Där förenas olika slags lottlöshet, fattigdom, brister i gemenskap och naturliga stödnätverk, föräldrarnas vanlottade barndom, hälso- och välfärdsrelaterade problem, skolgångssvårigheter bland barnen, och så vidare och så vidare. Det behövs åtgärder över förvaltningsgränserna i ett tidigt skede.” (socialarbetare, Helsingfors)

Sote-uudistus, missä on so?

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta puhuttaessa puhutaan usein enimmäkseen terveydenhuollosta. Tämän arvellaan johtuvan muun muassa siitä, että terveydenhuolto on lähellä jokaisen ihmisen arkipäivää, kaikilla on siitä kokemuksia ja käsityksiä. Sosiaalihuolto taas useimmiten koskettaa ihmisiä, joilla on syystä tai toisesta vaikeuksia selvitä arjessa. Ikääntymisen mukanaan tuomat haasteet koskettavat ns. suurta yleisöä, ja ikääntyneiden palvelut ovatkin sosiaalihuollon valtavirtaa. Työikäisistä ja lapsista puhuttaessa sosiaalipalvelut koskettavat pienempää osaa, ja osa palveluista on suunnattu marginaalille. Sosiaalihuollon asiakkaat eivät usein pidä itsestään kovaa ääntä tai vaadi parempia palveluja. Tästä syystä sosiaalihuoltoon liittyvät ilmiöt, palvelut ja niiden sisältö jäävät ihmisille etäisiksi, eikä niistä osata keskustella. Myös kuntapäätäjillä on sosiaalityöstä ja sen sisällöstä vain vähän tietoa. (Saikkonen et al. 2015)

Mitä ovat rakenteellinen sosiaalityö ja sosiaalinen raportointi?

Keväällä 2015 tuli voimaan uusi sosiaalihuoltolaki. Lain tarkoituksena on varmistaa se, että kuntalaiset saavat tarvitsemansa palvelut oikeaan aikaan ja mahdollisimman helposti. Lain tarkoituksena on myös edistää kuntalaisten hyvinvointia, ja sen keinoina ovat muun muassa ohjaus ja neuvonta sekä rakenteellinen sosiaalityö. Rakenteellisella sosiaalityöllä pyritään vaikuttamaan elinympäristöön, yhteiskunnan ja palvelujen rakenteisiin ja muuttamaan ja kehittämään niitä. Rakenteellisen sosiaalityön yksi keskeinen väline on sosiaalinen rapor-

Social- och hälsoformen, var blev det sociala?

I debatten om social- och hälsovårdsreformen handlar det ofta mest om hälsovården. Detta antas bero bland annat på att hälsovården är något som berör alla människors vardag, att var och en har erfarenheter av och uppfattningar om den. Socialvården däremot berör oftast sådana människor som av en eller annan orsak har svårt att klara av sin vardag. De problem som åldrande för med sig berör den så kallade stora allmänheten, och äldreomsorgen är ett slags mainstream i socialvården. Av personer i arbetsför ålder eller av barnen berörs en mindre del av socialservicen, och en del av servicen är inriktad på marginalen. Socialvårdens klienter gör vanligen inte stort nummer av sig själva eller kräver bättre service. Därför blir fenomen och service som anknyter till socialvården något avlägset som folk inte riktigt kan diskutera. Även kommunala beslutsfattare har bara ringa kunskap om socialarbetet och dess innehåll (Saikkonen et al. 2015).

Vad är strukturellt socialarbete och social rapportering för något?

Våren 2015 trädde en ny socialvårdslag i kraft. Lagens syfte är att säkra att kommuninvånarna får den service de behöver i rättan tid och så lätt som möjligt. Ett annat syfte är att främja kommuninvånarnas välfärd, och de förfaringsätt lagen nämner är bland annat rådgivning och handledning samt strukturellt socialt arbete. Med strukturellt socialarbete vill man inverka på livsmiljön och samhällets och servicens strukturer, och förändra och utveckla dessa. Ett centralt redskap för det strukturella socialarbe-

tointi. Sosiaalisen raportoinnin avulla välitetään sellaista tietoa, joka liittyy sosiaaliseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin ongelmiin. Tätä tietoa välitetään päätöksentekijöille ja kuntalaisille, virkamiehille ja poliitikoille ja tietoa hyödynnetään palvelujen kehittämässä.

Sosiaalisen raportoinnin tiedon lähteenä ovat asiakastyöntekijät, ne ammattilaiset, jotka työskentelevät asiakkaiden kanssa päivittäin ja tuntevat heidän elinpiirinsä ja heidän kohtaamansa haasteet. Sosiaalisen raportoinnin tehtävänä on tuoda esiin tietoa asiakkaista, heidän tarpeistaan ja esimerkiksi palvelujen toimivuudesta, toimia heidän äänensä. Tiedon esiin tuominen ja ilmiöiden näkyväksi tekeminen mahdollistaa keskustelun ja asioiden muuttamisen. Sosiaalista raportointia voi toteuttaa vaikkapa median kautta, kirjoittamalla mielipidetaito asiantuntijapuheenvuoroja lehtiin tai pitämällä blogia. Asiakkaiden ääntä voi tuoda kuuluviin myös esimerkiksi yhteiskehittäjyyden tai asiakasraatien kautta. Näitä kaikkia menetelmiä on Helsingissä hyödynnettykin. Uuden sosiaalihuoltolain myötä sosiaali- ja terveysvirastossa halutaan, että sosiaalisesta raportoinnista tulee osa kaikkien asiakastyöntekijöiden perustyötä, ja että tiedon kerääminen ja tuottaminen on systemaattista. Halutaan myös, että tiedon hyödyntäminen kytketään alusta asti johtamisen rakenteisiin, ja että sitä hyödynnetään myös kaupunkitasolla oman viraston lisäksi.

Asiakkaiden tilanteita koskevaa tietoa on toki saatavilla myös ilman sosiaalista raportointiakin. Asiakastietojärjestelmiin kertyy lisää tietoa joka päivä. Suurimpana ongelmana tämän kaltaisessa tiedossa on se, että tieto on vielä toistaiseksi melko hankalasti hyödynnettävissä.

Miten tietoa kerätään, ja millaista tietoa sosiaalinen raportointi tuottaa?

Sosiaali- ja terveysvirastossa on syksyn aikana kokeiltu systemaattista tiedonkeruuta aikuisosiaalityössä ja lastensuojelun avohuollossa. Tietoa kerättiin syyskuussa aktiivisessa asiakkuudessa olleiden asiakkaiden tilanteiden pohjalta. Työntekijät kävivät läpi asiakkaiden tilanteet ja miettivät tiimeissään ja toimipisteissään millaisiin sosiaalisiin

toihin socialrapporteringen. Med dess hjälp förmedlas sådan kunskap som anknyter till social välfärd och sociala problem. Kunskapen förmedlas till beslutsfattare och kommuninvånare, tjänstemän och politiker, och den nyttjas för att utveckla servicen.

Socialrapporteringens informationskällor är de yrkespersoner som dagligen arbetar med klienterna och känner deras livssfär och de utmaningar som de tåmpas med. Socialrapporteringens uppgift är att föra fram kunskap om klienterna, deras behov och till exempel hur servicen fungerar, och att verka som språkrör för dem. Att föra fram denna kunskap och synliggöra fenomenen möjliggör diskussion och ändringar. Socialrapportering kan bedrivas till exempel via media, genom att sända in åsikter eller expertkommentarer till tidningarna eller genom att föra blogg. Klienternas röst kan föras fram också till exempel via gemensamt utvecklande eller klientpaneler. Och alla dessa metoder har faktiskt praktiserats i Helsingfors. I och med den nya socialvårdslagen vill man på stadens social- och hälsovårdsverk att socialrapporteringen blir en del av alla klientarbetares grundläggande arbete och att insamlandet och alstrandet av kunskap är systematiskt. Man vill också att nyttjandet av kunskapen genast från början kopplas till styrningsstrukturerna och att kunskapen också nyttjas på hela stadens nivå, inte bara vid det egna ämbetsverket.

Visst finns det kunskap om klienternas situation även utan socialrapportering. Varje dag samlar det sig mera data i klientdatasystemet. Största problemet med detta slags information är att den tills vidare är ganska svår att omsätta i nytta.

Hur samlas datan in och hurdan kunskap alstrar socialrapporteringen?

Denna höst har man vid Helsingfors stads social- och hälsovårdsverk prövat systematisk datainsamling inom vuxensocialarbetet och det öppna barnskyddet. Informationen samlades in i september utgående från läget bland klienter i aktivt klientförhållande. Arbetarna gick igenom klienternas situationer och övervägde i sina team och åtgärder hurdana sociala och strukturella fenomen som hjälpbehovet anknöt till. Dessa samlingar utgör i

Sote-uudistuksesta puhuttaessa puhutaan usein enimmäkseen terveydenhuollosta.

ja rakenteellisiin ilmiöihin avuntarve liittyi. Nämä koosteet muodostavat tässä kokeilussa sosiaalisen raportoinnin aineiston.

Alustavasti näyttää siltä, että useimmat teemoista ovat yhteisiä niin aikuisosiaalityölle kuin lastensuojelullekin. Keskeisinä teemoina esiin nousevat asumiseen liittyvät haasteet, taloudelliset ongelmat, palvelujärjestelmään liittyvät ongelmat, ongelmien ylisukupolvisuus, sekä osattomuus ja yksinäisyys. Usein teemat ovat yhteen kietoutuneita siten, että yksi johtaa toiseen tai edesauttaa sen syntymistä (asunnottomuus <-> päihdeongelma <-> taloudelliset vaikeudet).

Asumisen ongelmat näkyvät asiakkaiden elämässä asunnottomuutena ja kohtuuhintaisten asuntojen puutteena. Kohtuuttoman suuret asumismenot johtavat velkaantumiseen ja pahimmillaan häätöihin. Viimesijaiset etuudet, kuten toimeentulotuki, ovat riittämättömiä, kun niiden varassa joutuu elämään pitkän aikaa. Ne eivät riitä kattamaan välttämättömiäkään menoja. Velkaantuminen on erittäin monen asiakkaan ongelma, joka tuottaa pitkäaikaisia ja kumuloituvia taloudellisia vaikeuksia, jotka eivät välttämättä korjaannu edes silloin, kun ihminen työllistyy.

Maahanmuuttajat kohtaavat työmarkkinoilla rasismia, eivätkä siksi työllisty. Asiakkaina on myös paljon sellaisia henkilöitä, joilla olisi kykyä tehdä töitä osa-aikaisesti. Työmarkkinoita tälle suurelle asiakasryhmälle ei kuitenkaan ole riittävästi. Osa-aikaista työllistymistä osaltaan vaikeuttaa myös sen negatiiviset vaikutukset toimeentuloon. Työn puuttumisen myötä puuttuu mielekäs tekeminen, mikä osaltaan saattaa johtaa vakavampaan syrjäytymiseen. Kun yhteiskunnassa työnteko on keskeinen osa identiteettiä ja ihmisarvoa, työttömyys on

detta försök materialet för socialrapporteringen.

Preliminärt verkar det klart att de flesta temana är gemensamma för både vuxensocialarbetet och barnskyddet. Till de centrala temana hör boendelaterade utmaningar, ekonomiska problem, problem med servicesystemet, att problemen spänner över generationer, samt lottlöshet och ensamhet. Ofta är temana sammanflätade så att ett leder till ett annat eller främjar dess uppkomst (bostadslöshet <-> rusmedelsmissbruk <-> ekonomiska svårigheter).

Problemen med boende handlar i klienternas liv om bostadslöshet och brist på bostäder till rimlig kostnad. Oskäligt höga boendekostnader leder till skuldsättning och i värsta fall vräkning. Sistautvägslösningar såsom utkomststöd är otillräckliga om man måste leva på dem en längre tid. De räcker inte till för att täcka ens de nödvändiga utgifterna. Skuldsättning är för väldigt många klienter ett problem som förorsakar långvariga och kumulerande ekonomiska svårigheter som inte nödvändigtvis rättar till sig ens då när den arbetslösa får arbete.

Invandrarna kan möta rasism på arbetsmarknaden och därför inte få arbete. Det finns också många sådana klienter som skulle kunna jobba deltid. Men för denna stora klientgrupp finns det inte en tillräcklig arbetsmarknad. Att jobba deltid försvåras också av att inkomsterna då blir mindre. I och med att man inte har jobb har man inget meningsfullt att göra, vilket i sin tur kan leda till allvarigare marginalisering. Då förvärvsarbete är en central del av folks identitet och människovärde i samhället är arbetslöshet en betydande faktor för uteslutning ur samhället.

Ensamhet och brist på nätverk förekommer bland såväl invandrare som barnfamiljer och vu-

merkittävä yhteiskunnasta ulossulkeva tekijä.

Yksinäisyys ja verkostojen puute tulee ilmi niin maahanmuuttajien, lapsiperheiden ja aikuisasiakkaiden kohdalla. Tukiverkostojen puute vaikeuttaa arjesta selviytymistä. Lapsiperheiden kohdalla se voi tarkoittaa vaikkapa kotipalvelun tarvetta, aikuisen kohdalla toimintakyvyn huonontumista ja eristäytymistä. Syrjäytyminen näyttäytyy eriarvoisuutena, ulkopuolelle jäämisinä, osattomuutena. Syrjäytyneille yhteistä on se, että he eivät ole osa valtavirran yhteiskuntaa.

Aineiston perusteella yhteiskunnassamme ja palvelujärjestelmässämme on monia sellaisia elementtejä, jotka aktiivisesti syrjäyttävät asiakkaita: palveluiden näkökulmasta asiakas ei ole oikeanlainen, hänen ongelmansa ovat esimerkiksi liian moninaisia ja laaja-alaisia, hän on väärän ikäinen, häntä puuttuu sopiva diagnoosi tai puhuu väärää kieltä. Nämä asiakkaat ja kuntalaiset ovat palvelujärjestelmän väliinpuotoajia.

Mitä tiedolla tehdään?

Sosiaalisen raportoinnin avulla kerättyä tietoa työstettäessä tehdään yhteistyötä tietokeskuksen kanssa. Tietoa täydennetään tilasto- ja tutkimustiedolla, ja muokataan sellaiseen muotoon, että se on mahdollisimman helposti hyödynnettävissä päätöksenteossa. Tietoa käsitellään sosiaali- ja terveystieteiden sisällä eri päätöksentekotasolla sekä kaupunkitasolla. Myös kaupunginvaltuusto päätti viime tou-

kenklienter. Bristen på stödnätverk gör det svårare att klara vardagen. För barnfamiljerna kan det betyda till exempel att man behöver hemservice, för vuxenklienter att funktionsförmågan minskar och att man isoleras. Marginaliseringen tar sig uttryck i ojämlikhet, utanförskap, lottlöshet. Gemensamt för de marginaliserade är att de inte är en del av samhällets mainstream.

Att döma av vårt material finns det i vårt samhälle och servicesystem många sådana element som aktivt marginaliserar klienterna: klienten är inte av rätt slag ur servicens synvinkel, hans problem är till exempel alltför komplexa och omfattande, hen är av fel ålder, hen saknar lämplig diagnos eller talar fel språk. Dessa klienter och kommuninvånare är de som inte har nytta av den service systemet erbjuder.

Vad gör vi med kunskapen?

I det skede då vi bearbetar den information vi fått ihop genom socialrapportering samarbetar vi med Faktacentralen. Informationen kompletteras med statistik och forskning och tas sedan fram i sådan form som är så lätt som möjligt att tillämpa inom beslutsfattandet. Informationen behandlas inom Social- och hälsovårdsverket på olika beslutsnivåer samt på stadsnivå. Även Stadsfullmäktige beslöt i maj utreda hur informationen regelbundet ska kunna nå beslutsfattarna. Den information socialrapporteringen alstrar läggs ut på stadens internetsidor, och då kan förutom social- och hälsovårdsproffsen

kokuussa selvittää miten tieto saadaan säännöllisesti päättäjien kuuluviin. Sosiaalisen raportoinnin tuottama tieto viedään kaupungin internetsivuille, joten siihen pääsee sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten ja päättäjien lisäksi tutustumaan myös laaja yleisö. Tiedon pohjalta voidaan kehittää palveluita ja tarttua epäkohtiin. Parhaimmillaan asiakkaat saavat palveluita sosiaalihuoltolain mukaisesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa jo peruspalveluissa siten, että kynnys avun saamiseen madaltuu ja korjaavien palvelujen tarve vähenee.

Sosiaalityötä tehdään yhteiskunnan huono-osaisimpien kanssa. Vastauksista nousevat ilmiöt, teemat ja ongelmat ovat sellaisia, joiden kanssa sosiaalihuolto on aina työskennellyt. Yhteiskunnan kehittymisen myötä ongelmat ovat lieventyneet ja muuttaneet muotoaan, ja ihmisten tasavertaisuus on historiallisesti tarkasteltuna lisääntynyt. Niin kutsuttuja ilkeitä ongelmia ei kuitenkaan ole pystytty poistamaan, vaan niille yhteistä on se, että olemassa olevat palvelut pystyvät vastaamaan näihin ongelmiin vain osittain jos ollenkaan.

Aineistosta nousee esiin työntekijöiden huoli siitä, että yhteiskunnan arvot ovat koventuneet ja eriarvoisuus lisääntynyt. Toisaalta myös ns. tavalliset ihmiset joutuvat enenevässä määrin sosiaalihuollon asiakkaiksi. Asunnottomuus voi esimerkiksi koskettaa myös työssä käyviä jos elämäntilanne kriisiytyy esimerkiksi avioeron myötä. Aineistosta ei toisaalta tule ilmi paljoakaan sellaista, mikä ei jo olisi ammattilaisten tiedossa. Vastaukset antavat kuitenkin monipuolisen kuvan siitä kuinka monimutkaisista ja inhimillisesti merkittävistä ongelmista on kyse. Tämän tiedon ja näiden ilmiöiden yhteen kokoaminen tekevät niitä näkyvämmiksi. Tätä näkyväksi tekemistä on tarkoitus sosiaalisen raportoinnin avulla jatkaa. ☺

AURI LYLÄ toimii kehittämissuunnittelijana Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden osastossa.

och beslutsfattarna även den stora allmänheten bekanta sig med den. Utgående från informationen kan man utveckla service och ta tag i olägenheter. I bästa fall får klienterna service i enlighet med socialvårdslagen i ett så tidigt skede som möjligt redan inom basservicen, och då blir tröskeln att söka hjälp lägre och behovet av reparerande service mindre.

Socialarbetet i samhället görs bland de sämst lottade. De fenomen, teman och problem som framgår av svaren är sådana som socialvården alltid arbetat med. I och med att samhället utvecklats har problemen blivit lindrigare och ändrat form, och i historiskt perspektiv har jämställdheten mellan individer ökat. Men de riktigt elaka problemen har man inte lyckats bli kvitt, utan gemensamt för dem är att den existerande servicen kan svara på dessa problem bara delvis – om ens det.

En sak som stiger fram ur materialet är arbetarnas oro för att de samhälleliga värderingarna blivit hårdare och ojämlikheten ökat. Samtidigt blir även så kallade vanliga människor i allt högre grad klienter hos socialvården. Som exempel kan bostadslöshet beröra även förvärvsarbetande folk om livssituationen krisar till sig till exempel vid skilsmässa. Å andra sidan avslöjar materialet inte mycket sådant som yrkesfolket inte redan känner till. Ändå ger svaren en mångsidig bild av hur invecklade och mänskligt sett betydande problem det handlar om. Att man samlar in kunskap om dessa fenomen gör att de blir synligare. Detta synliggörande är det meningen att socialrapporteringen ska fortsätta med. ☺

AURI LYLÄ är utvecklingsplanerare på Helsingfors stads social- och hälsovårdsverk

Yhteiskunnassamme ja palvelujärjestelmässämme on aineiston perusteella monia elementtejä, jotka aktiivisesti syrjäyttävät asiakkaita.

► Lähteet | Källor:

Saikkonen, Paula & Sanna Blomgren & Pekka Karjalainen & Minna Kivipelto (2015): Poistaako sosiaalityö huono-osaisuutta?. Kaks-Kunnallisan kehittämistä. http://www.kaks.fi/sites/default/files/TutkJulk_89_net_o.pdf

PÄIVI KIPPO-EDLUND ■ KARI HYYTIÄINEN ■ PETRI TAPIO

ITÄMERI hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn lähteenä ÖSTERSJÖN som källa för välstånd och konkurrenskraft

TAIKA ILOLA

Puhdas Itämeri on kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja Helsingin elinvoimaisuuden rakennusaine. Helsingin edustan merialueen tila on parantunut pitkäjänteisen vesiensuojelun seurauksena. Muuttuva ilmasto ja yhteiskunta tuovat kuitenkin vaikeasti ennakoitavia haasteita vesiensuojeluun. Meriekosysteemin hyvän tilan saavuttaminen voi osoittautua ennakoitua vaikeammaksi. Mahdollisten tulevaisuudenkuvien kytkeminen pitkän aikavälin suunnitteluun ja heikkojen signaalien kuuleminen herkillä korvalla auttavat tähtäämään suotuisimpaan kehitykseen ja varautumaan epäsuotuisampien tulevaisuuksien varalta.

Ett rent Östersjön är en byggsten för stadsbornas välfärd och för Helsingfors livskraft. Tack vare långsiktigt vattenskydd har vattenkvaliteten i havsområdena utanför Helsingfors förbättrats. Samtidigt innebär ett föränderligt klimat och samhälle en del svårslade utmaningar för vattenskyddet. Att uppnå ett gott tillstånd i havets ekosystem kan visa sig svårare än man tänkt sig. Men kopplar man in tänkbara framtidsbilder i långsiktsplaneringen och är lyhörd för svaga signaler blir det lättare att rikta in sig på en fördelaktigare utveckling och gardera sig för mindre gynnsamma framtidsalternativ.

Helsingin edustan merialueen tila on parantunut

Helsingin edustan merialueen tila on parantunut viime vuosikymmenien aikana (Huuska ja Miinalainen 2012). Kaikki kaupungin sisälahdet ja rannikon läheiset vedet kuuluivat huonoimpaan laatuokkaan vielä 1970-luvun alkupuolella. Muilta osin Helsingin edustan merialueen tila luokitettiin tuolloin välttäväksi. Sen sijaan 2010-luvun alkuvuosina ei minkään sisälahden eikä rannikkovesien tila ollut huono. Vanhankaupunginlahden ja muuttaman muun sisälahden pienialaisten vesialueiden vesi oli välttävässä kunnossa. Muilta osin Helsingin edustan vesialue oli tyydyttävässä ja ulompana merialueella jopa hyvässä kunnossa. (Kartta 1.)

Jätevedenpuhdistamoiden kautta mereen päätyvä kuormitus on pienentynyt merkittävästi. Kemiallisen fosforinpoiston käyttöönotto alensi 1970-luvulla fosforikuormaa neljäsosaan aikaisemmasta. 1990-luvun lopulla puhdistamoilla otettiin käyttöön typen poisto jätevesistä, mikä pudotti typpikuormituksen puoleen. 2000-luvun alkupuolella Helsingin Viikinmäen jätevedenpuhdistamolla käyttöönotetut biologinen jälkikäsittely-yksikkö ja kahdeksas aktiivilietelinja pudottivat typpikuormituksen edelleen puoleen.

Nykytilanteessa Vantaanjoki tuo noin 60 prosenttia Helsingin edustan merialueen kuormituksesta. Joen ravinnekuorma on pääosin peräisin joen valuma-alueen maanviljelystä. Lahtien rehevöitynyttä tilaa ylläpitävät sedimentin sisäinen kuormitus ja jokien sekä purojen kautta lahtiin tuleva valuma-alueiden kuormitus.

Meri hyvinvointimme rakennusaineena

Ympäristön ja hyvinvoinnin välillä on suora yhteys. Vesistö, maaekosysteemit ja näille yhteinen ilmakehä tuottavat yhdessä erilaisia tuotteita (ravintoa, puhdasta ilmaa ja vettä), kulttuurisia ekosysteemi-palveluita (esim. virkistyspalvelut), ja elämää ylläpitäviä palveluita, joista hyvinvointimme ja elinoloimme ovat lopulta riippuvaisia.

Saastuttava ja kuluttava käyttö heikentää Itämeren tilaa. Esimerkkejä saastuttavasta käytöstä ovat ylisuuri ravinnekuormitus sekä vieraiden ve-

Havsområdet utanför Helsingfors mår bättre nu

Under de senaste årtiondena har vattenkvaliteten utanför Helsingfors blivit bättre (Huuska och Miinalainen 2012). Alla stadens innervikar och vattnen i fastlandets närhet låg ännu i början av 1970-talet i den sämsta kvalitetsklassen. Till övriga delar klassificerades vattenkvaliteten i havsområdena utanför Helsingfors som passabel (försvarlig). I början av 2010-talet däremot klassades vattnet i innervikarna eller vid fastlandsstranden inte längre som dåligt på ett enda ställe. I Gammelstadsfjärden och några smärre innervikar var vattnet i passabelt skick. I övrigt var vattenkvaliteten i vattnen utanför Helsingfors nöjaktig och längre ut till havs rentav god (Kartta 1).

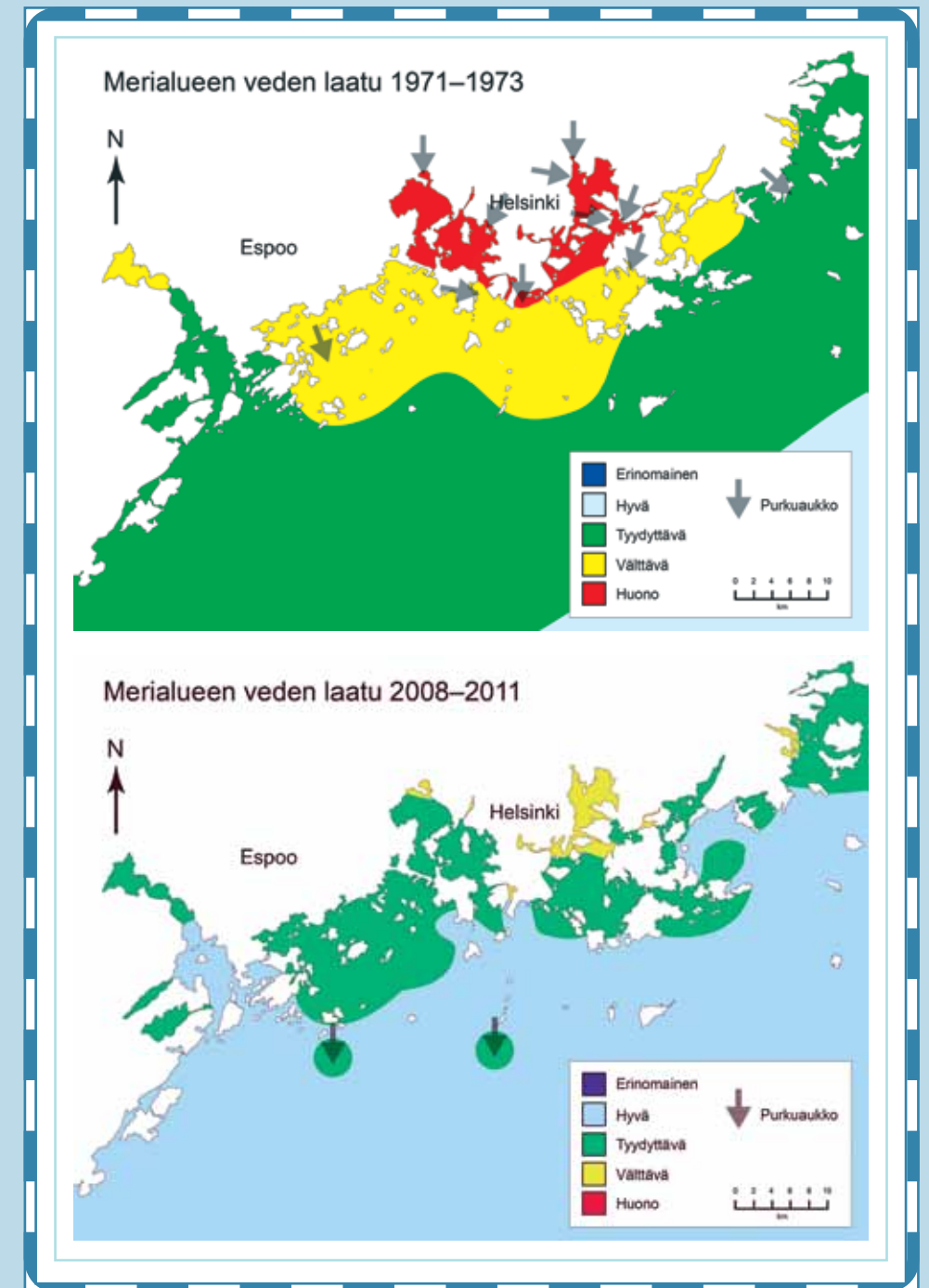
Den belastning på havet som kommer från avloppsreningsverken har minskat märkbart. När man införde kemisk fosforborttagning minskade fosforbelastningen på 1970-talet till en fjärdedel av vad den varit. I slutet av 1990-talet införde reningsverken också kväveborttagning, och därmed halverades kvävebelastningen. Då man vid avloppsreningsverket i Viksbacka i Helsingfors i början av 00-talet startade en enhet för biologisk efterbehandling och en åttonde aktivslamlinje halverades kvävebelastningen igen.

I nuläget är det Vanda å som står för ca. 60 procent av belastningen på havsvattnet utanför Helsingfors. Näringsbelastningen i ån härrör i huvudsak från jordbruk i dess tillrinningsområde. Det övergödda tillståndet i vikarna upprätthålls av intern belastning från sediment och av belastning från bäckars tillrinningsområden.

Havet en byggsten för vår välfärd

Det finns ett direkt samband mellan miljö och välfärd. Vattendrag, landekosystem och deras gemensamma atmosfär alstrar samfällt olika nyttigheter (näring, ren luft och vatten), kulturella ekosystemtjänster (t.ex. rekreationsservice) och livsupprätthållande service, och av dem är vår välfärd och våra levnadsförhållanden i slutändan beroende.

Nedsmutsning och nedslitning försämrar Östersjöns tillstånd. Exempel på nedsmutsning är över-

KARTTA 1. Helsingin ja Espoon merialueen tila vuosina 1971–1973 ja 2008–2011 vesipuitedirektiivin mukaisen vedenlaatuluokituksen perusteella arvioituna.

KARTTA 1. Havsvattnets tillstånd i Helsingfors och Esbo åren 1971–73 resp. 2008–11 bedömt enligt vattenkvalitetsklassificeringen i Ramdirektivet för vatten

siekosysteemiin kuulumattomien aineiden kuten muovin ja ympäristölle haitallisten aineiden kuormitus.

Meriekosysteemin kestävykseen nähden liian suuri vesistökuormitus heikentää meriekosysteemin tilaa, vähentää luontopääomaa ja heikentää meidän ja tulevien sukupolvien mahdollisuuksia nauttia meriekosysteemin tuotteista ja palveluista. Taloudellinen vaikutus voi olla merkittävä: yhden tutkimuksen mukaan Itämeren ekosysteemipalveluiden vuotuinen arvo on 4 miljardia euroa matalampi verrattuna tilanteeseen, jossa meri olisi hyvässä tilassa (Ahtiainen ym. 2014).

stor näringsbelastning och att plaster och andra för ekosystemet främmande substanser och miljöfarliga ämnen hamnar i vattnet.

En belastning som är större än havsekosystemet tål försvagar ekosystemets tillstånd, minskar det kapital naturen utgör och försämrar våra och kommande generationers möjligheter att njuta av havsekosystemets produkter och tjänster. Den ekonomiska verkan kan vara avsevärd: enligt en undersökning är det årliga värdet av Östersjöns ekosystemtjänster 4 miljarder lägre än det skulle varit om havet var i gott skick (Ahtiainen et al. 2014).

Itämerihaaste

Helsingin kaupunki on ottanut aloitteellisen ja aktiivisen roolin Itämeren suojelussa sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Vuonna 2007 Helsingin ja Turun kaupungit sitoutuivat julkisesti konkreettisiin vapaaehtoisin toimiin rannikkovesien ja koko Itämeren hyväksi. Itämerihaaste syntyi.

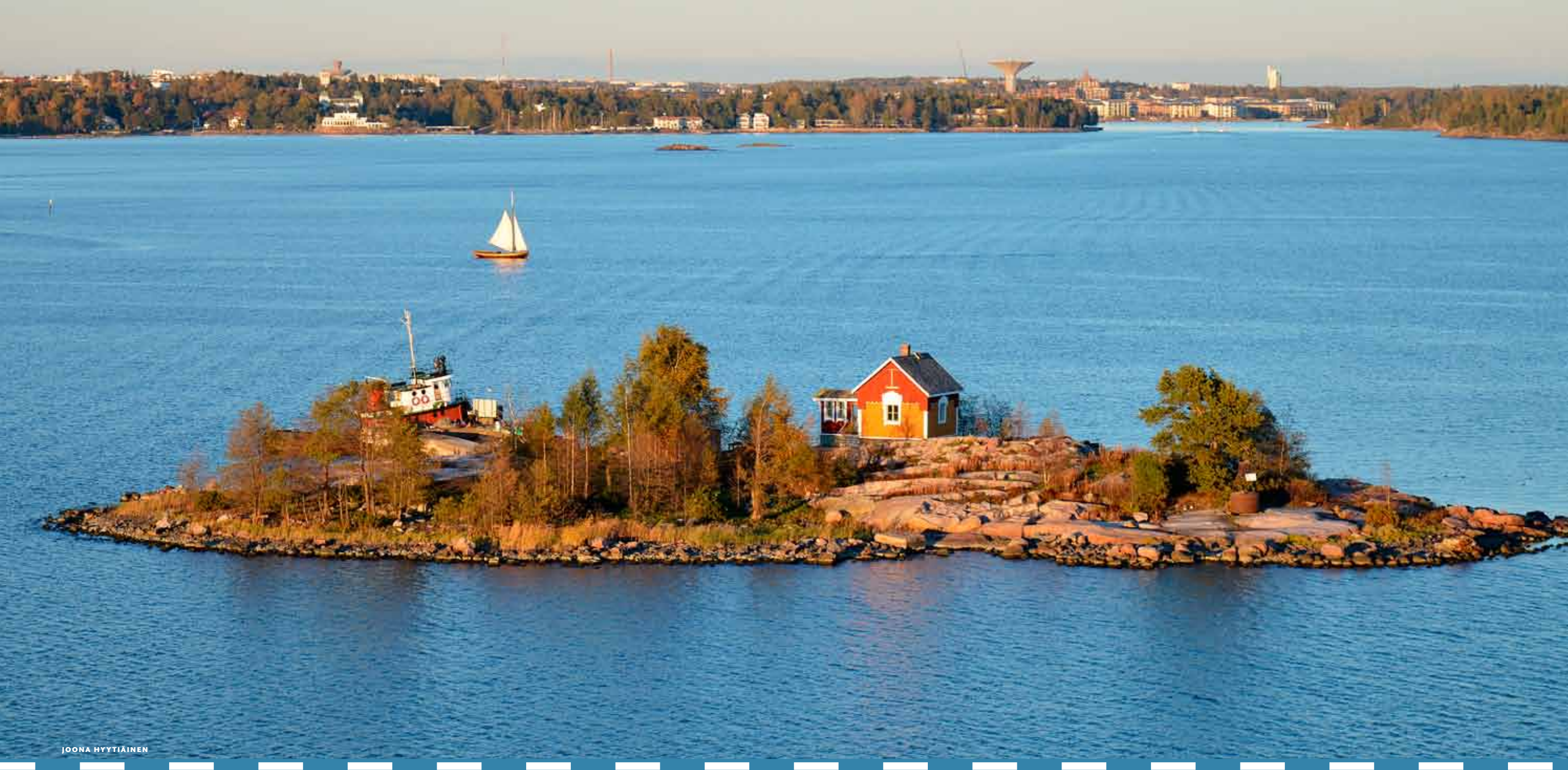
Kaupunkien ensimmäisessä yhteisessä Itämeritoimenpideohjelmassa oli 37 konkreettista toimenpidettä yhdeksän teeman alla. Niitä ryhtyi toteuttamaan kymmenkunta virastoa ja hallintokuntaa molemmista kaupungeista. Kaupungit ovat vähentäneet muun muassa aiheuttamaansa piste- ja hajakuormitusta sekä laivaliikenteen ja veneilyn päästöjä, kehittäneet öljyntorjuntavalmiuttaan sekä

Östersjönutmaningen

Helsingfors stad har axlat en aktiv och initiativtagande roll i skyddet av Östersjön både nationellt och internationellt. År 2007 förband sig städerna Helsingfors och Åbo offentligt till konkreta frivilliga åtgärder vårt kustvatten och hela Östersjön till fromma. Projektet Östersjöutmaningen hade lanserats.

I städernas första gemensamma åtgärdsprogram för Östersjön ingick 37 konkreta åtgärder under nio teman. Dessa började vidtas av ett tiotal verk och inrättningar i bägge städerna. Städerna har bland annat minskat på de spridda belastningar de förorsakat och på utsläppen från passagerar-, last- och fritidsbåtar, utvecklat sin beredskap för oljebe-

JOONA HYYTIÄINEN

lisänneet tutkimusta, tietoisuutta ja yhteistyötä rannikkovesien ja koko Itämeren tilan parantamiseksi. Uusi Itämerihaasteen toimintaohjelma 2014–2018 hyväksyttiin kummankin kaupungin kaupunginhallituksessa marraskuussa 2013.

Kaupunkien oman vesiensuojelutoiminnan lisäksi Itämerihaaste on myös tavoitteellista verkos-

kämpning samt utökat forskning, medvetenhet och samarbete för att förbättra kustvattnets och hela Östersjöns tillstånd. Ett nytt aktionsprogram för Östersjöutmaningen 2014-2018 godkändes av båda städernas stadsstyrelser i november 2013.

Förutom att Östersjöutmaningen aktiverar städernas eget vattenskydd innebär den ett målinriktat

ton luomista ja toimintaa sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Alusta alkaen Itämerihaasteeseen on kutsuttu mukaan paikallisen tason toimijoita sekä Suomesta että muista Itämeren ympäryksistä. Vuosien 2007–2013 aikana noin 200 organisaatiota on ottanut Itämerihaasteen vastaan. Näihin lukeutuu kuntia Suomesta ja muista Itämeren maista, yri-

nätverksbygge och verksamhet både i hemlandet och utomlands. Ända från början har man bjudit in lokala aktörer både från Finland och övriga Östersjöländer. Åren 2007–2013 antog ca. 200 organisationer utmaningen, däribland kommuner i Finland och övriga östersjöländer, företag, föreningar, läroinrättningar och universitet, lokala aktörer och stat-

tyksiä, yhdistyksiä, oppilaitoksia ja yliopistoja, alueellisia toimijoita ja valtion laitoksia.

Itämerihaaste on toimintamuotona ainutlaatuinen. Sen ytimen muodostavat paikallisella tasolla ja organisaatioiden omassa toiminnassa tehtävät konkreettiset vesiensuojelutoimenpiteet, jotka ylittävät lainsäädännön minimivaatimukset. Suurella joukolla haasteen vastaanottaneista on oma toimenpideohjelma. Helsinki ja Turku tarjoavat Itämerihaasteen verkostossa oleville kumppaneilleen mahdollisuuden jakaa hyviä käytäntöjä ja oppia toisiltaan uusia toimintamalleja.

Helsingin kaupungin rooli Itämeren suojelussa

Helsingille puhdas Itämeri on itseisarvo sinänsä ja kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin osatekijä. Toimiva murtovesiekosysteemi on edellytyksenä sille, että eliöt voivat elää niille optimaalisessa elinympäristössä ja esimerkiksi tuottaa hapetta hengitettäväksemme tai toimia virkistytymisemme mahdollistajana. Monelle meren rannan asukkaalle esimerkiksi uiminen mahdollisimman kirkaassa vedessä on ”elämisen edellytys”.

Puhtaat vedet ovat Helsingille myös kilpailuvaltti. Esimerkiksi Helsingin matkailulle, joka elinkeinona nojautuu merielementtiin, puhtaat rannikkovedet ovat yritysten kilpailukyvyyn osatekijä. Mahdollisimman puhtaat vedet ja merestä elinvoimaa ammentavat, kilpailukykyiset yritykset puolestaan ovat Helsingin kilpailukyvyyn kannalta tärkeitä.

Helsingin kaupungin toimintaa Itämeri-kysymyksissä ohjaavat kaupungin strategiaohjelma ja ympäristöpolitiikka. Helsingin kaupungin strategiaohjelmassa (v. 2012–2016) Itämeren suojelutoimet nähdään uudistuvan, elinvoimaisen ja kilpailukykyisen Helsingin osatekijänä. Tavoitteena on, että Helsinki on tunnettu ympäristöviisas vihreän talouden kaupunki. Kaupunki rakentaa kumppanuuksia elinkeinoelämän kanssa siten, että yritysten kilpailukyky ja ympäristövastuullisuus vahvistuvat ja syntyy uutta innovatiivista liiketoimintaa esimerkiksi älykkäiden teknologioiden, resurssitehokkuuden ja hiilineutraalien tuotteiden ympärille. Kaupunki edistää uudenlaisten ympäristö- ja ener-

liga inrättningar.

Östersjöutmaningen är unik som verksamhetsform. Kärnan i den är de konkreta vattenskyddsåtgärder som vidtas på lokal nivå och inom organisationers egen verksamhet. Åtgärderna överskrider de lagstadgade miniminivåerna, och det finns ett eget åtgärdsprogram om hela den stora skara som antagit utmaningen. Helsingfors och Åbo ger sina partners inom Östersjöutmaningens nätverk möjlighet att dela med sig av god praxis och lära sig nya verksamhetsmodeller av varandra.

Helsingfors stads roll inom östersjöskyddet

För Helsingfors är ett rent Östersjön ett värde i sig och en delfaktor i invånarnas välfärd. Ett fungerande bräckvattenekosystem är förutsättningen för att organismer ska kunna leva i en för dem optimal livsmiljö och till exempel producera syre som vi kan andas, eller möjliggöra mänsklig rekreation. För många som bor vid havet är ju till exempel simning i rent och klart vatten något av ett ”livsvillkor”.

Rena vattenområden är också ett trumfkort för Helsingfors. Till exempel inom turismen till Helsingfors, som bygger på havets närhet, är rena kustvatten en viktig konkurrensfaktor för de lokala företagen. Och för hela stadens konkurrenskraft är det viktigt med så rena vatten som möjligt och konkurrenskraftiga företag som får nytta av havet.

Helsingfors stads göranden och låtanden i östersjöfrågor styrs av stadens strategiprogram och miljöpolitik. I Helsingfors stads strategiprogram (för åren 2012–2016) betraktas skyddet av Östersjön som en delfaktor i ett förnyelse dugligt, vitalt och konkurrenskraftigt Helsingfors. Ambitionen är att Helsingfors ska vara en erkänd miljöklok stad med grön ekonomi. Staden bygger partnerskap med näringslivet så att företagets konkurrenskraft och miljöansvar stärks och det uppstår ny innovativ affärsverksamhet till exempel kring smarta teknologier, resurseffektivitet och kolneutrala produkter. Staden främjar utvecklandet och införandet av nya slags miljö- och energiteknologier i samarbete med företag och forsknings- och utvecklingsinstanser. I enlighet med sitt strategiprogram har Helsingfors förnyat Östersjöutmaningens åtgärdsprogram.

giateknologioiden kehittämistä ja käyttöönottoa yhteistyössä yritysten sekä tutkimus- ja kehittämissahojen kanssa. Strategiaohjelman mukaisesti kaupunki on uudistanut Itämerihaasteen toimenpideohjelman.

Kaupungin ympäristöpolitiikassa on asetettu keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteita. Vuoteen 2020 mennessä vesiensuojelun tavoitteita ovat:

- Helsingin edustan meriympäristö on hyvässä tilassa EU:n meristrategiadirektiivin mukaisesti arvioituna;
- Itämerihaasteen on vastaanottanut 300 toimijaa, joita kaupunki tukee Itämeren suojelua tehostavien toimenpideohjelmien toteuttamiseksi;
- Helsingin keskeisiin virkistysaariin on rakennettu keskitetty vesihuolto;
- sekaviemäriverkoston ylivuotojen määrä on vähentynyt 20 % nykytasosta
- kalojen nousuesteet on poistettu.

Pidemmän aikavälin tavoitteena vuoteen 2050 mennessä Helsingin oma ravinnekuormitus vesistöihin on vähentynyt entisestään ja ravinteiden hyötykäyttö tehostunut ja sekaviemäriverkoston ylivuotojen määrä on puolittunut nykytasosta.

Ympäristöpolitiisiin linjauksiin sisältyy myös öljyntorjuntavalmiuksiin liittyviä tavoitteita ja päämääriä.

Vesiensuojelu vaatii pitkäjänteistä työtä

Kärsivällisyys ja pitkäjänteinen suunnittelu ovat hyveitä vesiensuojelussa. Monet vesiensuojelun toimenpiteet, erityisesti maatalouden fosforikuormituksen vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet, vaikuttavat kuormitukseen vähitellen ja pitkällä viiveellä. Kun kuormitus lopulta onnistutaan kääntämään laskevalle uralle (kuten on jo tapahtunut koko Itämeren tasolla), voi kuitenkin vielä kestää vuosikymmeniä ennen kuin ympäristön tila palautuu. Itämeren yleiseen tilaan vaikuttaa pohjasedimenttien fosfori, jonka liukeneminen voidaan saada kuriin vasta tulevien vuosikymmenten johdonmukaisella ulkoisen kuormituksen vähentämisellä.

Stadens miljöpolitik har satt upp några mål på mellanlång och lång sikt. Målsättningarna för vattenskyddet fram till år 2020 är att:

- havsmiljön utanför Helsingfors ska är i gott skick bedömd enligt EU:s havsstrategidirektiv,
- Östersjöutmaningen har antagits av 300 aktörer som staden stöder i att genomföra åtgärdsprogram som effektiverar skyddet av Östersjön,
- en centraliserad vattenförsörjning har byggts på de mest frekventerade rekreationsöarna i Helsingfors,
- antalet översvämningar i blandavlopps-nätet har minskat med 20 procent jämfört med läget idag,
- hindren för att fisken går upp till sina lekplatser har undanröjts.

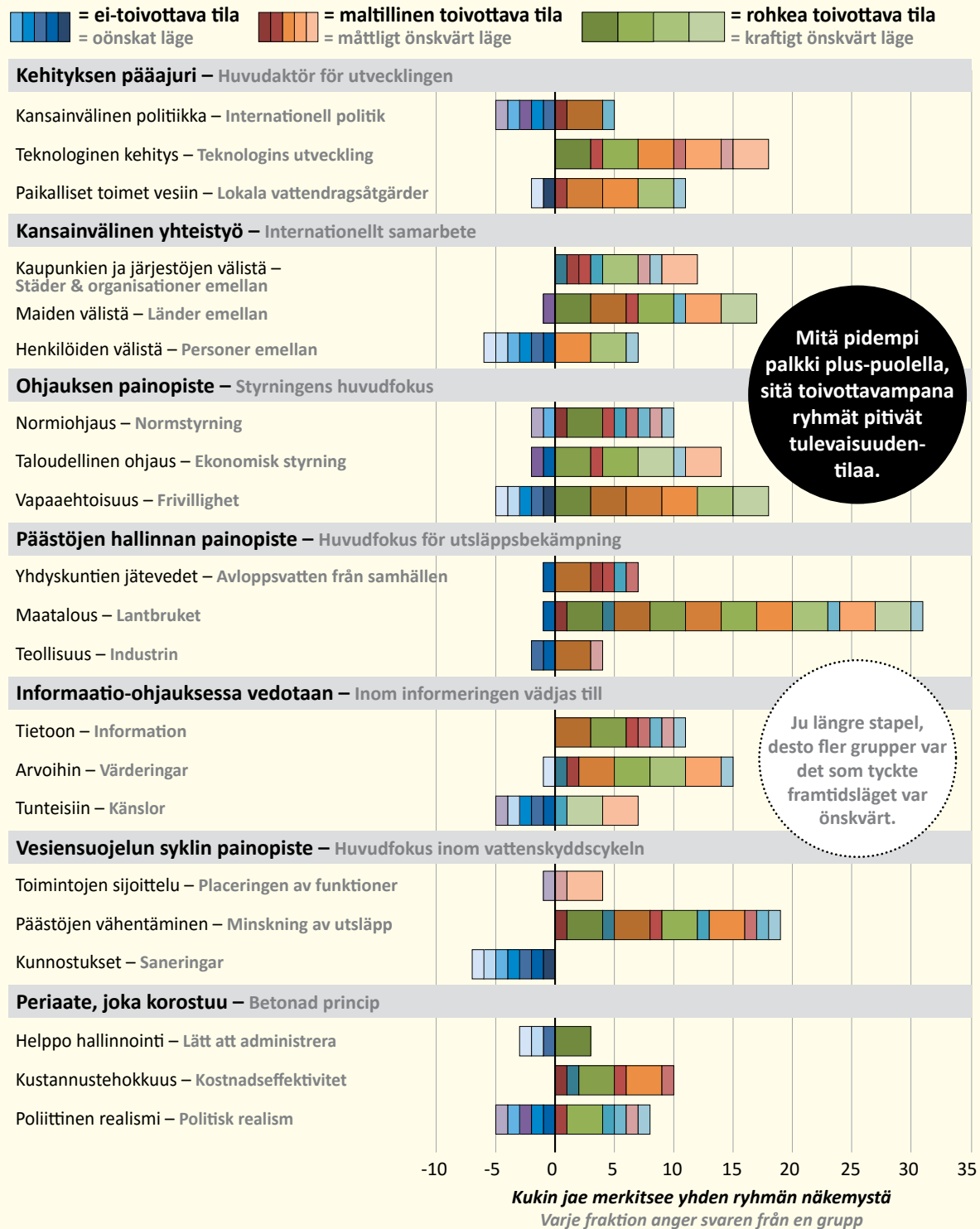
En målsättning på längre sikt, fram till år 2050, är att Helsingfors egen näringsbelastning på vattendragen minskat ytterligare, att nyttjandet av näringsämnen effektiverats och översvämningarna i blandavloppsnätet halverats från läget idag.

De miljöpolitiska linjedragningarna innehåller även målsättningar och syften för oljebekämpningsberedskap.

Vattenskyddet kräver långsiktigt arbete

Inom vattenskyddet är tålmod och långsiktig planering en dygd. Många vattenskyddsåtgärder, i synnerhet då det gäller att minska fosforbelastningen från lantbruket, verkar på belastningen så småningom och först efter längre tid. Då man till slut lyckas få belastningen att börja minska (vilket redan skett kring Östersjön som helhet) kan det ändå ta årtionden förrän miljöns tillstånd återhämtat sig. Östersjöns allmäntillstånd påverkas av fosfor i botten sedimentet, och den kan man börja få bukt med först sedan fosforbelastningen utifrån konsekvent minskats under kommande årtionden.

Så då man planerar vattenskyddet gäller det att se långt in i framtiden. Att bedöma olika hotbilder och möjligheter hjälper oss att få ett begrepp om de utmaningar vi har framför oss då målet är att tryg-

KUVIO 1. Yhteenveto Tulevaisuuden Itämeri -työpajan tuloksista.
FIGUR 1. Sammandrag av workshopen kring Östersjöns framtid.

Vesiensuojelun suunnittelussa onkin syytä katsoa pitkälle tulevaisuuteen. Erilaisten uhkien ja mahdollisuuksien arviointi auttaa hahmottamaan haasteita, joita meillä on edessä kun tavoitteena on turvata Itämeren ekosysteemipalveluiden tuotanto pitkällä aikajänteellä.

Itämeri-työn mahdollisia tulevaisuuskuvia

Itämerihaaste järjesti vuonna 2014 työpajan, jossa pohdittiin Itämerityön tulevaisuuskuvia (Kuvio 1). Pienryhmissä pohdittiin maltillista toivottavaa skenaariota, rohkeaa toivottavaa skenaariota ja ei-toivottavaa skenaariota. Tulosten mukaan rohkeassa toivottavassa tulevaisuusskenaariossa maataloudesta peräisin olevien ravinnepestöjen hallinta painottuu. Vesistöjen kunnostuksia pidettiin viimeisimpänä keinona, jos mikään muu ei auta. Merkittävimmän Itämeri-työtä ohjaa teknologinen kehitys. Itämerityön toivottuun tulevaisuuskuvaan kuuluu myös, että kansainvälinen yhteistyö on paitsi maiden mutta myös erityisesti kaupunkien välistä. Yhteiskunnan ohjauskeinoista tulevaisuudessa painottuu taloudellinen ohjaus. Toimintaa ohjauksesta tekijöistä osallistujat pitivät arvoja tärkeämpinä kuin tietoa tai tunteita.

Työpajan tulosten perusteella tulevaisuuden Itämeri-työssä pohdintaa aiheuttaa, onko kansainvälinen politiikka tärkeä keino vai välttämätön paha. On pohdittava, onko yksittäisten kansalaisten iso rooli vahvuus vai heikkous. Vapaaehtoisuus toimien toteuttamisessa voi olla tärkeä työn perusta tai ns. heikko lenkki Itämeren suojelutoimien toteuttamisessa. Tunteiden rooli viestinnässä saattaa olla hyvinkin tärkeää, mutta päätöksenteon perusteena jopa harhaanjohtavaa. Poliittinen realismi pohdittiin osallistujia sekä esteenä että mahdollisuutena.

Miten vaalia Itämeren tyttären elinvoimaisuutta tulevaisuudessa

Ilmastonmuutoksen on arvioitu kasvattavan ravinnehuuhtoutumia lämpötilan ja sateisuuden kasvassa erityisesti Itämeren pohjoisilla alueella (Meier ym. 2014). Itämeren alueen merkitys maataloustuotannolle, matkailulle ja monille muille elinkeinoil-

ga de tjänster som Östersjöns ekosystem gör oss på lång sikt.

Tätkbara framtidsvisioner för östersjöarbetet

År 2014 ordnade Östersjöutmaningen en workshop där man dryftade hurdan östersjöarbetet kunde vara i framtiden (Figur 1). I små grupper diskutrades ett önskat scenario, ett önskat scenario och ett icke-önskat scenario. Det modiga önskat scenario betonar enligt rönen att näringsutsläppen från lantbruket skall kunna bemästras. Sanering av vattendrag sågs som en sista utväg om inget annat hjälper. Tydligast styrs östersjöarbetet av teknologins utveckling. Till den önskat framtidsbilden för östersjöarbetet hör också att det internationella samarbetet sker inte bara mellan länder utan även i synnerhet städer. Av de samhälleliga styrmekanismerna betonas i framtiden den ekonomiska styrningen. Som ledstjärnor upplevde workshopdeltagarna att värderingar var viktigare än kunskap eller känslor.

Att döma av rönen från workshopen blir en aktuell fråga huruvida internationell politik är ett viktigt redskap eller ett nödvändigt ont. Det gäller att avväga om en stark roll för den enskilde medborgaren är en styrka eller svaghet. Frivillighet kan vara en viktig grund att bygga på – eller en så kallad svag länk då skyddsåtgärder vidtas. Känslorna kan spela en nog så viktig roll vid informeringen, men som grund för beslutsfattande kan de vara rentav vilseledande. Politisk realism upplevdes av deltagarna som både ett hinder och en möjlighet.

Hur värna om Östersjöns dotters livskraft i framtiden?

Man har bedömt att klimatförändringen ökar näringsutflödena i och med höjd temperatur och ökande regn i synnerhet i Östersjöns norra delar (Meier et al. 2014). Östersjöregionen kan få en större betydelse för lantbruk, turism och många andra näringar då klimatförändringen försämrar andra regioners relativa konkurrenskraft. Utmaningarna växer om man vill få Östersjön i skick – och att hål-

AHTI KANNISTO

PEKKA KAIKKONEN

le saattaa kasvaa ilmastonmuutoksen heikentäessä muiden alueiden suhteellista kilpailukykyä. Haasteet Itämeren hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi kasvavat, mutta samalla kasvaa myös kysyntä Itämeren ekosysteemipalveluille.

Miten vaalitaan Itämeren tyttären elinvoimaisuutta ja ympäristökilpailukykyä muuttuvassa yhteiskunnassa ja ympäristössä? Keinovalikoima sisältää paikallista, alueellista ja meren ylittävää yhteistyötä sekä heikkojen signaalien kuulemista tarkalla korvalla.

Itämeren suojelutoimien etenemisen yhtenä keskeisenä edellytyksenä on paitsi ajankohtainen, riippumaton tutkimustieto myös tehokas vuoro-vaikutus tiedon tuottajien ja käyttäjien välillä. Edistääkseen tiedon tuottamista Helsinki rahoittaa määräraikaista Itämeren suojelun ekonomian professuuria. Parhailaan valmistellaan paikallisen Itämeri-paneelin perustamista. Itämeri-paneeli keskittyisi paikallisen tason vesiensuojelukysymyksiin ja se tarjoaisi keskustelufoorumia korkeakoulujen, kaupunkien, yritysten, järjestöjen edustajille.

Itämeren tilan parantamisessa mottona on, että veden laatua parannetaan kuutio kuutiolta. Kaupunkien, yritysten ja muiden paikallisten toimijoiden toiminnasta aiheutuu väistämättä päästöjä vesiin. Samat toimijat hyötyvät puhtaista vesistä, ja samoilla paikallisilla toimijoilla on vastaavasti valtaa ja vastuuta minimoida päästöt ja siten vaikuttaa positiivisesti Itämeren tilaan. Helsingin työ kohdentuu jatkossa edelleenkin oman toiminnan päästöjen pienentämiseen. Hulevesien luonnonmukainen hallinta, sekaviemäriverkoston saneeraus ja haja-asutuksen jätevesien asianmukainen käsittely ovat keskeisimpiä toimenpiteitä.

Vantaanjoen ravinnekuormitus on merkittävin Helsingin rannikkovesien tilaan vaikuttava tekijä. Kuormituksen vähentäminen joen valuma-alueella on ensiarvoisen tärkeää. Helsingin kannalta Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys, jossa valuma-alueen kunnat, maataloustuottajajärjestöt ja teollisuus ovat jäseniä, on tärkeä toimija Vantaanjoen kuormituksen vähentämisessä. Paikallisen vesiensuojelutyön rinnalla on syytä kehittää kansallista ohjausta, esimerkiksi maatalouden ympäristötukea kustannustehokkaampaan suuntaan.

las frisk – men samtidigt växer även efterfrågan på Östersjöns ekosystemtjänster.

Hur värnar vi om Östersjöns dotters, Helsingfors, livskraft och miljökonkurrenskraft då samhället och miljön förändras? Vi kan till exempel ta till lokalt, regionalt och havsospännande samarbete samt lyhördhet för svaga signaler.

En vital förutsättning för att åtgärderna för att skydda Östersjön ska framskrida är att vi har aktuell och opartisk forskning att tillgå och att vi har effektiv växelverkan mellan dem som alstrar resp. använder informationen. För att främja alstrandet av kunskap finansierar Helsingfors stad en visstidsprofessur i ekonomin kring skyddet av Östersjön. Som bäst bereds tillsättandet av en lokal Östersjöpanel. Den skulle fokusera på lokala vattenskyddsfrågor och utgöra ett debattforum för företrädare för högskolor, städer, företag och organisationer.

Mottot vid förbättrandet av Östersjöns tillstånd är att vattenkvaliteten förbättras kubik för kubik. Det är oundvikligt att det blir vissa utsläpp i vattnet från städer, företag och andra lokala aktörer. Men samma aktörer drar själva nytta av att vattnet är rent, och samma lokala aktörer har på motsvarande sätt makt och ansvar för att minimera utsläppen och därmed påverka Östersjön positivt. Helsingfors stads insats kommer även framöver att handla om att minska utsläppen från den egna verksamheten. De viktigaste åtgärderna är att bemästra gatuavrinningsvattnet, sanera blandavloppsnätet och att vederbörligen rena avloppsvattnet från glest byggda delar av stadsterritoriet.

Näringsbelastningen från Vanda å är den faktor som mest påverkar kustvattnets skick i Helsingfors. Därför står minskning av belastningen på åns tillrinningsområde i främsta rummet. Ur Helsingfors synvinkel är Vattenskyddsföreningen för Vanda å och Helsingforsregionen r.f., där kommunerna, lantbruksproducentorganisationerna och industrin i tillrinningsområdet är medlemmar, en viktig aktör för att kunna minska belastningen från Vanda å. Vid sidan om det lokala vattenskyddsarbetet är det skäl att utveckla den nationella styrningen, till exempel miljöstödet för lantbruket, i en kostnadseffektivare riktning.

Internationellt samarbete ses vanligen som något som sker mellan stater, men samarbetet funge-

Kansainvälinen yhteistyö mielletään yleensä valtioitten väliseksi sopimuksiksi, mutta yhteistyö toimii ehkä tehokkaimmin suoraan käytännön toimijoiden kesken. Pian käynnistyvässä NutriTrade-hankeessa on tavoitteena rakentaa koko Itämeren laajuinen vapaaehtoinen ravinnepäästökauppa. Järjestelmän tavoite on ohjata vesiensuojelua kipeimmin huomiota vaativiin kohteisiin koko Itämeren tasolla. Helsingin kaupunki on NutriTrade-hankkeen rinnalla yhdessä Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän vesihuollon, Turun kaupungin ja John Nurminen Säätiön kanssa käynnistämässä pilottia valkovenäläisen Vitebskin kaupungin jätevesien puhdistuksen tehostamiseksi. Yhteishankkeen arvioidaan vähentävän Itämeren fosforikuormaa 60 tonnilla, joka vastaa lähes kaksinkertaisesti Viikinmäen puhdistamolta Suomenlahteen päätyvää vuotuista kuormitusta.

Heikkoja signaaleja on hyvä kuunnella tarkalla korvalla ja suunnata tutkimusta ja vesiensuojelutoimia mahdollisiin tulevaisuuden ympäristöongelmiin. Näitä saattavat olla muun muassa nykyisen kehittyneen jäteveden puhdistuksen edelleen läpäisevät aineet: mikrokooppinen muoviroiska, lääkejäämät, elintarvikkeiden makeutus- ja lisäaineet jne., jotka eivät kuulu meriluontoon. *

PÄIVI KIPPO-EDLUND on Helsingin kaupungin ympäristönsuojelupäällikkö, **KARI HYYTIÄINEN** on Itämeren suojelun ekonomian professori Helsingin yliopistossa ja **PETRI TAPIO** on tulevaisuudentutkimuksen professori Turun yliopistossa.

► Kirjallisuus | Litteratur:

- Ahtiainen, H., Artell, J., Czajkowski, M., ym. 2014. Benefits of meeting nutrient reduction targets for the Baltic Sea – a contingent valuation study in the nine coastal states. *Journal of Environmental Economics and Policy* 3.
- Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013-2016. Kaupunginvaltuusto 24.4.2013. <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-talous/strategiaohjelma/>
- Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikka. Kaupunginvaltuusto 26.9.2012.
- Helsingin ja Turun kaupunkien yhteinen Itämeri-toimenpideohjelma 2014-2018. http://www.itamerihaaste.net/files/910/Helsingin_ ja_Turun_Itameri-toimenpideohjelma_2014-2018_FINAL_pienennetty.pdf

rar kanske effektivast direkt mellan dem som konkret jobbar med saken. Syftet med NutriTrade, ett projekt som snart kör igång, är att bygga upp en frivillig näringsutsläpphandel i hela Östersjöregionen. Systemets mål är att styra in vattenskyddet på de ställen där behovet är som mest trängande. Vid sidan om NutriTrade håller Helsingfors stad på att starta ett pilotprojekt för att effektivera avloppsreningen i vitryska staden Vitebsk. Med i det projektet är även vattenförsörjningen vid Samkommunen Helsingforsregionens miljötjänster, Åbo stad och John Nurminens Stiftelse. Samprojektet beräknas minska fosforbelastningen på Östersjön med 60 ton per år, vilket är nästan två gånger så mycket som den årliga belastningen på Finska viken från reningsverket i Viksbacka i Helsingfors.

Det är viktigt att vara lyhörd för svaga signaler och rikta in forskning och vattenskyddsåtgärder på tänkbara framtida miljöproblem. Det kan till exempel handla om ämnen som inte hör hemma i havsnaturen men som passerar igenom vår nuvarande vattenrening, hur modern den än är: mikroskopiskt plastskräp, läkemedelsrester, sötnings- och tillsatsämnen från livsmedel med mera. *

PÄIVI KIPPO-EDLUND är Helsingfors stads miljövärdschef, **KARI HYYTIÄINEN** är professor i ekonomin kring skyddandet av Östersjön vid Helsingfors universitet och **PETRI TAPIO** är professor i framtidsforskning vid universitetet Turun Yliopisto i Åbo.

- Huuska, P. ja Miinalainen M. (toim.). Katsaus Helsingin ympäristön tilaan 2012. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 15/2012.
- Itämerihaasteen tulevaisuustyöpaja, Helsingin kaupunki, Turun kaupunki, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, 10.12.2014
- Meier, M.H.E, Müller-Karulis, B., Andersson, C. ym. 2012. Impact of Climate Change on Ecological Quality Indicators and Biogeochemical Fluxes in the Baltic Sea: A Multi-Model Ensemble Study. *Ambio* 41: 558–573.

JONNA PENNANEN

Aktiivinen nuori voi hyvin

”Terveelliset elämäntavat rakentuvat liikunnasta, levosta ja hyvästä ruokavaliosta. Harrastukset ja kavereiden kanssa tekeminen kuuluvat olennaisesti nuorten hyvinvointiin. Hauskaa osataan pitää myös vähemmälä päihteidenkäytöllä. Nuorten terveelliset elämäntavat yleistyvät ja nuoret kokevat olevansa kyvykkäitä vaikuttamaan omaan elämäänsä.” Näin kertoo kolme Stadin ammattiopistossa opiskelevaa tyttöä Helsingin kaupungin Nuorten hyvinvointikertomuksen tuoreessa kokemusartikkelissa.

Aktiva unga mår bra

”Hälsosamma levnadsvanor består av motion, vila och en bra kost. Fritidssysselsättningar och umgänge med kompisar är en viktig del av ungas välfärd. Vi vet hur man roar sig också med mindre droganvändning. Hälsosamma levnadsvanor sprider sig bland unga och unga upplever sig ha förmåga att påverka sitt eget liv.” Så berättar tre flickor som studerar vid yrkesinstitutet Stadin ammattiopisto i en erfarenhetsartikel i Välfärdsberättelsen om de unga i Helsingfors.

AINO SUTINEN

► Mikä Nuorten hyvinvointikertomus?

Hyvinvointikertomuksen taustalla on ajatus siitä, että Helsingin nuorten palvelujen kehittäminen ja johtaminen tulisi nykyistä paremmin perustua tietoon. Myös nuorisolaki velvoittaa kuntia tuottamaan tietoa nuorten tilanteesta. Helsingin nuorten hyvinvointikertomus -verkkosivusto (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi) yhdistää eri tiedon tyyppäjä nuorten hyvinvoinnista: indikaattoreita, tutkimuksia, kokemustietoa ja blogeja. Tietotuotannon taustalla on nuorten omiin taitoihin ja mahdollisuuksiin painottuva ajattelukehys, jossa tilastojen ja muun ulkopuolelta tulevan tiedon lisäksi olennaista on nuorten itsensä tuottama tieto. Keväällä 2015 lanseerattiin myös nuorten ryhmissä käytettävä työkirja (www.nuortenkokemustieto.munstadi.fi), jossa nuoret porukalla pohtivat hyvinvointiin liittyviä ilmiöitä. ■

► Vad är Välfärdsberättelsen om de unga?

Bakgrunden till välfärdsberättelsen är en tanke om att utvecklingen och styrningen av tjänsterna för unga i Helsingfors borde tydligare än idag baseras på fakta. Även ungdomslagen förpliktigar kommunerna att producera information om ungdomarnas situation. Webbplatsen för Välfärdsberättelsen om de unga i Helsingfors (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi) sammanför olika typer av information om välfärden hos ungdomar: indikatorer, undersökningar, erfarenheter och bloggar. Bakom informationsproduktionen finns en tankeram som stöder sig på ungas egna förmågor och möjligheter, där utöver statistik och annan extern information också information som de unga själva skapar är viktigt. Under varen 2015 lanserades också en arbetsbok som används i ungdomscirkel (www.nuortenkokemustieto.munstadi.fi), där unga tillsammans funderar på välfärdsfenomen. ■

Tiedosta toimintaan

Hyvinvointikertomuksen tietosisältöjen systemaattisen ja tietoisien käytön ajattelallaan parantavan tietoperustaista johtamista. Kun uusia nuorten palveluja kehitetään tai vanhoja parannetaan, helposti saatavaa faktaa on kertomuksen avulla aina käytössä. Hyvinvointia kuvaavat indikaattorit sekä laaja katsaus nuorten kokemuksiin tuottavat päätöksenteossa tarvittavaa monipuolista tietoa ja auttavat tunnistamaan helsinkiläisten nuorten hyvinvoinnin peruskehyksiä sekä ryhmiä, jotka tarvitsevat lisää tukea.

Koottu hyvinvointitieto ei välttämättä muutu toimenpiteiksi ja käytännöiksi itsestään. Jotta tie-

Från ord till handling

En systematisk och medveten användning av välfärdsberättelsens informationsinnehåll tros förbättra den kunskapsbaserade styrningen. När nya tjänster för ungdomar utvecklas eller de gamla förbättras har man med hjälp av berättelsen alltid lätt åtkomst till fakta. Indikatorerna som beskriver välfärd och en bred inblick i ungas erfarenheter skapar den mångfasetterade kunskap som behövs i beslutsfattandet och hjälper till att identifiera grundförutsättningarna för helsingforsungdomarnas välfärd samt de grupper som behöver mera stöd.

Den insamlade kunskapen om välfärd omvandlas inte nödvändigtvis till åtgärder och praxis av sig

dosta tulisi palveluiden kehittämisen ja johtamisen väline, tarvitaan tulkintaa, ymmärtämistä, nostoja ja perusteltuja toimenpide-ehdotuksia. Hyvinvointikertomuksen tiedolla johtamisen prosessi auttaa ymmärtämään, analysoimaan ja hyödyntämään tutkimustietoa.

Helsingin nuorten ohjaus- ja palveluverkosto (NOP) käsittelee vuosittain hyvinvointikertomuksen tietosisältöjä ja tekee siitä kaupunkitasolla kärkinostoja palvelujen parantamiseksi. Kärkinostot ovat asioita, joihin verkoston näkemyksen mukaan olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota. Työtä helpottamaan kootaan vuosittain hyvinvointikertomuksen uusimpia ilmiöitä kokoava työpäperi. Katsauksen tavoitteena on haastaa lukijaa tulkitsemaan nuorten hyvinvointia sen eri osa-alueilla ja pohtimaan, mitkä nuorten ryhmät erottuvat hyvin tai huonommin pärjäävinä sekä minkälaisia mahdollisuuksia helsinkiläisnuorilla on elää ihmisarvoista ja yhdenvertaista elämää.

Edellisen kauden katsauksen perusteella NOP-verkoston tekemät kärkinostot olivat seksuaalisen häirinnän vähentäminen sekä maahanmuuttajanuorten valintojen ja kotoutumisen tuki. Kaupungin keskeisten toimijoiden haastattelukierroksen

självt. För att kunskapen ska bli till ett redskap för utveckling och styrning av tjänsterna, behövs tolkning, förståelse, fokus och motiverade åtgärdsförslag. Välfärdsberättelsens process för styrning med kunskap hjälper till att förstå, analysera och utnyttja forskningsrön.

Styrnings- och servicenätverket för unga i Helsingfors behandlar årligen välfärdsberättelsens informationsinnehåll och lyfter fram viktiga uppgifter från den på stadsnivå för att förbättra tjänsterna. Det man lyfter fram är frågor som nätverket anser att det borde fästas särskild uppmärksamhet vid. För att underlätta arbetet sammanställs de nyaste fenomenen i välfärdsberättelsen årligen i ett arbetspapper. Målet med översikten är att utmana läsaren att tolka olika delområden av ungas välfärd och att fundera över vilka ungdomsgrupper som skiljer ut sig genom att klara sig bättre eller sämre samt vilka slags möjligheter helsingforsungdomarna har att leva ett människovärdigt och jämlikt liv.

Baserat på översikten från den förra perioden var de frågor som styrnings- och servicenätverket lyfte fram minskning av sexuella trakasserier samt stöd för invandrarungdomarnas val och integration. Baserat på en intervjuomgång med stadens centrala

perusteella voidaan todeta, että kärkinostot ovat saaneet aikaan toimenpiteitä. Nuorten oma vaikutamisjärjestelmä Ruuti on ollut aktiivisesti mukana kehittämässä toimia seksuaalisen häirinnän vähentämiseksi, ja tulokset näkyvät opetussuunnitelman valmistelutyössä, netti-ilmoituspilotin aloittamisena, kouluterveydenhuollon henkilöstökoulutuksissa sekä erilaisten teematapahtumien järjestämisellä. Toimintaansa aloittavan Helsingin Ohjaamon työssä on myös huomioitu maahanmuuttajanuorten tarpeita perehtymällä erityisesti koulutus- ja toimeentulotukijärjestelmään.

Nuorten hyvinvointikertomuksen sisältämien tietojen tulkinta paljastaa, että suurimmalla osalla nuorilla menee hyvin, mutta Helsingissä on myös joukko huonommin pärjääviä nuoria. Nuorten omiin taitoihin ja mahdollisuuksiin painottuva ajattelukehys (*capability approach*) ohjaa tuottamaan hyvinvointikertomustietoa kokonaisvaltaisesti sekä huomioimaan nuorten hyvinvointia useasta eri näkökulmasta.

aktörer kan det konstateras att nätverkets prioriteter har lett till åtgärder. Ungdomarnas eget system för påverkan, Krut, har medverkat aktivt i att utveckla åtgärder för att minska sexuella trakasserier och resultaten syns i beredningsarbetet för läroplanen, i att ett pilotprojekt för webbanmålningar startats, i personalutbildningen vid skolhälsovården samt i att olika slags temaevenemang har arrangerats. I arbetet vid Navigatorn Helsingfors som startar upp sin verksamhet har man också beaktat invandrarungdomarnas behov genom att sätta in sig speciellt i utbildnings- och utkomststödsystemen.

Granskning av de data som Välfärdsberättelsen om de unga innehåller avslöjar att största delen av ungdomarna mår bra, men att det också finns en mängd ungdomar i Helsingfors som det går sämre för. Ett tankesätt som stöder sig på ungas egna förfrågningar och möjligheter (*capability approach*) styr till att producera kunskap om välfärd på ett heltäckande sätt och att beakta ungas välfärd ur många olika synvinklar.

Ystävät ja kaverit ovat tärkeässä roolissa

Kertomuksen mukaan yhdeksän kymmenestä nuoresta kokee, että arkielämä tuottaa mielihyvää, elämällä on päämäärä ja tarkoitus, ja päivittäiset tekemiset ovat merkityksellisiä. Hyvän elämän tunne on yleisempää tytöillä kuin pojilla sekä yleisempää parisuhteissa elävillä kuin muilla nuorilla. Suuri osa nuorista tuntee olevansa arvokkaita ja pystyvänsä tekemään elämään liittyviä päätöksiä.

Ystäväpiiri on erityisen tärkeä nuorille. Yhdeksällä nuorella kymmenestä on yksi tai useampi luottoystävä, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioista. Viimeisen kymmenen vuoden ajan kokemus on pysynyt lähes samalla tasolla. Tytöillä on jonkin verran enemmän läheisiä ystävyysuhteita kuin pojilla, ja kokemus vahvistuu, mitä vanhemmaksi nuori kasvaa. Helsinkiin muuttaa paljon opiskelijoita, ja ystävyysuhteiden rakentuminen voi viedä aikaa. Nuorten koke-

Vänner och kompisar spelar en viktig roll

Enligt berättelsen upplever nio av tio ungdomar att vardagslivet ger tillfredsställelse, livet har mål och mening, samt att dagliga uppgifter är betydelsefulla. Känslan av ett gott liv är vanligare hos flickor än hos pojkar och hos dem som lever i parförhållanden än hos andra unga. En stor del av ungdomarna känner sig värdefulla och känner att de kan fatta beslut om sitt liv.

Vänkretsen är särskilt viktig för unga. Nio ungdomar av tio har en bästis med vilken de kan prata förtroligt om nästan allt. Upplevelsen har hållit sig på nästan samma nivå under de senaste tio åren. Flickorna har något fler nära vänskapsrelationer än pojkarna, och erfarenheten förstärks ju äldre ungdomen blir. Till Helsingfors flyttar många studerande, och det kan ta tid att bygga upp vänskapsrelationer. Enligt ungdomarnas erfarenheter är det svårt att medge ensamhet ens för sina egna föräld-

muksen mukaan yksinäisyyttä on vaikea myöntää edes omille vanhemmille. Kaverit tarkoittavat nuorten mielestä hyvää seuraa, ja toisia tsemptaan ja kannustetaan tarvittaessa. Nuorilla voi olla päivittäisessä elämässä paljon sosiaalisia kontakteja, mutta he voivat silti kokea tunneperäistä yksinäisyyttä.

Nuorten yksinäisyyden voisi olettaa usein olevan kokemuksellista yksinäisyyttä. Ympärillä pyörii paljon saman ikäisiä ja sosiaalinen media on hallussa, mutta silti ollaan yksin. Niille nuorille, joilla ei ole läheistä ystävää, saattaa kasaantua riskitekijöitä, jotka vaikuttavat myöhempään hyvinvointiin ja terveyteen. Vailla luottoystävää olevat nuoret kokevat terveytensä huonommaksi ja kärsivät useammin kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta. He harrastavat vähemmän liikuntaa, ovat useammin ylipainoisia ja kokevat enemmän päivittäistä oireilua kuten väsymystä, päänsärkyä ja ärsyyntyneisyyttä. Nuorten näkemyksen mukaan kaveriporukat voivat joko lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta tai eriyttää. Se, kenen kanssa viettää aikaa, vaikuttaa siihen mitä tekee, mitä tavoittelee ja mitä puhuu.

Pääkaupunkiseudulla asuville nuorille suku merkitsee jonkin verran vähemmän muualla asuviin verrattuna. Tämä selittynee osittain sillä, että Helsinkiin muuttaa vuosittain muualta Suomesta noin 20 000 nuorta ja ulkomailta vajaa 3 000 nuorta opiskelemaan tai työn perässä.

rar. Kompisar betyder enligt de unga gott sällskap, där man uppmuntrar och hejar på varandra vid behov. Ungdomarna kan ha många sociala kontakter i det dagliga livet, men de kan ändå uppleva känslomässig ensamhet.

Ungas ensamhet skulle ofta kunna antas vara upplevd ensamhet. Runt omkring finns många i samma ålder och man behärskar sociala medier, men ändå är man ensam. De ungdomar, som inte har någon nära vän, kan samla på sig riskfaktorer som påverkar välbefinnandet och hälsan senare i livet. De unga som saknar en bästis upplever sig ha sämre hälsa och lider oftare av ångest eller svår ångest. De ägnar sig mindre åt motion, är oftare överviktiga och upplever mera dagliga symptom såsom trötthet, huvudvärk och irritation. Enligt ungdomarnas syn kan kompisgäng antingen öka känslan av samhörighet eller öka främlingskapet. Vem man tillbringar sin tid med påverkar vad man gör, strävar efter och pratar om.

Slakten betyder något mindre för de ungdomar som bor i huvudstadsregionen jämfört med de som bor på andra håll. Detta förklaras delvis av att det till Helsingfors årligen flyttar cirka 20 000 ungdomar från övriga Finland och knappt 3 000 ungdomar från utlandet för att studera eller arbeta.

Oman jutun löytäminen voi olla haastavaa

Itselle sopivan koulutukseen löytämiseen, koulutuksesta putoamiseen ja koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen liittyy usein oman jutun löytämisen vaikeus. Nuoret tarvitsevat tietoa, esimerkkejä ja ohjausta pystyäkseen hallitsemaan tulevaisuuttaan. Jatkokoulutuksesta saatavien tietojen lisäksi tarvittaisiin tietoa työelämästä, siitä, millainen jokin ammatti konkreettisesti on. Lisäksi koetaan, että saatava koulutus, etenkin ammatillinen koulutus, ei aina vastaa työelämän vaatimuksiin. Pelkästään koulutuksessa saatavan tiedon lisäksi sosiaalinen verkosto on tärkeä erilaisista opiskeluvaihtoehtoista ja ammateista saatavan kuvan luomiseen.

Nopeasti muuttuva maailma ja yleinen ilmapiiri yhteiskunnassa, esimerkiksi lisääntynyt ääriajattelu, vihapuheet ja isot pakolaisvirrat, asettavat nuorille haasteita antaa kaikille tilaa ja luottaa muihin sekä itseensä. Osa nuorista kokee omalla asuinalueellansa näkyvän melko tai erittäin paljon syrjäytymistä ja henkistä pahoinvointia. Toistuvina esimerkkeinä asuinalueella näkyvästä syrjäytymisestä nuoret mainitsevat erityisesti alkoholismia ja siihen liittyvän häiriökäyttäytymisen, päihteiden väärinkäytön, arkipäivän rasismia, ilkeää ja alueilla näkyvän nuorten ja vanhusten yksinäisyyden.

Koulussa koettu ilmapiiri ja yhteishenki vaikuttavat koulussa viihtymiseen ja sitä kautta oppimiseen ja hyvinvoinnin kokemuksiin. Yhteishenki on Helsingin kouluissa kehittynyt myönteiseen suuntaan. Parantunut luokkahenki kuvastaa jossain määrin oppilaiden sosiaalisten taitojen parantumista sekä mielipiteiden ilmaisuun rohkaisevaa ilmapiiriä. Toisaalta nuoret kokevat, että ulkonäöltään, tyyliltään tai kiinnostuksen kohteiltaan poikkeavat nuoret usein jäävät yksin. 🍷

» Artikkelin tiedot pohjautuvat tuoreeseen julkaisuun "Katsaus helsinkiläisnuorten hyvinvointiin 2015". Helsingin kaupungin tietokeskus, Työpapereita 3:2015.

http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/15_11_20_Tyopapareita_3_Hognabba_Mattila_Ranto_Kortelainen.pdf

Det kan vara svårt att hitta sin egen grej

Att hitta en lämplig utbildning, att hoppa av studierna och att hamna utanför studier hör ofta ihop med svårigheten att hitta sin egen plats i livet. De unga behöver information, förebilder och vägledning för att kunna hantera sin framtid. Förutom information om vidareutbildning skulle det behövas konkret information om olika yrken från arbetslivets sida. Dessutom upplever man att den utbildning som ges, framförallt yrkesutbildning, inte alltid motsvarar kraven i arbetslivet. Utöver den kunskap man får i utbildningen är det sociala nätverket viktigt för att skapa sig en bild av olika utbildningsalternativ och yrken.

Den snabbt föränderliga världen och den allmänna stämningen i samhället, till exempel den ökande extremismen, nathatet och de stora flyktingströmmarna, ställer ungdomarna inför utmaningar när det gäller att ge utrymme för alla och att lita på andra och sig själv. En del av ungdomarna upplever att utslagning och psykisk ohälsa är ett rätt synligt eller synligt fenomen i deras egna bostadsområden. Som återkommande exempel på den utslagning som syns i bostadsområdet nämner ungdomarna särskilt alkoholism och tillhörande störande beteende, drogmissbruk, vardagsrasism, skadegörelse och ungas och gamlas ensamhet som är synligt i områdena.

Den stämning och gemenskap som upplevs i skolan påverkar trivseln i skolan och därigenom lärandet och upplevelsen av välfärd. Sammanhållningen har utvecklats i positiv riktning i skolorna i Helsingfors. Den förbättrade klassandan avspeglar i någon mån elevernas ökade sociala förmågor och en atmosfär som uppmuntrar till att ge uttryck för sina åsikter. Å andra sidan upplever de unga att andra unga som har avvikande utseende, stil eller intressen ofta lämnas ensamma. 🍷

» Uppgifterna i artikeln baseras på den färskaste publikationen "Katsaus helsinkiläisnuorten hyvinvointiin 2015" (Utveckling av uppföljningen av välfärd 2015). Helsingfors stads faktacentral, Arbetspapper 3:2015.

http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/15_11_20_Tyopapareita_3_Hognabba_Mattila_Ranto_Kortelainen.pdf

Summary in English

Henrik Lönnqvist and Minna Salorinne examine the development of the employment and unemployment situation in Helsinki from 1987 to 2015.

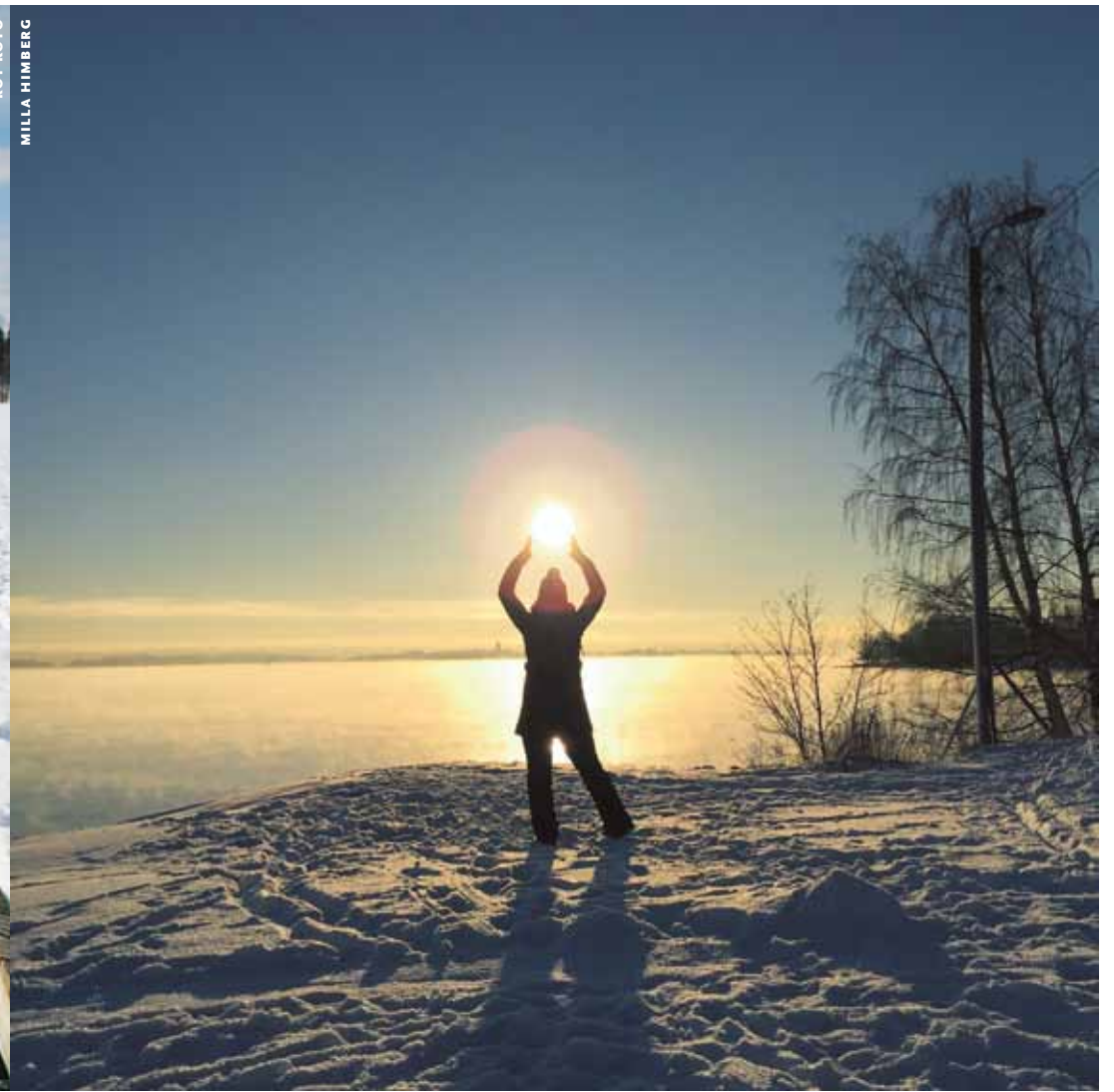
Within this period, Finland has experienced two major economic slumps. While Helsinki's total unemployment rate during the current recession has remained lower than in the early 1990s depression, a worrisome trend is that the number of long-term unemployed is now already reaching close to the 1994 peak level. Other significant challenges for Helsinki are the impact of the increasing numbers of unemployed among youth and foreign citizens.

For over a decade, the risk of child poverty in Helsinki has been higher than in Finland as a whole. While yet higher than the national average, the child poverty risk in Helsinki has now been on a falling trend since 2011, states **Leena Hietaniemi**. Based on the most recent available statistics (2013), every sixth child in Helsinki lives in a low-income household. More than half of the children in low-income families live in either the Eastern or the North-eastern major district of Helsinki.

There is relatively little information available on perceived well-being among the residents of Finnish suburban estates (lähiö), writes **Teemu Kempainen** in his article. According to Kempainen's analysis of extensive survey data, the level of perceived health in Helsinki's suburban estates built in the 1960–1970s is considerably lower than in other areas. However, standardising sociodemographic factors for the respondents diminishes these differences, and the evidence of contextual effect in this research setting remains weak. By contrast, perceived security displays strong contextual differences, and here the gap between suburban estates and other areas persists even with the standardisation of individual factors.

ROY KOTO
MILLA HIMBERG

It has been suggested in research literature that spatially concentrated marginalisation in cities can impede the job market success of the residents of certain areas. **Henri Laukkanen** and **Timo M. Kauppinen** have examined the link between the unemployment rate of a residential area and the later income of its unemployed residents. According to the authors, the evidence is inconclusive in the Helsinki Metropolitan Area. Previous research has shown that living in a neighbourhood with a high unemployment rate during the 1990s depression in Helsinki predicted low income in the subsequent years. The present research suggests, however, that this neighbourhood effect detected in connection with the 1990s depression has since disappeared.

The research by **Oskari Harjunen**, **Mika Kortelainen** and **Tuukka Saarimaa** shows that the differences in school quality are capitalised into housing prices in Helsinki, as has also been attested in other cities. When the test scores in the local school rise from average to the highest decile, the prices of dwellings in the catchment area increase by almost three percent. The relationship between school quality and housing prices is explained

by the *lähikoulu* ('local school') principle which guarantees that all children living in the catchment area of a particular comprehensive school can enter that school. The locational choices made by parents when choosing a place to live are thus also automatically school choices.

The results of the Regional Health and Well-being Study (ATH) can be utilised by cities and other municipalities to complement their register data as they compile information about residents' welfare and health. Given its sufficiently large sample size, the study, produced by the National Institute for Health and Welfare, can be analysed in Helsinki on city level as well as a small-area level, **Elise Haapamäki** points out. Her article highlights a few observations that can be made on the basis of the ATH study. Those living in Helsinki, for instance, generally report a healthier lifestyle than Finns on average, but alcohol overuse and binge drinking are more common in Helsinki. In Helsinki as elsewhere, there are great differences in terms of healthy living according to the respondents' educational background, gender and age.

Helsinki has started to develop more systematic procedures to produce information about social work and its clients, writes **Auri Lyly**. It has been noted previously that councillors and other decision-makers have had relatively little information about the day-to-day work in the social sector. The city's aim is to harvest data on the various client service situations, to combine it with statistical and research knowledge and to ensure that the results contribute to better evidence-based decision-making in the social sector.

A clean Baltic Sea is important for Helsinki as a building-block for the welfare of the residents as well as the vitality of the city, argue **Päivi Kippo-Edlund**, **Kari Hyytiäinen** and **Petri Tapio**. The condition of the marine environment off the coast of Helsinki has improved as a result of determined efforts to control water pollution. Changes in climate and society introduce new, unpredictable challenges for water pollution control. The integration of potential future scenarios to long-term planning, as well as alertness to weak signals, can help us set our aim towards the most favourable development and to prepare ourselves for less favourable future prospects, the authors note.

Helsinki has produced an online Youth Welfare Report combining different types of knowledge – indicators, research and experiential knowledge – based on the capabilities approach developed by Nussbaum and others. The production of the report is an ongoing process and integrated to an evidence-based management model in the city's youth services. Using the report data, policy proposals are made by an interdisciplinary youth guidance and service network which has members from city departments as well as other authorities and local organisations, writes **Stina Högnabba**. The experiential knowledge presented in the report can include issues such as the importance of friends and relationships in young people's lives or the correspondence between education and skills demand. *

KVARTTI on Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisema Helsinkiä ja Helsingin seutua koskevaa ajankohtaista tutkimus- ja tilastotietoa esittelevä lehti. Kvartti on suunnattu paitsi päätöksenteon tueksi Helsingin päättäjille ja suunnittelijoille, myös kaikille muille, jotka haluavat tarkemmin perehtyä kaupunki-ilmiöitä koskevaan tietoon. Lehti on alusta saakka ollut kokonaan kaksikielinen (suomi/ruotsi). Nykyisin yksi numero vuodessa on englanninkielinen. **QUARTERLY** pyrkii palvelemaan lukijoita ja yhteistyökumppaneita kansainvälisesti.

Ohjeita kirjoittajille

Aineisto lähetetään mieluiten sähköpostin liitetiedostona ja tekstit voivat olla suomen-, ruotsin- tai englanninkielisiä. Artikkelin alkuun tulee lyhyt sisältöä kuvaava ingressi. Artikkelin toivotaan painottuvan tulosten/tulkintojen esittelyyn. Otsikkojen tulee olla kertovia eivätkä johdanto, lopuksi, keskustelua -tyyppisiä. Tekstin maksimipituus on 4–5 sivua eli n. 1 700 sanaa / 15 000 merkkiä. Tekstejä kirjoitettaessa on otettava huomioon, että

- Teksti aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennyksiä, tasaus ainoastaan vasempaan reunaan.
- Pakollista rivinvaihtoa käytetään vain kappaleiden lopussa. Kappaleiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Tavutusta ei käytetä.
- Lähdeviitteet sijoitetaan tekstissä sulkeisiin siten, että ensiksi tulee kirjoittajan nimi, sitten lähteen julkaisuvuosi ja lopuksi mahdollinen viittauksen sivunumero (esim. Karisto & Montén 1996, 25). Alaviitteitä tulee välttää.
- Kuvioiden, taulukkojen ja karttojen numeroaineisto toimitetaan mieluiten Excel-tiedostona. Niiden otsikot kirjoitetaan tekstiin ja niitä tehtäessä tulee huomioida, että otsikot ja selitteet tulevat lopulliseen tekstiin kahdella kielellä (poikkeuksena **QUARTERLY**).
- Valokuvat ovat suotavia, niiden minimiresoluutio on 300 dpi. Tiedostomuoto on jpg tai tiff.
- Lähdeluettelo liitetään kirjoituksen loppuun otsikolla *Kirjallisuus*.

Julkaistusta artikkelista maksetaan 300 euron kirjoittajapalkkio.
Kvartin aineisto- ja ilmestymispäivät ovat vuonna 2016 seuraavat:

KVARTTI	AINEISTO TOIMITUKSEEN	LEHTI ILMESTYY
1/2016	19.2.2016	huhtikuu 2016
2/2016	erikoisnumero	kesäkuu 2016
3/2016	5.8.2016	syyskuu 2016
4/2016	16.9.2016	marraskuu 2016

kvartti -lehden toimitus

Päätoimittaja Timo Cantell
puh. (09) 310 73362
etunimi.sukunimi@hel.fi

Toimittaja Teemu Vass
puh. (09) 310 64806
etunimi.sukunimi@hel.fi

Osoite: Tietokeskus, PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Käyntiosoite: Ympyrätalo, Siltasaarenkatu 18–20 A, 5 krs.
Internet: www.hel.fi/tietokeskus

ASUINALUEET

KAUPUNKIHISTORIA

VÄESTÖ

KUNTATALOUS

MAAHANMUUTTO

KAUPUNKIKULTTUURI

NUORET

HYVINVOINTI

KOULUTUS

OSALISTUMINEN

Uusi verkkolehti tarjoilee tuoretta kaupunkitietoa ja tutkijoiden blogeja

ALUETALOUS

IKÄÄNTYNEET

RAKENTAMINEN

ASUMINEN

DEMOKRATIA

TYÖMARKKINAT

YMPÄRISTÖ

Kvartti on avautunut uudella verkkosivustolla, josta lehden tutkimusartikkelit löytyvät entistä helpommin ja ovat luettavissa kätevästi myös mobiililaitteilla. Sisältö on selailtavissa artikkelien aihepiirin, kirjoittajan ja julkaisuaikojen mukaan.

Verkkolehdestä löytyy myös Helsingin kaupungin tietokeskuksen blogi, joka raottaa ovea tutkijoiden työhuoneisiin ja tarjoaa monenlaisia näkökulmia Helsinkiä koskevaan tietoon ja sen tuottamiseen.

kvartti verkkolehti
webbtidskrift

www.kvartti.fi

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

SISÄLLYS / INNEHÅLL

* Pääkirjoitus | **Ledare:** TIMO CANTELL

* HENRIK LÖNNQVIST & MINNA SALORINNE

Pitkäaikaistyöttömyyden kasvulle ei näy loppua – työttömyys Helsingissä 1987–2015
Ingen ände i sikte på ökningen i långtidsarbetslöshet – arbetslösheten i Helsingfors 1987–2015

* LEENA HIETANIEMI

Lapsiköhyhyysriski Helsingissä koko maata korkeampi
Fattigdomsrisken bland barn högre i Helsingfors än i hela Finland

* TEEMU KEMPPAINEN

Koettua hyvinvointia Helsingin seudun lähiöissä
– alustavia tuloksia koetusta terveydestä ja turvallisuudesta
Upplagd välfärd i förortererna i Helsingforsregionen
– preliminära rön om upplagd hälsa och trygghet

* HENRI LAUKKANEN & TIMO M. KAUPPINEN

Millaisessa yhteydessä asuinalueen työttömyysaste on työttömäksi joutuvien
työmarkkinamenestykseen?
Sambandet mellan ett områdes arbetslöshetsgrad och chansen att få jobb
för dem som blivit arbetslösa

* OSKARI HARJUNEN, MIKA KORTELAINEN & TUUKKA SAARIMAA

Helsingkiläisten lapsiperheiden kouluvalinnat asuntomarkkinoilla
Helsingforsiska barnfamiljers skolval på bostadsmarknaden

* ELISE HAAPAMÄKI

Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus tukena helsinkiläisten hyvinvoinnin seurannassa
Undersökningen Hälsa och välfärd för invånarna stöder följandet av helsingforsbornas hälsa

* AURI LYLÄ

Sosiaalipalveluja koskeva tieto parempaan käyttöön
Ta bättre vara på kunskapen om socialservicen

* PÄIVI KIPPO-EDLUND & KARI HYYTIÄINEN & PETRI TAPIO

Itämeri hyvinvoinnin ja kilpailukyyn lähteenä
Östersjön som källa för välbästand och konkurrenskraft

* UUTISET | NYHETER

Aktiivinen nuori voi hyvin
Aktiva unga mår bra

* SUMMARY

